

**การประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ
และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1**
**An Evaluation of the 1st National Assembly Project on Moral
and the Moral Market Fair**

**นางลักษณ์ วิรัชชัย
รุ่งนภา ตั้งจิตรเจริญกุล
ชญัตม์ กิรมย์สมบัติ**

**ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพผู้พิการ (ศูนย์คุณธรรม)
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)**

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม)

รายงานการวิจัย โครงการวิจัยการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ
และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 / กรุงเทพฯ : ศูนย์คุณธรรม., 2549.

268 หน้า

ISBN. 974-9772-19-9

1. โครงการสมัชชา 2. ตลาดนัดคุณธรรม I. ชื่อเรื่อง

โครงการวิจัยการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1

สิ่งพิมพ์อันดับที่	11/2549
พิมพ์ครั้งที่ 1	กันยายน 2549
จำนวน	2,000 เล่ม
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) 69/19-17 อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล (CMMU) ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทร. 0 2644 9900 โทรสาร 0 2644 4901 Web site: http://moralcenter.or.th
ผู้พิมพ์	บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด 90/6 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 34/1 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700 โทร. 0 2424 3249, 0 2424 3252 โทรสาร 0 2424 3249, 0 2424 3252

คำนำ

งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ นับเป็นการรวมพลังครั้งสำคัญในรอบปีของภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคราชการ ทั้งสื่อมวลชน นักเรียนนิสิตนักศึกษาผู้มีศรัทธาในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และผู้ที่ตั้งสัจจะ รัก และมุ่งมั่นที่จะทำดี ผลงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้ เป็นผลการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ร่วมกับองค์กรเครือข่ายคุณธรรม เพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริม และพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งคุณธรรม

ด้วยความตระหนักเป็นอย่างดีว่า การดำเนินงานโครงการใดๆ จะเกิดการพัฒนาระบบการดำเนินงาน ได้ผลการดำเนินงานดีขึ้นก็ต่อเมื่อ ได้มีการประเมินผลโครงการ และมีการนำผลการประเมินมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนางาน การประเมินโครงการฯ นอกจากจะช่วยพัฒนางานโครงการแล้ว ยังเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมการประเมินขึ้นในตัวผู้เข้าร่วมโครงการทุกคน ศูนย์คุณธรรมจึงกำหนดให้มีการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินตามหลักวิชา

ศูนย์คุณธรรม ขอขอบคุณคณะนักวิจัย ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย อาจารย์รุ่งภา ตั้งจิตระเจริญกุล และอาจารย์ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ ที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงประเมิน เพื่อประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ที่ท่านผู้อ่านถือในมือขณะนี้มีความหนา มีความหนัก และมีความแน่นด้วยผลการประเมินทั้งส่วนที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ผลการประเมินทั้งหมดได้ผ่านการนำเสนอให้ผู้เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการฯ ได้พิจารณา และรับรู้เข้าใจตรงกัน ศูนย์คุณธรรมเชื่อมั่นว่า กระบวนการประเมินและผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ในรายงานฉบับนี้ จักเป็นประโยชน์โดยตรงต่อศูนย์คุณธรรม และเครือข่ายองค์กรคุณธรรม และต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุน การสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย รวมทั้ง ครูอาจารย์ ผู้สนใจและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์
ผู้อำนวยการ ศูนย์คุณธรรม

คำชี้แจง

รายงานวิจัย “การประเมินโครงการสมัชชacunธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1” เป็นผลงานที่ได้จากการวิจัยเชิงประเมินโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงประเมินแบบบูรณาการ (integrated evaluation) และแบบพหุวิธี (multi-method) ที่มีการผสมผสานวิธีการประเมินแบบมีส่วนร่วม (participatory evaluation) การประเมินแบบร่วมมือรวมพลัง (collaborative evaluation) การประเมินโดยใช้โมเดลตรรกะในกรอบแบบบูรณาการ (logic model as an integrative model) และมีการออกแบบการประเมินให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการฯ และเป็น การประเมินที่ไม่เน้นการตัดสินชี้ถูกผิด แต่เน้นการประเมินเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืน เพื่อให้เหมาะสมกับโครงการสมัชชacunธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งประเมินในการวิจัยครั้งนี้

โดยที่การประเมินครั้งนี้มีการรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ และโครงการสมัชชacunธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 นี้ มีลักษณะเป็นงานซ้อนงาน มีกิจกรรมการเตรียมงานในลักษณะการประชุมปรึกษา การประชุมระดมความคิด การประชุมพิจารณาลงมติหลายครั้ง ในวันงานมีกิจกรรมสำคัญพร้อมกันหลายกิจกรรม ทั้งการประชุมสมัชชacunธรรมแห่งชาติ การจัดนิทรรศการแสดงผลงาน การจัดกิจกรรมรูปแบบอื่นในช่วงเวลาเดียวกัน ดังนั้น การรวบรวมข้อมูลระหว่างการดำเนินงานประเมินในการวิจัยครั้งนี้ จึงต้องใช้ผู้รวบรวมข้อมูลจำนวนมาก ผู้วิจัยรู้สึกปิติที่ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งในการรวบรวมข้อมูล และได้มีประสบการณ์ตรงจากการประเมินโครงการสมัชชacunธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมในการวิจัยครั้งนี้ และขอบคุณนิสิตบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้ง 15 คน ผู้ให้ความอนุเคราะห์ในการช่วยรวบรวมข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณค่าสำหรับการประเมิน และได้ผลการประเมินที่มีคุณค่า

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพทุกท่าน โดยเฉพาะผู้บริหารของศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายคุณธรรมที่ผู้วิจัยมีโอกาสได้สัมภาษณ์ได้ไปเยี่ยมชม ท่านเหล่านี้มีส่วนทำให้ผู้วิจัยเกิดการเรียนรู้ เห็นความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เกิดความประทับใจในการรวมพลัง และอุ่นใจว่าสังคมไทยมีอนาคตทางคุณธรรมจริยธรรม

ขอขอบพระคุณคณะผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารศูนย์คุณธรรมทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการอ่านรายงานวิจัย วิพากษ์วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะในการประชุมเสนอรายงานวิจัยฉบับร่าง เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2549 ซึ่งผู้วิจัยได้เรียนรู้ ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการนำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาปรับปรุงให้ได้รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ได้สัมผัสรับรู้และจดจำกระแสคุณธรรมจริยธรรมของผู้เข้าร่วมประชุมในวันนั้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณศูนย์คุณธรรม ที่ให้งบประมาณสนับสนุนการวิจัย ให้ความอนุเคราะห์ในการจัดหาข้อมูลเพิ่มเติม และอำนวยความสะดวกในการวิจัยหลายประการ โดยเฉพาะการตรวจเยี่ยมพื้นที่องค์กรเครือข่ายคุณธรรม ซึ่งนับเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้รายงานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ คุณความดีและประโยชน์ที่ผู้อ่านและผู้ใช้ผลการวิจัยพึงได้รับจากรายงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอยกให้เป็นความดีของผู้มีสัจจะ มุ่งมั่น และรักที่จะทำดีทุกท่านที่เข้าร่วมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลทุกท่านและผู้รวบรวมข้อมูลทุกท่านในการวิจัยครั้งนี้

นางลักษณ์ วิรัชชัย
รุ่งนภา ตั้งจิตรเจริญกุล
ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

(Executive Summary)

การประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ของ ศูนย์คุณธรรม เป็นการวิจัยเชิงประเมินแบบบูรณาการ (integrated evaluation) โดยมีการผสมผสานวิธีการประเมินแบบการประเมินพหุวิธี (multi-method evaluation) การประเมินแบบมีส่วนร่วม (participatory evaluation) การประเมินแบบร่วมมือรวมพลัง (collaborative evaluation) การประเมินโดยใช้โมเดลตรรกะในกรอบแบบบูรณาการ (logic model as an integrative model) เพื่อให้เหมาะสมกับโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมที่มุ่งประเมิน ผู้วิจัยออกแบบการประเมินให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการฯ และเป็นประเมินที่ไม่มีการตัดสินชี้ถูกผิด แต่เน้นการประเมินเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ

1) เพื่อประเมินผลการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ด้าน ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความสำเร็จ ความตรง ความเป็นสากล ความยั่งยืน ความพอเพียง ของวิธีการและผลการดำเนินงานในด้านการสร้างกระแสการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย ด้านการเข้าร่วมแสดงพลังพฤติกรรมจริยธรรมและแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน และ ด้านการตอบย้ำความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในสังคม

2) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรม ที่เป็นเจตนารมณ์ร่วมกัน ซึ่งได้ประกาศโดย เครือข่ายคุณธรรมในงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 กับคุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว

3) เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านความเชื่อมั่น แรงจูงใจ การร่วมมือรวมพลัง และวัฒนธรรมการประเมิน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานในหน้าที่ของตน

4) เพื่อประเมินผลกระทบจากการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ที่เกิดกับกลุ่มประชาชนทุกกลุ่มสาขาอาชีพและทุกระดับ รวมทั้งองค์กรสถาบันต่างๆ ทั้งกลุ่มที่เป็นและไม่เป็นเป้าหมายของการจัดงาน

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลและแหล่งข้อมูลในการวิจัยเชิงประเมินครั้งนี้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มบุคลากรจากศูนย์คุณธรรม และบริษัท Plan Motif จำนวน 26 คน

2) กลุ่มบุคลากรหรือสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมทั้ง 25 เครือข่าย รวมจำนวน

961 คน

3) กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มาเข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 จำนวน 599 คน และ 375 คน ตามลำดับ

4) แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ เอกสารจัดพิมพ์โดยศูนย์คุณธรรม เอกสารประกอบการประชุม รายงานการประชุม และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต การตรวจเยี่ยมพื้นที่ (site visit) และการประเมินตนเอง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ แบบประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรมตามความคาดหวัง แบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการ (program evaluations meta-evaluation checklist) ประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์แบบลึก ประเด็นสำหรับการจัดกลุ่มสนทนา ประเด็นสำหรับการตรวจเยี่ยมพื้นที่ แบบบันทึกการตรวจเยี่ยมพื้นที่ แบบบันทึกการเข้าร่วมการประชุม ระหว่างการดำเนินงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 และแบบบันทึกสาระจากเอกสาร การรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัย และกลุ่มนิสิตบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 15 คน การรวบรวมข้อมูลเฉพาะส่วนที่ใช้แบบประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรมตามความคาดหวัง กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรมของตนเอง 3 ช่วงเวลา คือ เดือนสิงหาคม 2548 (ในอดีตหรือก่อนเริ่มโครงการฯ) เดือนพฤศจิกายน 2548 (ในปัจจุบัน หรือระหว่างเข้าร่วมโครงการฯ) และเดือนมกราคม 2549 (ในอนาคต หรือหลังจบโครงการฯ) การรวบรวมข้อมูลจากการประเมินอภิमान เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยทั้ง 3 คน ร่วมประเมินอภิमानภายใน (internal meta-evaluation) หรือประเมินงานประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 โดยใช้การประเมินตนเอง (self evaluation) ตามแบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการ (program evaluations meta-evaluation checklist)

การวิเคราะห์ข้อมูลแยกเป็น 3 ส่วน คือ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ และแบบประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรม ใช้สถิติบรรยาย การแจกแจงความถี่และร้อยละ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน ทั้งเกณฑ์สัมบูรณ์ และเกณฑ์สัมพัทธ์

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการบันทึก การตรวจเยี่ยมพื้นที่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบลึก โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ประกอบด้วย การ

อ่านบันทึกอย่างพินิจพิเคราะห์ การจัดแยกเนื้อหาสาระตามประเด็นการประเมิน การสังเคราะห์สาระแต่ละประเด็นรวมทั้งการเปรียบเทียบผลการสังเคราะห์กับเกณฑ์การประเมิน และการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเพื่อสรุปตอบคำถามการประเมิน

3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม เพื่อประเมินคุณภาพของการวิจัยเชิงประเมินเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินอภิमान

สรุปผลการวิจัย

ผลการประเมินอภิमानโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 สรุปได้ว่า คุณภาพของการประเมินโครงการฯ ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประเมินอภิमान ทั้ง 4 มาตรฐาน มีผลการประเมินระดับดีเยี่ยมในมาตรฐานด้านความถูกต้อง (accuracy = A) และมีผลการประเมินระดับดีมาก ในมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (utility = U) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (feasibility = F) และมาตรฐานด้านความเหมาะสมชอบธรรม (propriety = P) เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานย่อย พบว่า มาตรฐานย่อยซึ่งมีผลการประเมินระดับดีเยี่ยม (4 คะแนน) มีจำนวน 18 มาตรฐาน นับเป็นจุดเด่นของการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งนี้ คือ มาตรฐานย่อย U1-การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย U2-ความเชื่อถือได้ของนักประเมิน U7-ผลกระทบของรายงานการประเมิน F1-กระบวนการปฏิบัติ F3-ประสิทธิผลต้นทุน P2-การทำความเข้าใจอย่างเป็นทางการ P3-สิทธิทางมนุษยชนของผู้ให้ข้อมูล/หน่วยตัวอย่าง P6-การเปิดเผยข้อค้นพบ P7-ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ A1-การจัดระบบเอกสารของโครงการ A2-การวิเคราะห์บริบท A3-การบรรยายวัตถุประสงค์และกระบวนการ A4-แหล่งสารสนเทศที่รับรองได้ A5-สารสนเทศที่มีความตรง A7-สารสนเทศที่มีระบบ A8-การวิเคราะห์สารสนเทศเชิงปริมาณ A9-การวิเคราะห์สารสนเทศเชิงคุณภาพ และ A10-การสรุปที่มีเหตุผลเหมาะสมถูกต้อง ประเด็นที่เป็นจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงในการประเมินครั้งต่อไป พบในมาตรฐานย่อย 5 มาตรฐาน คือ การรวบรวมข้อมูลให้เพียงพอต่อการประเมิน ความคุ้มค่าของโครงการฯ ในมาตรฐาน U3-ขอบเขตและการเลือกสารสนเทศ การจัดทำรายงานเผยแพร่ทางสื่อสาธารณะ ในมาตรฐาน U6-การรายงานทันเวลาและการเผยแพร่รายงานการเสนอรายงานสรุปด้านค่าใช้จ่ายเป็นส่วนหนึ่งของรายงานประเมิน ในมาตรฐาน P8-ความรับผิดชอบทางการเงิน การมีมาตรการป้องกันความพยายามบิดเบือนรายงาน ในมาตรฐาน A11-การรายงานที่ไม่มีอคติ และการประเมินอภิमानภายนอกโดยนักประเมินอิสระ ในมาตรฐาน A12-การประเมินอภิमान

สรุปผลการวิจัยเชิงประเมินครั้งนี้ ตามวัตถุประสงค์การประเมินทั้ง 4 ข้อ มีดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1

ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ตาม
วัตถุประสงค์วิจัยข้อแรก แยกนำเสนอเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.1 ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.1.1 **ความสำเร็จของโครงการฯ** ผลการประเมินด้านความสำเร็จของโครงการฯ
แยกประเมินเป็น 4 ประเด็น ผลการประเมินพบว่า

1) ในภาพรวมโครงการฯ ประสบความสำเร็จดีมาก เมื่อพิจารณาจำนวน
ผู้มาร่วมงานตามเป้าหมายที่กำหนด มีรูปแบบการดำเนินงานเหมาะสม มีความต่อเนื่องของ
กิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมตามกระบวนการสมัชชา กิจกรรมในวันงานสมัชชาคุณธรรมประสบ
ความสำเร็จมาก บรรยากาศการประชุมเป็นไปด้วยดี ผู้เข้าร่วมประชุมมีโอกาสแสดงความคิดเห็น
และร่วมอภิปรายค่อนข้างสูง

2) การประชาสัมพันธ์ของโครงการฯ ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร
ใช้งบประมาณสูง แต่ได้ผลน้อย

3) ความร่วมมือในการทำงานโครงการฯ นั้นว่าประสบความสำเร็จมาก เมื่อ
เทียบกับจำนวนบุคลากรที่มีอยู่

4) แนวทางเสนอแนะในการจัดโครงการฯ ให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น
ได้แก่

ก) ควรมีการกำหนดรูปแบบสมัชชา มีการวางแผนประชุมเป็นระยะๆ
ในระดับภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำเข้าสู่การประชุมหลักครั้งสุดท้าย

ข) ควรจัดงานให้ตรงช่วงเปิดเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์จาก
การเข้าร่วมชมงาน

ค) ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ ใช้สื่อโทรทัศน์มากขึ้น ดำเนินการ
ล่วงหน้ามากขึ้น

ง) ควรให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการ

1.1.2 **ประสิทธิภาพของโครงการฯ** ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของ
โครงการฯ แยกเป็น 4 ประเด็น ผลการประเมินพบว่า

1) การเผยแพร่ข่าวสารโครงการฯ มีประสิทธิภาพดีเฉพาะกลุ่มบุคลากรที่
เป็นองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม แต่มีประสิทธิภาพน้อยในกลุ่มประชาชนทั่วไป

2) ระยะเวลาในการเตรียมการมีน้อยมาก ทำให้การเตรียมงานในระยะ
เวลาจำกัดนับได้ว่ามีประสิทธิภาพ

3) โครงการฯ มีประสิทธิภาพ เป็นเรื่องที่ได้ผลคุ้มค่ากับการลงทุน แม้ว่า
จะไม่มีประเมินเป็นตัวเลขผลประโยชน์/ต้นทุน

4) โครงการฯ มีประสิทธิภาพด้านความร่วมมือร่วมใจ ร่วมพลังในการทำงาน

1.1.3 ประสิทธิภาพของโครงการฯ ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของโครงการฯ แยกเป็น 3 ประเด็น ผลการประเมินพบว่า

1) ผลการดำเนินงานโครงการฯ มีประสิทธิภาพสูง เพราะได้ผลการดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

2) โครงการฯ มีประสิทธิภาพ ในประเด็นที่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ทุกกลุ่มมีความพึงพอใจมาก

3) เจตนารมณ์ร่วมที่ประกาศในที่ประชุมสมัชชา มีความสมบูรณ์ เหมาะสม และเชื่อว่าจะได้ผลดีหากได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการอย่างจริงจัง ผู้ให้ข้อมูลยังได้ให้ข้อเสนอแนะให้เริ่มดำเนินการตามเจตนารมณ์ข้อ 5, 6, 7 และ 10 ก่อน โดยรณรงค์ให้มีการปฏิบัติอย่างทั่วถึงทั้งในกลุ่มคนไทยในและต่างประเทศ

1.1.4 ความตรงของโครงการฯ ผลการประเมินด้านความตรงของโครงการฯ แยกเป็น 3 ประเด็น ผลการประเมินพบว่า

1) โครงการมีความตรงในด้านความเหมาะสมของช่วงเวลาการจัด และกิจกรรมที่จัด เพราะตรงตามความต้องการของสังคม

2) ผู้รับผิดชอบโครงการฯ ยังมีความเหมาะสมไม่ต่ำกว่าที่ควร กิจกรรมการเชิญองค์กรเครือข่ายมาร่วมประชุมมีความเหมาะสมมาก และควรปรับปรุงกิจกรรมการประชุมในเรื่องการรักษาเวลา การหาผู้ดำเนินการประชุมที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรงกับสาระ

3) โครงการฯ มีความตรงในการทำให้เกิดความมุ่งมั่น ความตั้งใจที่จะทำการประเมินโครงการที่จัดขึ้นมีความเหมาะสม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยอมรับวัฒนธรรมการประเมินและจะให้การประเมินต่อไป

1.1.5 ความเป็นสากลของโครงการฯ ผลประเมินด้านความเป็นสากลของโครงการฯ แยกเป็น 4 ประเด็น ผลการประเมินพบว่า

1) รูปแบบโครงการฯ ที่จัดครั้งนี้มีลักษณะคล้ายคลึงเป็นกระบวนการเช่นเดียวกับสมัชชาของต่างประเทศ

2) เรื่องความดี คุณธรรมจริยธรรม เป็นเรื่องที่เป็นสากล

3) ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเป็นตัวแทนของประชาชนครบทุกภาคส่วน แต่มีจำนวนน้อยกว่าในต่างประเทศ

4) ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะแนวทางในการจัดโครงการฯ ให้มีความเป็นสากลมากขึ้น โดยเสนอให้ขยายขอบเขตกลุ่มเป้าหมายถึงประเทศเพื่อนบ้าน การให้รางวัลบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมเด่นในระดับโลก การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เยาวชนในต่างประเทศ

1.1.6 ความยั่งยืนของโครงการฯ ผลการประเมินด้านความยั่งยืนของโครงการฯ

แยกเป็น 3 ประเด็น ผลการประเมินสรุปได้แนวทางที่สำคัญอันจะทำให้โครงการฯ มีความยั่งยืนมากขึ้น คือ

- 1) การขยายวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายครบทุกกลุ่ม
- 2) ศูนย์คุณธรรมมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้โครงการฯ มีความยั่งยืน ควรสื่อสารให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารมากขึ้น ควรจัดตั้งศูนย์คุณธรรมสาขาในระดับภูมิภาค ควรผลักดันให้คุณธรรมจริยธรรมเป็นวาระแห่งชาติ
- 3) ศูนย์คุณธรรมควรเชื่อมประสานกับองค์กรเครือข่าย และองค์กรภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

1.1.7 ความพอเพียงของโครงการฯ ผลการประเมินด้านความพอเพียงของโครงการฯ แยกเป็น 3 ประเด็น ผลการประเมินสรุปได้ว่า

- 1) โครงการมีความพอเพียงสูงในเรื่องความหลากหลายของกิจกรรม แต่ความหลากหลายของผู้มาเข้าร่วมโครงการฯ ยังมีไม่มากนัก
- 2) ความพอเพียงในการดำเนินงานโครงการฯ ด้านระยะเวลาเตรียมงานไม่เพียงพอ ควรมีเวลานานมากขึ้น ด้านข้อมูลข่าวสารน้อยไป ด้านงบประมาณมีพอเพียง แต่การใช้งบประมาณยังไม่เพียงพอกับสิ่งที่คาดหวังว่าจะได้รับ
- 3) ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อเสนอแนะให้เพิ่มการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล โดยปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ และเสนอแนะให้มีการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อดำเนินการต่อไปหลังเสร็จสิ้นงาน

1.2 ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สอดคล้อง และช่วยยืนยันผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการประเมินพบว่า

- 1) ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประเมินโครงการฯ ตามประเด็นทั้ง 12 ประเด็น ในระดับดีปานกลาง ถึง ดีมาก ค่าเฉลี่ยผลการประเมินมีค่าระหว่าง 3.351 - 4.185 ประเด็นที่ควรปรับปรุง ได้แก่ ความเหมาะสมในการมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรในงานสมัชชาคุณธรรม และตลาดนัดคุณธรรม การมีส่วนร่วมในการสร้างกระแสคุณธรรม และความร่วมมือร่วมพลังระหว่างองค์กร/บุคคลในงานสมัชชาฯ
- 2) ผลการประเมินทั้ง 12 ประเด็น สอดคล้องกันค่อนข้างมาก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญ และมีค่าระหว่าง 0.287 - 0.661 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบได้องค์ประกอบเดียว มีน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวแปรใกล้เคียงกัน เมื่อนำองค์ประกอบ “คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ” มาวิเคราะห์ความแตกต่างของผลการประเมินระหว่างกลุ่มประชากร พบว่า กลุ่มบุคลากรของศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif ประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มบุคลากรองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมอย่างมีนัยสำคัญ

ผู้วิจัยสรุปผลการประเมินโครงการฯ นำเสนอจุดเด่นและจุดที่ควรปรับปรุงของโครงการฯ ดังต่อไปนี้ **จุดเด่นของโครงการฯ** ที่ดีมากมี 4 ประการ

ประการแรก โครงการฯ มีการดำเนินการครบสมบูรณ์ตามกระบวนการสมัชชาทุกขั้นตอน เริ่มต้นจากการประชุมระดมปัญญาสู่สมัชชาคุณธรรม การประชุมจุดประกายสมัชชาคุณธรรม เพื่อหล่อหลอมรวมความคิดให้ได้ประเด็น และการประชุมที่มิชชันนารีเพื่อสังเคราะห์ประเด็นที่ได้ให้เชื่อมโยงกับผลการศึกษาเชิงวิชาการ สรุปเป็นประเด็นนำสู่เวทีสัมมนาผู้เข้าร่วมโครงการฯ ทุกกลุ่ม ซึ่งต่างก็มีประสบการณ์ในการพัฒนา/เผยแพร่/สร้างเสริมคุณธรรมมาก่อนแล้ว ได้เข้าร่วมกระบวนการใช้ความคิด/ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกันอย่างกว้างขวางในการประชุมก่อนสมัชชาได้ผลการประชุมนำไปสู่การประกาศเจตนารมณ์ร่วมกัน อันแสดงถึงปณิธานในการแสวงหาแนวทางร่วมกัน เพื่อพัฒนาคุณธรรมสู่สังคมไทยอย่างมีพลังในการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมไทยในลักษณะของการทำงานอย่างเป็นเครือข่ายต่อไป

ประการที่สอง โครงการฯ ประสบความสำเร็จสูงมากในการจัดเวทีพื้นที่สาธารณะ ทุกภาคส่วนในสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน มีโอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ใช้เหตุผล/หลักวิชา/ประสบการณ์ในการถกแถลง เสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ อันส่งผลให้เกิดการรวมพลังขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรมสู่สังคมไทยที่หนักแน่น และการสร้าง/การขยายเครือข่ายคุณธรรมอย่างกว้างขวาง

ประการที่สาม โครงการฯ สามารถสร้างความตระหนัก และปลูกกระแสคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างกว้างขวาง ช่วงปี พ.ศ. 2548 อันเป็นปีเริ่มต้นของการจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ นับว่าเป็นช่วงเวลาที่มิชชันนารีมีความสนใจในการพัฒนาคุณธรรมสูงสุด โครงการฯ แสดงให้เห็นถึงพลังมหาศาลของผู้เข้าร่วมประชุม อันจะส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนแก้ปัญหาและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย

ประการที่สี่ โครงการฯ ขยายความคิดเรื่องกระบวนการสมัชชาอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ยอมรับ และเริ่มคุ้นชิน กับวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน การเรียนรู้ และการจัดการความรู้ร่วมกัน รวมทั้งวัฒนธรรมการประเมิน หลายองค์กรเริ่มรับความคิดไปใช้ประโยชน์

สำหรับ**จุดด้อยของโครงการฯ** ที่ควรปรับปรุง ส่วนใหญ่เป็นประเด็นปลีกย่อย ซึ่งหากมีการปรับปรุง ย่อมทำให้โครงการฯ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ประเด็นที่ควรปรับปรุง ได้แก่

- 1) ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์โครงการฯ โดยใช้สื่อหลากหลาย เน้นสื่อโทรทัศน์ และควรดำเนินการล่วงหน้าก่อนวันจัดงานประชุมใหญ่สมัชชาไม่ต่ำกว่าสองเดือน
- 2) ควรจัดงานประชุมใหญ่สมัชชาตรงช่วงเปิดภาคเรียน เพื่อให้เยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักจะได้มีส่วนร่วม ได้รับประโยชน์โดยตรงมากขึ้น

3) ควรมีกิจกรรมต่อเนื่องหลังจากวันประชุมใหญ่สมัชชา เพื่อร่วมกันวางแผนดำเนินงานต่อเนื่องตามคำประกาศเจตนารมณ์ โดยควรให้ทุกองค์กรทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผน

4) การจัดงานวันประชุมใหญ่สมัชชาควรมีผู้รับผิดชอบดำเนินงานที่มีประสบการณ์ควรมีการวางแผนงานร่วมกันล่วงหน้าเพื่อให้องค์กรเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น มีเวลาในการเตรียมงานมากขึ้น และในวันงานควรจัดให้มีผู้ประสานงานจำนวนมากที่รู้เรื่องงานดีพอที่จะช่วยเหลือ/ตอบคำถามผู้เข้าร่วมงานซึ่งมีจำนวนมากได้ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหากองค์กรเครือข่ายของคุณ์คุณธรรมมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่ต้น ย่อมได้กำลังบุคลากรจากองค์กรเครือข่ายมาร่วมปฏิบัติงานมากขึ้น

5) ควรกำหนดรูปแบบการประเมิน และตัวชี้วัดให้ชัดเจน ส่งเสริมให้องค์กรเครือข่ายทุกกลุ่มประเมินตนเองด้วย

6) การจัดกิจกรรมในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ถ้าเป็นกิจกรรมสำคัญควรจัดเป็นกิจกรรมหลักสำหรับทุกคนโดยไม่จัดกิจกรรมอื่นทับซ้อน

7) ควรขยายการจัดประชุมย่อยตามกระบวนการสมัชชาออกไปเป็นการประชุมระดับพื้นที่ และระดับภูมิภาค เพื่อนำสู่เวทีสมัชชา

2. ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับผลงานเดิม การเปลี่ยนแปลง และผลกระทบของโครงการฯ

ผลการวิเคราะห์แยกตามวัตถุประสงค์วิจัยข้อ 2-4 สรุปได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

2.1 ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ดำเนินการไปแล้วกับเจตนารมณ์ร่วม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณสอดคล้องกันว่า คุณธรรมจริยธรรมที่คุณ์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายของคุณ์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับคุณธรรมจริยธรรมตามเจตนารมณ์ร่วม ที่ประกาศในวันงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ เพราะองค์กรเครือข่ายของคุณ์คุณธรรมซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ ล้วนมีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในมิติหนึ่งหรือหลายมิติ ปฏิบัติงานทางคุณธรรมจริยธรรมในระดับพื้นที่ คุณ์คุณธรรมมีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริม เชื่อมประสานการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม ทุกมิติของคุณธรรมจริยธรรม ขอบข่ายงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของคุณ์คุณธรรมจึงเปรียบเสมือนร่มใหญ่ ที่ครอบคลุมขอบข่ายงานด้านคุณธรรมจริยธรรมขององค์กรเครือข่าย การจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 เป็นกระบวนการหล่อหลอมรวมความคิด ความเชื่อ ความรู้ ประสบการณ์ และปณิธานร่วมกัน ของสมาชิกองค์กรเครือข่าย บุคลากรของคุณ์คุณธรรม และผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน เพื่อให้ได้เจตนารมณ์ร่วมกัน ประกาศต่อสาธารณชนเป็นประจักษ์พยาน คุณธรรมจริยธรรมในคำประกาศเจตนารมณ์จึงตรงกับคุณธรรมจริยธรรมในทุกมิติที่คุณ์คุณธรรมดำเนินการ กล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ และผลงานของคุณ์คุณธรรม ผลงานและบทบาทขององค์กร

เครือข่ายของศูนย์คุณธรรม และคุณธรรมจริยธรรมในคำประกาศเจตนารมณ์ร่วมในงาน สัมมนาคุณธรรมแห่งชาติ มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน เพราะคุณธรรมจริยธรรมมีความเป็นสากล สมาชิกทุกองค์กร ทุกระดับในสังคม ล้วนมีเป้าหมายต้องการเห็นสังคมเต็มไปด้วยสมาชิกของสังคมที่เป็นคนดี ทำความดี สร้างสังคมให้เป็นสังคมสันติสุข เป็นสังคมอุดมความดี หรือสังคมอุดมคุณธรรม

2.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง/ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในประเด็นนี้ให้ผลที่สอดคล้องกันสรุปได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม/ความคิด สมาชิกองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมมีพลวัตด้านพฤติกรรมทั้งช่วงในอดีตของชีวิตที่พลิกผันจากคนที่ไม่เคยสนใจเรื่องคุณธรรมกลับมาสนใจเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และในช่วงของการเข้าร่วมโครงการฯ ที่ได้เกิดประกายความคิดจากการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมที่ดำเนินการ ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่ามีการเปลี่ยนพฤติกรรม/ความคิด ตระหนักถึงความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น มีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะทำความดีเพิ่มขึ้น เมื่อได้มาเห็นถึงกระแสการมุ่งมั่นตั้งใจทำความดี สำหรับในช่วงของการจัดงานสัมมนาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ผู้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าภาพทุกกลุ่มทุกระดับมีการปรับเปลี่ยนแผนงาน แผนกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่ได้จากการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แสดงให้เห็นแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรม/ความคิดด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบเส้นตรงอย่างชัดเจน แนวโน้มแสดงถึงอัตราการเพิ่มคงที่อย่างมีนัยสำคัญ จากช่วงก่อนการประชุมสัมมนา 3 เดือน ช่วงระหว่างการประชุมสัมมนา และช่วงหลังการประชุมสัมมนา 3 เดือน โดยอัตราการเพิ่มขึ้นช่วงหลังโครงการฯ สูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นในช่วงแรก นั่นคือกิจกรรมการประชุมใหญ่สัมมนามีผลทำให้มีอัตราพัฒนาการกว่าอัตราพัฒนาการในช่วงแรก

2.3 ผลกระทบของโครงการฯ

ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการฯ พบว่ามีทั้งด้านบวก และด้านลบ ในด้านบวก โครงการฯ เป็นต้นแบบที่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้นำไปประยุกต์ใช้ในองค์กร/หน่วยงานโครงการฯ ช่วยให้ติดตามตลาดผู้ปกครองมีความเข้าใจบุตรหลานที่มาร่วมงานมากขึ้น มีความภาคภูมิใจและมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรหลาน ช่วยให้ประชาชนทั่วไปมองโลกในแง่ดีมากกว่าเดิม เมื่อได้เห็นพลังของคนส่วนใหญ่ที่มุ่งมั่นทำดี และช่วยสร้างงานซึ่งมีผลทำให้เศรษฐกิจของกลุ่มหนึ่งดีขึ้นในช่วงจัดงานประชุมใหญ่ผลกระทบด้านลบมีน้อยแต่ควรได้รับการพิจารณาปรับปรุง เช่น ความรู้สึกเสียดายงบประมาณ เกรงว่าจะได้ผลไม่คุ้มค่า ความลึกลับสงสัยในการปฏิบัติงานขององค์กรว่าเป็นธุรกิจหรือเป็นการปฏิบัติเพื่อส่วนรวม ส่วนผู้วิจัยได้รับผลกระทบจากโครงการฯ ทั้งในด้านการใช้เวลาในการวิจัยมากกว่าแผน ด้านการเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับระดับคุณธรรมจริยธรรมของสังคม ทำให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้น และด้านการ

เรียนรู้เรื่องแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาคุณธรรม ที่สามารถนำไปประยุกต์
ในวิชาชีพของผู้วิจัยได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งต่อไป

การจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งต่อไป เป็น
กิจกรรมที่ศูนย์คุณธรรมควรต้องดำเนินงานต่อเนื่อง และเร่งด่วน ก่อนที่คำประกาศเจตนารมณ์
ทั้ง 10 ประการ ในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 จะลงเอย
ไปจากกระแสของสังคม การจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม
ครั้งต่อไป น่าจะต้องคงจุดเด่นของโครงการและปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยของโครงการ ลักษณะ
เด่นที่ควรรักษาไว้ได้แก่ กิจกรรมเด่นที่เป็นเสมือนแม่เหล็กดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาร่วมงานได้แก่
ปาฐกถาและการรับประกาศเจตนารมณ์โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี การบรรยายพิเศษโดยผู้ที่
เป็นต้นแบบเป็นตัวอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรม การจัดนิทรรศการ กิจกรรมต่างๆ ขององค์กร
เครือข่ายคุณธรรม การมีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินงาน และลักษณะงานที่เป็นการจัด
งานโดยคนดีทำความดี เพื่อระดมคนดีให้มาทำความดีร่วมกันมากขึ้น จุดอ่อนที่ควรปรับปรุง ได้แก่
การประชาสัมพันธ์ในวงกว้างให้ถึงประชาชนทุกกลุ่มทุกระดับ การจัดระบบเอกสารแจกจ่าย
ผู้เกี่ยวข้องในการประชุมเตรียมงาน การวางระบบการดำเนินงานโดยจัดโครงการย่อยมี
ผู้รับผิดชอบเฉพาะโครงการย่อย ควบคู่ไปกับการประชุมหัวหน้าผู้จัดโครงการย่อยอย่างต่อเนื่อง
สม่ำเสมอ การจัดระบบลงทะเบียนผู้เข้าร่วมงาน การเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม
สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติให้มากขึ้นแทนที่จะจำกัดจำนวนผู้เข้าประชุม ในส่วนของตลาดนัด
คุณธรรมควรกำหนดรูปแบบของตลาดให้มีความเชื่อมโยงระหว่างบูธมากขึ้น

นอกจากนี้ การจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้ง
ต่อไป ควรมีการประเมินโครงการฯ ทั้งแบบประเมินภายนอกและประเมินภายใน โดยใช้
ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมจากการวิจัยครั้งนี้ เป็น
ข้อมูลเส้นฐาน (baseline data) เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรม และ
ใช้ข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการประเมินโครงการฯ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรม

คำประกาศเจตนารมณ์งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1
ทั้ง 10 ประการ เปรียบเสมือนพันธะสัญญาที่ศูนย์คุณธรรมควรดำเนินการประสานงาน บริหาร
จัดการให้องค์กรเครือข่ายคุณธรรมจัดโครงการที่เชื่อมโยงกับเจตนารมณ์ทั้ง 10 ประการ อย่าง
เป็นรูปธรรม โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม ที่กำลังดำเนินการ นับเป็น

ตัวอย่างที่ดีในการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรมตามเจตนารมณ์ประกาศที่ 9 อย่างเป็นทางการจัดโครงการต่อเนื่องของศูนย์คุณธรรม นอกจากควรจะมีลักษณะที่เชื่อมโยงกับเจตนารมณ์ทั้ง 10 ประการ ดังกล่าวแล้ว ควรเชื่อมโยงกับมติของคณะรัฐมนตรีเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ คนไทยแข็งแรง เมืองไทยแข็งแรง อันมีภารกิจสำคัญคือ การพัฒนาจิตวิญญาณและปัญญา อันจะแก้ปัญหาสังคมไทยให้สมดุล และ ฯพณฯนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศเป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2547 เพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุ 90 พรรษา ใน พ.ศ. 2560

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยสรุปได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

3.1 การวิจัยเพื่อสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม

ผลพลอยได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีประสบการณ์ตรงและได้เรียนรู้รูปแบบการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม ทั้งในด้านการวิเคราะห์ปัญหา รูปแบบการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของโครงการที่มีคุณค่าหลายโครงการ รูปแบบการแสวงหาแนวร่วม และรูปแบบการขยายเครือข่าย หากมีการวิจัยสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานทั้งหมดขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของทุกองค์กร ทั้งยังเป็นการเผยแพร่แนวคิดในการดำเนินงานไปสู่องค์กรกลุ่มอื่น

3.2 การวิจัยในหัวข้อตามเจตนารมณ์ที่ประกาศในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

การดำเนินการของศูนย์คุณธรรมในการจัดโครงการที่เชื่อมโยงกับเจตนารมณ์ ที่ประกาศในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ จะได้ผลดียิ่งขึ้นเมื่อมีการวิจัยในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับเจตนารมณ์ทั้ง 10 ประการ นั้นเป็นพื้นฐานในการกำหนดโครงการ การวิจัยอาจมีทั้งการวิจัยเอกสารเพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานในประเทศต่าง ๆ การวิจัยพัฒนารูปแบบและนำร่องการใช้รูปแบบ และการวิจัยแบบบูรณาการ

3.3 การวิจัยประเมินสมัชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรมครั้งที่สอง

ศูนย์คุณธรรมระบุว่า จะจัดสมัชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรมครั้งที่ 2 และคงกำหนดให้มีการประเมิน รูปแบบการวิจัยประเมินสมัชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 2 ควรพิจารณาเรื่องข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้ และออกแบบการวิจัยประเมินให้เห็นการประเมินเชิงคุณภาพมากขึ้น ควรเพิ่มบทบาทการประเมินตนเองโดยองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม และโดยบุคลากรของศูนย์คุณธรรม ควบคู่ไปกับการประเมินโดยนักประเมินภายนอก เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(ก)
คำชี้แจง	(ข)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(ง)
สารบัญ	(ตม)
สารบัญตาราง	(ด)
สารบัญภาพ	(ถ)
คำย่อภาษาอังกฤษที่ใช้ในรายงาน	(ท)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
คำถามวิจัย	4
วัตถุประสงค์	5
ขอบเขตการวิจัย	6
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้	8
การนำเสนอรายงาน	9
บทที่ 2 รายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
ตอนที่ 1 ศูนย์คุณธรรม	11
ตอนที่ 2 สมัชชา	15
ตอนที่ 3 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมิน	27
ตอนที่ 4 รูปแบบการประเมินสำหรับการวิจัย	40
ตอนที่ 5 กรอบความคิดสำหรับการวิจัย	49
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	51
แบบแผนการวิจัย	51
กรอบการประเมิน	52
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	56
เครื่องมือวิจัย	58
การรวบรวมข้อมูล	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	66
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะส่วนผลการประเมินอภิमानงานประเมิน	68
บทที่ 4 การบรรยายและการวิเคราะห์โครงการที่มุ่งประเมิน	72
ตอนที่ 1 โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม	72
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม	101
บทที่ 5 ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม	109
ตอนที่ 1 ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	109
ตอนที่ 2 ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	144
สรุปผลการประเมินโครงการฯ	154
บทที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง การเปลี่ยนแปลง	
และผลกระทบของโครงการฯ	156
ตอนที่ 1 ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ดำเนินการไปแล้ว กับเจตนารมณ์ร่วม	156
ตอนที่ 2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง/ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม	166
ตอนที่ 3 ผลกระทบของโครงการฯ	198
สรุปผลการวิเคราะห์ฯ	207
บทที่ 7 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	209
สรุปผลการวิจัย	211
การอภิปรายผลการวิจัย	222
ข้อเสนอแนะ	230
บรรณานุกรม	233
ภาคผนวก	241

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 กรอบการประเมิน (log frame)	53
3.2 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม และแบบประเมินตนเอง	59
3.3 กำหนดเวลาและการรวบรวมข้อมูลระยะก่อนการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ	61
3.4 จำนวนผู้ให้ข้อมูล/แบบบันทึกระยะระหว่างการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ	63
3.5 กำหนดการรวบรวมข้อมูลในการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่	63
3.6 ผลการตรวจสอบตามมาตรฐานการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการ	70
4.1 การแบ่งกลุ่มย่อย และจำนวนผู้เข้าร่วมการประชุม	81
4.2 จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 1	99
4.3 การวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของการจัดทำเอกสาร	102
4.4 โมเดลเชิงตรรกะสำหรับการประเมินแบบบูรณาการโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม	106
5.1 ประเด็นการประเมินแยกตามประเด็นการประเมินหลักและวัตถุประสงค์โครงการฯ	110
5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม	145
5.3 ความถี่และร้อยละของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 1 และตลาดนัดคุณธรรม	148
5.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น	149
5.5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	151
5.6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ	152
5.7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว	153
6.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	163
6.2 ความเชื่อมโยงระหว่างเจตนาารมณ์กับผลงานของศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่าย	164
6.3 สัญลักษณ์แทนตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลง	179
6.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมรวม 26 ตัวแปร	181

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
6.5 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการด้านการตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม	191
6.6 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการด้านความมุ่งมั่นที่จะทำความดี	192
6.7 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการด้านแรงจูงใจในการทำความดี	193
6.8 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการด้านการเชิญชวนผู้อื่นให้ร่วมทำความดี	194
6.9 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการด้านการประเมินการกระทำของตนเอง	195
6.10 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการ 3 ตัวแปร: B06-B08	196
6.11 สรุปผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการ 8 ตัวแปร จาก 4 กลุ่มตัวอย่าง	197
7.1 สรุปผลการประเมินตามตัวบ่งชี้	219

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 กรอบขั้นตอนการประเมิน	48
2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	50
3.1 ภาพตัวอย่างการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์แบบจัดกลุ่มสนทนา ในการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่	64
3.2 ภาพการสัมภาษณ์แบบจัดกลุ่มสนทนา กลุ่มผู้ไม่ได้เข้าร่วมงาน และไม่เป็นเครือข่ายศูนย์คุณธรรม	65
4.1 กระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ	73
5.1 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินความสำเร็จของโครงการฯ	117
5.2 ความสำเร็จของโครงการในส่วนของงานของสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ	118
5.3 ความสำเร็จของงานในส่วนองงานตลาดนัดคุณธรรม	119
5.4 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินประสิทธิภาพของโครงการฯ	123
5.5 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินประสิทธิผลของโครงการฯ	127
5.6 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินความตรงของโครงการฯ	131
5.7 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินความเป็นสากลของโครงการฯ	135
5.8 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินความยั่งยืนของโครงการฯ	140
5.9 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินความพอเพียงของโครงการฯ	144
5.10 โปรไฟล์ของคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่ม	150
6.1 ความเชื่อมโยงระหว่างเจตนารมณ์ร่วมของโครงการฯ ผลงานด้านคุณธรรม ของศูนย์คุณธรรมและองค์กรเครือข่าย และสังคมอุดมความดี	166
6.2 บทบาทของศูนย์คุณธรรมตามความคาดหวังของผู้ให้ข้อมูล	172
6.3 ความคาดหวังของพัฒนาการด้านต่างๆ รวม 8 ด้าน (B01-B08)	185
6.4 โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงสำหรับการวัด 3 ครั้ง	188
6.5 ความเชื่อมโยงระหว่างองค์กร กับสมัชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรม	206

คำย่อภาษาอังกฤษที่ใช้ในรายงานวิจัย

ACGC	= Action Coalition for Global Change
AERA	= American Educational Research Association
CAMDUN	= Campaign for a More Democratic United Nations
CDC	= Center for Disease Control and Preventions
CIPP Model	= Context, Input, Process and Product Model
CRESST	= Center for Research and Evaluation, Standards and Student Testing
CUUYAN	= Continental Unitarian Universalist Young Adult Network
EP7	= European Community's Seventh Framework Programme for Research and Technological Development
EU	= European Union
FEQ	= Frequently Asked Questions
GA	= General Assembly
HFRP	= Harvard family Research project
HUUPLA	= Hard-core Unitarian Universalist Person large Assemblies
ICASO	= International Council of AIDS Service Organizations
I-INCE	= International Institute of Noise Control Engineering
INTAS	= International Association for the Promotion of Co-operation with Scientists from the New Independent States of the Former Soviet Union
IPU	= Inter-Parliamentary Union
KEC	= Key Evaluation Checklist
NGO	= Non-Governmental Organizations
NIE	= National Institutes of Education
NIS	= New Independent States
OIOS	= Office of International Oversight Services
PD&E	= Program Development and Evaluation
RUSH	= Research Utilization Support and Help
SAI	= Study/Actions Issues
SEDL	= Southwest Educational Development Laboratory
SOC	= Statement of Conscience
UN	= United Nations
UNAIDS	= United Nations Acquired Immuno-deficiency Syndromes
UNEG	= United Nations Evaluation Group
UNGA	= United Nations General Assembly
UNGASS	= United Nations General Assembly Special Session
UNODC	= United Nations Office on Drugs and Crime
UUA	= Unitarian Universalist Association
UUA-CSW	= Unitarian Universalist Association - Commission on Social Witness
UWEX	= University of Wisconsin Extension
YRUU	= Young Religious Unitarian Universalists

1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ มีศักยภาพในการแข่งขันได้ในระดับโลก เป็นเรื่องที่มีความสำคัญสำหรับทุกประเทศทั่วโลก แต่การพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สำหรับประเทศไทย รัฐบาลมีความห่วงใย ใส่ใจในคุณภาพชีวิตด้านคุณภาพจริยธรรมของคนไทย และคุณภาพสังคมไทย จึงได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) ในรูปองค์การมหาชน เป็นองค์กรหลักในการประสานงานองค์การภาคีคุณธรรมจริยธรรมของทุกศาสนา เพื่อให้เกิดพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรมร่วมกันอย่างมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ที่ปรับเปลี่ยนได้อย่างเท่าทันสถานการณ์ โดยเน้นการดำเนินในส่วนที่ขาดหาย (missing link) เพื่อเติมเต็มด้านคุณธรรมจริยธรรม

นับแต่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้ลงนามประกาศจัดตั้งศูนย์คุณธรรม เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2547 ศูนย์คุณธรรมได้ทำหน้าที่เป็นองค์กรในการบริหารจัดการ และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนประสานงานและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายองค์กรด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อรักษาคุณภาพในสังคมไทย การดำเนินงานของศูนย์คุณธรรมใช้ยุทธศาสตร์สำคัญ 3 ยุทธศาสตร์ คือ

1) การประสานความร่วมมือและสนับสนุนเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรมจริยธรรม ให้มีบทบาทในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง การพัฒนาองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และมาตรฐานขั้นต้นเชิงคุณธรรมจริยธรรม

2) การวิจัย การจัดการองค์ความรู้ โดยการส่งเสริมการวิจัย เพื่อพัฒนานวัตกรรมองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ มาตรฐานขั้นต้นเชิงคุณธรรมจริยธรรม

3) การสื่อสารและการสร้างกระแสสังคมให้เกิดสำนึกสาธารณะเชิงคุณธรรมจริยธรรม ผ่านนโยบายสาธารณะ นโยบายองค์กร สื่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดการเชิดชูคุณธรรมจริยธรรม และการผลิตซ้ำทางอุดมคติ รวมถึงการส่งเสริมมาตรการ และกระบวนการทางกฎหมาย การควบคุมทางสังคมในการสร้างบรรทัดฐานทางคุณธรรมจริยธรรม ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม, 2548; นางลักษณ์ วิรัชชัย, ดิเรก สุขสุนัย และรุ่งนภา ตั้งจิตเรเจริญกุล, 2548)

การดำเนินงานของศูนย์คุณธรรมเพื่อขับเคลื่อนกระแสการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เน้นความสำคัญของการสร้างกระแสในวงกว้าง กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว และมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยทุกระดับ ทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค การขับเคลื่อนกระแสการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้ได้ผลจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือ ข้อมูล สารสนเทศและความรู้ รวมทั้งทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในสังคม ศูนย์คุณธรรมตระหนักว่าการระดมปัญญา ทักษะ ความคิดเห็น ประสบการณ์ที่หลากหลายจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จะทำให้เกิดพลังความคิดที่สามารถนำเข้าสู่เวทีหลัก คือ เวทีสมัชชาคุณธรรมจริยธรรมได้ และพิจารณาเห็นประโยชน์ของกระบวนการสมัชชา (assembly) ในฐานะเป็นกลไกที่นำไปสู่การร่วมมือรวมพลังทั้งในด้านความคิด ความรู้ การกระทำ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่สังคมในวงกว้าง จึงกำหนดการจัดงาน “โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1” ในวันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 ที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อสร้างกระแสในวงกว้าง กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว และมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย ทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค
- 2) เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาพลังคุณธรรม และร่วมแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน
- 3) เพื่อตอกย้ำถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม

ในการดำเนินการจัดงานครั้งนี้ ศูนย์คุณธรรมมอบหมายให้บริษัท Plan Motif (PM) เป็นผู้ดำเนินการ (organizer) ลักษณะการดำเนินงานเป็นการรวมพลังเครือข่ายศูนย์คุณธรรม ทั้งภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคราชการ สื่อมวลชน สถาบันศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ประชาชนทั่วไป เด็กเยาวชน นิสิตนักศึกษา สมาชิกสื่อมวลชน และสมาชิกเครือข่ายศูนย์คุณธรรม กิจกรรมสำคัญของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 แบ่งออกเป็น 4 โครงการ ได้แก่

- 1) โครงการเตรียมการจัดการ
- 2) โครงการสำรวจเสียงสาธารณะ
- 3) โครงการโฆษณาประชาสัมพันธ์
- 4) โครงการจัดงานการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

ศูนย์คุณธรรมตระหนักดีว่า การดำเนินงานตามหลักการบริหารงานที่ดีนั้น ควรต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนางานที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และเพื่อจักได้นำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนางานต่อไป ด้วยเหตุนี้ศูนย์คุณธรรมจึงให้ความสำคัญกับการประเมินผลการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 และได้กำหนดแนวทางการประเมินโครงการฯ ตามหลักวิชา

รูปแบบการประเมินตามหลักการประเมินโดยทั่วไป แบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ (Cousins, Donohue and Bloom, 1996; Gall, Borg and Gall, 1996; Cousins and Earl, 1992; Brandon, 1998; Office of Medical Education, 2004) คือ

1) รูปแบบการประเมินเชิงปริมาณ (quantitative evaluation) เช่น การประเมินโดยใช้โมเดลซิปป์ (CIPP model evaluation) การประเมินอิงวัตถุประสงค์ (objective based evaluation) ประเมินเป็นอิสระจากเป้าหมาย (goal free evaluation)

2) รูปแบบการประเมินเชิงคุณภาพ (qualitative evaluation) เช่น การประเมินตอบสนอง (responsive evaluation) การประเมินแบบมีส่วนร่วม (participatory evaluation) การประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่ (evaluative site visits)

3) การประเมินอภิมาน (meta-evaluation) หรือการประเมินงานประเมิน (evaluation of evaluations) เพื่อให้ทราบถึงคุณภาพของการประเมิน และได้แนวทางปรับปรุงพัฒนาการประเมิน รวมทั้งการพัฒนาการดำเนินงานต่อไป

4) การประเมินแบบบูรณาการ (integrated evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินที่ผสมผสานการประเมินหลายแบบให้เหมาะสมกับธรรมชาติของโครงการ รูปแบบการประเมินสามแบบแรกเหมาะกับการประเมินโครงการขนาดเล็ก มีผู้เข้าร่วมโครงการไม่มากนัก แต่ไม่เหมาะสมกับการประเมินโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งควรใช้การประเมินแบบบูรณาการ

โดยที่โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีลักษณะเป็นการดำเนินการโดยการรวมพลังจากเครือข่ายองค์กรภาคีรวม 25 กลุ่ม ลักษณะการดำเนินงานเป็นการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง มีการดำเนินงานในระดับโครงการใหญ่ในภาพรวม (project level) ระดับโครงการย่อย (program level) และระดับบุคคล (individual level) ประกอบกับศูนย์คุณธรรมกำหนดให้ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการประเมิน ได้ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการโครงการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงออกแบบการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 นี้ให้เป็นการประเมินแบบบูรณาการ (integrative evaluation) และการประเมินแบบพหุวิธี (multi-method evaluation) ที่มีการผสมผสานระหว่างการประเมินระหว่างการดำเนินการ (formative evaluation) การประเมินสรุปรวม (summative evaluation) การประเมินแบบมีส่วนร่วม (participatory evaluation) การประเมินแบบร่วมมือรวมพลัง (collaborative evaluation) และการประเมินโดยใช้โมเดลตรรกะแบบโมเดลบูรณาการ (logic model as an integrative model) (Cousins, Donohue and Bloom, 1996; Gall, Borg and Gall, 1996; Cousins and Earl, 1992; Brandon, 1998; Agency's Technical Cooperation, 1997) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้วางกรอบการประเมินโครงการครั้งนี้ให้เป็นการประเมินที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ และเป็นการประเมินที่ไม่เน้นการตัดสินชี้ถูกผิด แต่เน้นการประเมินเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

แนวคิดหลักในการประเมินครั้งนี้มี 5 ประการ คือ

- 1) การประเมินโดยใช้วิธีการที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของโครงการ
- 2) การประเมินในฐานะที่เป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 3) การประเมินที่มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการร่วมมือรวมพลังของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในโครงการ
- 4) การประเมินซึ่งเน้นการส่งเสริมการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของโครงการ ผ่านการมีส่วนร่วมในการประเมินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 5) การประเมินที่ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมการประเมินสำหรับศูนย์คุณธรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรและโครงการต่อไป จุดเด่นของการประเมินครั้งนี้นอกจากจะได้ผลการประเมินโครงการ ได้คุณภาพของการประเมิน เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไปแล้ว ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เข้าร่วมโครงการฯ และสมาชิกเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรมจริยธรรมด้วย

คำถามวิจัย

1. การดำเนินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีวิธีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเพียงใด มีความสำเร็จ ความยั่งยืน ความตรง ความพอเพียง และความเป็นพลวัตของผลการดำเนินงานระดับใด โครงการมีจุดเด่นในการดำเนินงานที่ควรรักษาไว้และมีจุดด้อยที่ควรพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นในการจัดงานครั้งต่อไปอย่างไร โดยใช้การประเมินตามวัตถุประสงค์ของโครงการ รวม 3 ประการ ดังต่อไปนี้
 - 1) การสร้างกระแสการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
 - 2) การระดมองค์กร และประชาชนทุกภาคส่วน แสดงพลังของคุณธรรมจริยธรรม และแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน
 - 3) การตอกย้ำถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในสังคม
2. คุณธรรมจริยธรรมที่เป็นเจตนารมณ์ร่วมกัน ของผู้ร่วมงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้วอย่างไร
3. การที่เครือข่ายองค์กรภาคีด้านคุณธรรมจริยธรรม ของศูนย์คุณธรรม รวม 25 กลุ่ม มารวมพลังดำเนินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งที่ 1 และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยนั้น ตามหลักการทางจิตวิทยาย่อมมีผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ (belief) แรงจูงใจ (motivation) ความร่วมมือรวมพลัง (collaboration) ที่จะดำเนินการต่อไป และวัฒนธรรมการประเมิน การวิจัย

ครั้งนี้ต้องการศึกษาว่า การเข้าร่วมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีผลทำให้ผู้มีส่วนร่วมโครงการเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างไร โดยเน้นด้านความเชื่อ แรงจูงใจ การร่วมมือรวมพลัง วัฒนธรรมการประเมิน ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนางานในความรับผิดชอบของผู้ร่วมงาน และการศึกษาความเป็นพลวัต (dynamics) ที่เกิดขึ้นในกระบวนการสมัชชา

4. ผลจากการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีผลกระทบ (impact) ในการสร้างกระแสการตอบรับ การตอบสนอง ความตื่นตัว และการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มสาขาอาชีพทุกระดับ และองค์กร สถาบันต่าง ๆ ทั้งกลุ่มที่เป็นและไม่เป็นเป้าหมายของการจัดงานครั้งนี้อย่างไร

วัตถุประสงค์วิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินแบบบูรณาการและแบบพหุวิธี มุ่งประเมินผลโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ของศูนย์คุณธรรม ซึ่งดำเนินการโดยบริษัท Plan Motif (PM) วัตถุประสงค์ของการประเมินมี 4 ประการคือ

1. เพื่อประเมินผลโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ทั้งในระดับโครงการในภาพรวม ระดับโครงการย่อย และระดับบุคคล โดยประเมินประสิทธิภาพ (efficiency) ประสิทธิภาพ (effectiveness) ของวิธีการดำเนินการจัดการ และประเมินระดับความสำเร็จ (success) ความตรง (relevance) ความเป็นสากล (universality) ความยั่งยืน (sustainability) ความพอเพียง (adequacy) ของผลการดำเนินงานที่สำคัญ 3 ด้าน คือ

- 1) การสร้างกระแสการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย
- 2) การเข้าร่วมแสดงพลังพฤติกรรมจริยธรรมและแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน
- 3) การต่อยอดความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในสังคม

2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว กับคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นจุดเริ่มต้น และเป็นเจตนารมณ์ร่วมกันของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1

3. เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านความเชื่อ แรงจูงใจ การร่วมมือรวมพลัง และวัฒนธรรมการประเมิน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานในหน้าที่รวมทั้งการศึกษาความเปลี่ยนแปลง หรือความเป็นพลวัตที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานตามกระบวนการสมัชชาในโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1

4. เพื่อประเมินผลกระทบของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ที่เกิดกับกลุ่มประชาชนทุกกลุ่มสาขาอาชีพและทุกระดับ รวมทั้งองค์กรสถาบันต่าง ๆ ทั้งกลุ่มที่เป็นและไม่เป็นเป้าหมายของการจัดงานครั้งนี้

ขอบเขตการวิจัย

1. โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีผู้เข้าร่วมโครงการฯ จำนวนมาก ทั้งผู้ร่วมงานในฐานะเจ้าภาพผู้ดำเนินการ และผู้จัดกิจกรรมร่วมกับศูนย์คุณธรรม ทั้งผู้ชาย/ผู้หญิงคุณธรรมจริยธรรมในตลาดนัดคุณธรรม และบุคคลภายนอกผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ วันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 นอกจากนี้ยังมีผู้ร่วมงานที่บริษัท Plan Motif และ บริษัท MPM ได้ใช้สื่อประชาสัมพันธ์ผ่านทางการประชุมเครือข่าย ใช้สื่อโฆษณาผ่านทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ ทีวี และใช้สื่อตรงไปยังสมาชิกองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยผ่านทาง website บริษัท Plan Motif และ บริษัท MPM ประมาณการว่าจะมีผู้เข้าร่วมรับรู้ รับฟัง และเข้าร่วมงานเป็นหลักแสน ทำให้การวิจัยเชิงประเมินครั้งนี้ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรได้ ดังนั้นการประเมินครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแทนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร โดยเน้นหลักการรวบรวมข้อมูลกระจายให้ทั่วถึงผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ทุกกลุ่มและทุกระดับ

2. เนื่องจากการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 นี้ เป็นการประเมินแบบบูรณาการและแบบพหุวิธี ประกอบกับโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 นี้ เป็นการจัดงานครั้งแรก การกำหนดรูปแบบการดำเนินงานยังไม่ตายตัว มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ตลอดเวลา ผู้วิจัยออกแบบการประเมินให้มีรูปแบบค่อนข้างยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น กรอบการประเมินที่ใช้ในการวิจัยฉบับนี้ จึงมีการเปลี่ยนแปลงตามความจำเป็นและความเหมาะสมหลายครั้ง เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน การเสนอกรอบการประเมินในรายงานฉบับนี้ เป็นการเสนอเฉพาะกรอบการประเมินที่เป็นผลจากการปรับเปลี่ยนครั้งสุดท้าย

3. การประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการประเมินถึงวันสุดท้ายของการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งที่ 1 เท่านั้น ผู้วิจัยมิได้ดำเนินการประเมินต่อภายหลังจากสิ้นสุดโครงการ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 นับเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ศูนย์คุณธรรมจัดให้มีขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โครงการนี้เป็นโครงการที่ทำให้เกิดการสร้างกระแสในวงกว้าง กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว ความมีส่วนร่วมและแสดงเจตนารมณ์ร่วมกันในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยทุกภาคส่วนทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ตลอดจน เป็นการตอกย้ำถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม สำหรับการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยใช้การประเมินหลายวิธีผสมกันเรียกว่าการประเมินแบบบูรณาการ เพื่อให้เหมาะสมกับโครงการที่จะประเมินโดยออกแบบการประเมินให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ และเป็นการประเมินที่ไม่เน้นการตัดสินชี้ถูกผิด แต่ประเมินเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืนต่อไป ประโยชน์ที่ได้รับจากการประเมินในการวิจัยครั้งนี้ แยกกล่าวได้ 3 ประเด็นคือ

1. ได้สารสนเทศองค์ความรู้จากการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 รวม 3 ประการ คือ

1.1 ได้ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ทั้งในระดับโครงการในภาพรวม ระดับโครงการย่อย และระดับบุคคล ทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของวิธีการดำเนินการจัดการ ระดับความสำเร็จ ความตรง ความเป็นสากล ความยั่งยืน ความพอเพียง ของผลการดำเนินงานในด้านสำคัญ 3 ด้าน คือ 1) การสร้างกระแสการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย 2) การเข้าร่วมแสดงพลังพฤติกรรมจริยธรรมและแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน และ 3) การตอกย้ำความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในสังคม ที่เกิดกับกลุ่มประชาชนทุกกลุ่มสาขาอาชีพและทุกระดับ ทั้งผู้ที่เป็นและไม่เป็นเป้าหมายของการจัดโครงการฯ อันเป็นประโยชน์โดยตรงในการปรับปรุงกระบวนการสมัชชา ซึ่งศูนย์คุณธรรมกำหนดจัดให้มีขึ้นในปีต่อไป

1.2 ได้ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรม ที่ศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้วกับคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นเจตนารมณ์ร่วมกันซึ่งได้จากโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นประโยชน์โดยตรงในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต่อไป

1.3 ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาในด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมการประเมินของผู้เข้าร่วมโครงการทุกคน และผู้วิจัยทุกคน ว่ามีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นรูปธรรม อันสามารถใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานครั้งต่อไป

ข้อค้นพบ สารสนเทศ และองค์ความรู้ทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อศูนย์คุณธรรม และเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในการกำหนดและ/หรือพัฒนานโยบาย และการดำเนินงานตามนโยบายในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้เป็นอย่างดี

2. ได้สารสนเทศด้านวิวิธนาการประเมิน ที่เกิดจากการบูรณาการแนวทางการประเมินที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 สารสนเทศดังกล่าวเป็นประโยชน์สำหรับการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การประเมินเพื่อสนับสนุนการร่วมมือ

รวมพลังของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การประเมินที่เน้นการส่งเสริมการวิเคราะห์จุดแข็ง และ จุดอ่อนของโครงการผ่านการมีส่วนร่วมในการประเมินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการประเมินที่ เสริมสร้างวัฒนธรรมการประเมินให้เกิดขึ้นในศูนย์คุณธรรม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา องค์กรและโครงการต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

โครงการสมัชชา (assembly project) หมายถึง โครงการที่เป็นการดำเนินงานร่วมกัน ของหน่วยงาน กลุ่มบุคคล และองค์กรจำนวนมาก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยสมาชิกของหน่วยงานทุกคน กลุ่มบุคคลทุกกลุ่ม และองค์กรทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีส่วน ร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการดำเนินงาน เริ่มจากการวางแผนการดำเนินงาน โครงการ การเตรียมการอย่างเป็นระบบล่วงหน้าในรูปของการประชุมระดับภูมิภาคอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ การกำหนดแนวทางการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ เพื่อให้ได้ประเด็นการ ประชุมสำหรับเวทีสมัชชา การดำเนินการจริงตามแผนงานที่กำหนด การประเมินผลการ ดำเนินงาน และการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงพัฒนาโครงการ ผลจากการทำงานร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน มีความเข้าใจ อันดีต่อกัน เป็นผลให้มีการพัฒนาความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนในการรวมพลังนำความรู้ ความคิด ไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาสังคมร่วมกัน

โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 หรือโครงการ สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม หมายถึง โครงการสมัชชาที่ศูนย์คุณธรรม จัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ

1) เพื่อสร้างกระแสในวงกว้าง กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว และมีส่วนร่วมในการเสริม สร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย ทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค

2) เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาพลังคุณธรรม และร่วมแสดง เจตนารมณ์ร่วมกัน

3) เพื่อตอกย้ำถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม เริ่มดำเนินการ ตั้งแต่ช่วงเดือนสิงหาคม 2548 และสิ้นสุดการดำเนินการในการจัดงาน “โครงการสมัชชา คุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1” ระหว่างวันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 ที่ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

การประเมินแบบบูรณาการ (integrative evaluation) หมายถึง รูปแบบการประเมิน ที่นักประเมินนำวิธีการประเมินหลายวิธีมาผสมผสานในการประเมิน เพื่อประโยชน์สูงสุดของ การประเมิน หัวใจสำคัญของการประเมินแบบบูรณาการอยู่ที่การสร้างโมเดลตรรกะมาใช้ ประโยชน์ในการประเมิน การบูรณาการในการประเมินแบบบูรณาการนอกจากจะเป็นการ

บูรณาการวิธีการประเมินแล้ว ยังอาจมีการบูรณาการแหล่งข้อมูล การบูรณาการบุคลากรในการประเมิน และการประเมินทรัพยากรในการประเมินด้วย

การประเมินแบบพหุวิธี (multimethod evaluation) หมายถึง รูปแบบการประเมินที่นักประเมินใช้วิธีการประเมินหลายแบบผสมผสานกัน ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลหลายวิธี รวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย จากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง ซึ่งสามารถให้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับการประเมินได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน

การประเมินโดยใช้โมเดลตรรกะแบบโมเดลบูรณาการ (logic model as an integrative model) หมายถึงการประเมินที่มีการสร้างโมเดลตรรกะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยๆ ของโครงการที่มุ่งประเมิน โดยทั่วไปโมเดลตรรกะประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ส่วน คือ แหล่งทรัพยากร กิจกรรม ผลผลิต และผลลัพธ์ สาระในองค์ประกอบแต่ละส่วนเป็นรายละเอียดในการประเมิน เช่น ผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน วิธีการรวบรวมข้อมูลเกณฑ์การประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมิน

การประเมินแบบร่วมมือรวมพลัง (collaborative evaluation) หมายถึง รูปแบบการประเมินที่เน้นความสำคัญของการรวมผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ทุกกลุ่มให้เข้ามามีส่วนร่วมกับผู้วิจัยในการประเมิน ระดับความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมในการประเมินของผู้มีส่วนได้เสียมีสูงมาก ทั้งในฐานะนักประเมินและผู้รับการประเมิน ทั้งนี้ นักประเมินและผู้รับการประเมินมีสิทธิเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องเทคนิคการประเมิน การประเมินแบบร่วมมือรวมพลังยังมีรูปแบบย่อยๆ อีกหลายรูปแบบ เช่น การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (empowerment evaluation) การประเมินพัฒนาการ (developmental evaluation) และการประเมินอิงผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder-based evaluation)

การประเมินแบบมีส่วนร่วม (participatory evaluation) หมายถึงรูปแบบการประเมินที่มีผู้มีส่วนได้เสียจำนวนหนึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน ทำให้เกิดการเรียนรู้เทคนิคการประเมินจากการปฏิบัติจริง และมีผลทำให้ได้ผลการประเมินที่ตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียมากขึ้น อันส่งผลให้เกิดการนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง

การนำเสนอรายงาน

การนำเสนอรายงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแยกนำเสนอสาระเป็น 7 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ นำเสนอสาระเรื่อง ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย คำถามวิจัย วัตถุประสงค์วิจัย ขอบเขตการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และการนำเสนอรายงาน

บทที่ 2 รายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอสาระ แยกเป็น 5 ตอน ตอนแรก เป็นรายงานเรื่องศูนย์คุณธรรม ตอนที่สอง เป็นรายงานเรื่องสมัชชาใหญ่ ตอนที่สาม เป็นรายงานความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมิน ตอนที่สี่ นำเสนอรูปแบบการประเมินสำหรับการวิจัย และตอนที่ห้า นำเสนอกรอบความคิดสำหรับการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย นำเสนอสาระเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานทุกขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ แบบแผนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กรอบการประเมินในการวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลสำหรับการวิจัย เครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 การบรรยายและการวิเคราะห์โครงการที่มุ่งประเมิน นำเสนอสาระแยกเป็น 2 ตอน ตอนแรก เป็นการบรรยายสรุปโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ตอนที่สอง เป็นการวิเคราะห์โครงการฯ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์โครงการฯ แยกเป็น 4 ตอน คือ การวิเคราะห์โครงการด้านความสมบูรณ์ในการจัดทำโครงการ การวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระในเอกสารโครงการฯ การวิเคราะห์ลักษณะพิเศษอันเป็นเอกลักษณ์ของโครงการฯ และการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักในโครงการฯ เพื่อสร้างโมเดลตรรกะสำหรับการประเมินแบบบูรณาการ

บทที่ 5 ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 นำเสนอสาระแยกเป็น 2 ตอน ตอนแรก เป็นผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ตอนที่สอง เป็นผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การนำเสนอผลการประเมินทั้งสองตอน เป็นการนำเสนอตามประเด็นการประเมินในโมเดลตรรกะสำหรับการประเมินแบบบูรณาการ 7 ประเด็น คือ ความสำเร็จ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความตรงความเป็นสากล ความยั่งยืน และความพอเพียงของโครงการฯ โดยนำเสนอสาระเกี่ยวกับผลประเมินโครงการฯ รวม 3 ด้าน คือ การสร้างกระแสการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย การเข้าร่วมแสดงพลังพฤติกรรมจริยธรรมและแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน และการต่อยอดความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในสังคม

บทที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับผลงานเดิม การเปลี่ยนแปลง และผลกระทบของโครงการฯ นำเสนอสาระแยกเป็น 3 ตอน ตอนแรก เป็นความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ดำเนินการไปแล้วกับเจตนารมณ์ร่วม ตอนที่สอง เป็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง/ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม และตอนที่สาม เป็นผลกระทบของโครงการฯ การเสนอผลการวิเคราะห์แต่ละตอน นำเสนอสาระแยกเป็น 2 ตอน ตอนแรก เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ตอนที่สอง เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

บทที่ 7 สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

2 รายงานเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอรายงานที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทนี้ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ตอนแรก เป็นรายงานเรื่องศูนย์คุณธรรม ตอนที่สอง เป็นรายงานเรื่องสมัชชา ตอนที่สาม เป็นรายงานเรื่องความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมิน ตอนที่สี่ เป็นการนำเสนอรูปแบบการประเมินที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ และตอนสุดท้าย เป็นการนำเสนอกรอบความคิดสำหรับการวิจัย

ตอนที่ 1 ศูนย์คุณธรรม

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) รัฐบาลโดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้จัดตั้งสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ ให้มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเฉพาะส่วนที่ไม่อยู่ในระบบ เพื่อแบ่งเบาภาระการปฏิรูปการศึกษาของหน่วยงานภาครัฐ ให้สามารถดำเนินการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบได้รวดเร็วขึ้น ความคิดในระยะแรกในการดำเนินงานของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ ให้ความสำคัญกับการบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีชีวภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยและสังคมไทย โดยมีโครงสร้างการบริหารงานประกอบด้วยหน่วยงาน 6 หน่วยงาน ได้แก่ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ สำนักงานศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ ศูนย์ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์ของประเทศไทย สถาบันวิทยาการการเรียนรู้สำนักงานอุทยานการเรียนรู้และศูนย์ส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษแห่งชาติ

ในระยะต่อมารัฐบาลพิจารณาเห็นว่า แม้ว่าจะมีหน่วยงาน องค์กร สถาบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วยรูปแบบที่หลากหลาย แต่การดำเนินงานที่ผ่านมา นั้น ทุกหน่วยงาน/องค์กร/สถาบันต่างดำเนินการตามความถนัด และขีดความสามารถของตนในลักษณะที่ต่างคนต่างทำ ผลการดำเนินงานแม้จะมีคุณภาพระดับหนึ่งแต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมทางสังคมศีลธรรมจริยธรรมอย่างรุนแรง และไม่สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้ดีเท่าที่ควร รัฐบาลพิจารณาเห็นว่า หากองค์กรทั้งหลายได้มารวมพลังดำเนินการร่วมกัน จะทำให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนในการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิผลสูงขึ้น

ด้วยเหตุผลและความเป็นมาที่นำเสนอข้างต้น รัฐบาลโดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประธานคณะกรรมการนโยบายบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ จึงให้การสนับสนุนและได้ลงนามประกาศจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) ขึ้นเป็นหน่วยงานเฉพาะกิจ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2547 และมีพิธีเปิดศูนย์คุณธรรมอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2547

ศูนย์คุณธรรมมีหลักการในการเชื่อมประสานและเพิ่มพลังเครือข่าย ในการจัดการความรู้และสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทุกภาคส่วน ให้สามารถพัฒนาประชาชนชาวไทยให้มีคุณภาพและดำรงชีวิตอย่างสันติสุข ศูนย์คุณธรรมมีวิสัยทัศน์ คือ ‘ร่วมสรรสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนด้วยฐานทางคุณธรรมจริยธรรม’ มีพันธกิจ คือ ‘มีบทบาทหลักในการเสริมหนุน เชื่อมประสาน เพิ่มพลังเครือข่ายในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นการรวมพลัง ยกระดับ แพร่ขยาย ในบริบทต่างๆ ทุกภาคส่วนในสังคม’ และมีเป้าหมาย ‘มุ่งพัฒนาการบริหาร และจัดการความรู้เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณธรรมเป็นฐานราก เกิดชุมชน/องค์กรคุณธรรมต้นแบบ อันจะนำไปสู่การขยายผลทั่วทั้ง ‘สังคมภาค’ (ศูนย์คุณธรรม, 2548)

บทบาทหน้าที่ของศูนย์คุณธรรมสรุปได้เป็น 4 ประการ คือ

1) เสริมหนุน เชื่อมประสาน และเสริมพลังเครือข่ายการพัฒนาแหล่งคุณธรรมที่กระจัดกระจายในบริบทต่างๆ ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศทั้งสังคมภาค

2) ส่งเสริมการจัดแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเชื่อมโยงกับแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง

3) ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ การจัดการความรู้ และแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมต้นแบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน

4) พัฒนาสื่อและนวัตกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อการเผยแพร่ต่อสาธารณะ ศูนย์คุณธรรมกำหนดวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินงานรวม 4 ประการ คือ

(1) เพื่อเสริมสร้างแนวคิด จิตสำนึก และพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคม

(2) เพื่อประสานและสนับสนุนเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรม

(3) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ การวิจัย และการจัดการความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม

(4) เพื่อให้บริการ และเผยแพร่ข้อมูลด้านคุณธรรมจริยธรรม (ศูนย์คุณธรรม, 2548)

ในระยะแรกของการดำเนินงาน ศูนย์คุณธรรมใช้ยุทธศาสตร์หลัก 3 ยุทธศาสตร์ คือ

1) การประสานความร่วมมือและการสนับสนุนเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรม องค์กรที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาชน ในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง การพัฒนาองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และมาตรฐานขั้นต้นเชิงคุณธรรมจริยธรรม

2) การวิจัยและการจัดการองค์ความรู้ โดยส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรม องค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และมาตรฐานขั้นต้นเชิงคุณธรรมจริยธรรม

3) การสื่อสารและการสร้างกระแสสังคม ให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะเชิงคุณธรรม จริยธรรมผ่านนโยบายสาธารณะ นโยบายองค์กร สื่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดการเชิดชูคุณธรรม จริยธรรม และการผลิตซ้ำทางอุดมคติ รวมถึงการส่งเสริมมาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย การควบคุมทางสังคมในการสร้างบรรทัดฐานทางคุณธรรมจริยธรรม (นงลักษณ์ วิรัชชัย, ดิเรก สุขสุนัย และรุ่งนภา ตั้งจิตเรจริญกุล, 2548) ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 **ศูนย์คุณธรรมสรุปหลัก ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานเป็น 5 ยุทธศาสตร์** คือ

1) ยุทธศาสตร์การเสริมหนุน เชื่อมประสาน เพิ่มพลังเครือข่ายขององค์กรภาคี คุณธรรม

2) ยุทธศาสตร์การวิจัยและจัดการความรู้

3) ยุทธศาสตร์การเสริมหนุนเพื่อส่งเสริมคุณธรรม

4) ยุทธศาสตร์การรณรงค์สร้างกระแสคุณธรรม

5) ยุทธศาสตร์นโยบายคุณธรรม ทั้งนี้**ศูนย์คุณธรรมกำหนดแนวทางการดำเนินงานโดยบูรณาการงานทั้ง 5 ยุทธศาสตร์** เพื่อผลักดันให้เกิดขบวนการคุณธรรมตามบริบทต่างๆ ดังนี้

1) บริบทประเด็น โดยเสริมหนุน รณรงค์ในประเด็นที่มีระบบการจัดการการอยู่ร่วมกันทำให้เกิดสันติสุขในสังคม

2) บริบทองค์กร โดยเชื่อมประสาน เพิ่มพลังการดำเนินงานขององค์กรคุณธรรม

3) บริบทสถาบัน ได้แก่ สถาบันศาสนาทุกศาสนา สถาบันฝึกอบรม สถาบันการศึกษา ฯลฯ โดยเสริมหนุนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม

4) บริบทบุคคล เช่น ผู้นำ อาสาสมัคร ฯลฯ โดยส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล และการร่วมมือร่วมพลังในการส่งเสริมและพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน

5) บริบทพื้นที่/ชุมชน โดยเสริมหนุน เชื่อมประสานการดำเนินงานของชุมชน ตำบล เทศบาล จังหวัด ให้สามารถจัดการตนเองได้ อันจะส่งผลให้คนในพื้นที่รู้จักการอยู่ร่วมกันอย่าง ร่วมเย็นเป็นสุขด้วยคุณธรรมจริยธรรม (ศูนย์คุณธรรม, 2548)

การดำเนินงานของศูนย์คุณธรรมตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน ปรากฏผลงานเป็นจำนวนมาก ผลงานที่สำคัญของศูนย์คุณธรรม แยกกล่าวได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลงานด้านการส่งเสริม ประสานความร่วมมือ และสนับสนุนเครือข่ายองค์กรภาคี

ศูนย์คุณธรรมได้สนับสนุนการดำเนินงาน โดยเฉพาะการดำเนินงานโครงการต่างๆ ของเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรมจำนวนมาก ทั้งสถาบันศาสนาทุกศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม สถาบันการศึกษา หน่วยงานสาธารณสุข ตำรวจ ชมรม สมาคม มูลนิธิ และหน่วยงานช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม อาทิ คนตาบอด ผู้ต้องขัง ฯลฯ นอกจากนี้ ศูนย์คุณธรรมยังทำหน้าที่จัดสมัชชาคุณธรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนามาตรฐานขั้นต้นด้านคุณธรรมจริยธรรมระหว่างเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรม รวมทั้งการเปิดเวทีพื้นที่สาธารณะให้ตัวแทนจากเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรม และหน่วยงานทุกภาคส่วนในสังคม ได้เข้าร่วมพบปะ แสดงความคิดเห็น อันจะนำไปสู่การทำข้อตกลงร่วมกันในการขับเคลื่อน และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่สังคม

2) ผลงานด้านการวิจัยและการจัดการความรู้

ศูนย์คุณธรรมให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการวิจัย เพื่อพัฒนานวัตกรรมองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ มาตรฐานขั้นต้นเชิงคุณธรรมจริยธรรม การวิจัยแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการพัฒนานักวิจัย และเครือข่ายนักวิจัยด้านคุณธรรมจริยธรรม ทั้งในและต่างประเทศ ผลงานวิจัยที่สำคัญที่ศูนย์คุณธรรมสนับสนุน คือ แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชนใน 10 ประเทศ งานสังเคราะห์สัจจะอภิชฐานวันวิสาขบูชา เรื่อง ‘สัจจะอภิชฐาน: ปณิธานทำความดีร่วมกัน’ กรณีศึกษาการพัฒนาจิตใจและการปลูกฝังคุณธรรมในกลุ่มผู้ต้องขัง คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่างๆ เช่น ศรีลังกา เกาหลีใต้หวัน เป็นต้น

3) การสื่อสารและการสร้างกระแสสังคม

ศูนย์คุณธรรมสร้างกระแสสังคมให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะเชิงคุณธรรมจริยธรรม ผ่านนโยบายสาธารณะ นโยบายองค์กร สื่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดการเชิดชูคุณธรรมจริยธรรม และการผลิตซ้ำทางอุดมคติ รวมถึงการส่งเสริมมาตรการ และกระบวนการทางกฎหมาย การควบคุมทางสังคมในการสร้างบรรทัดฐานทางคุณธรรมจริยธรรม ผลงานที่ผ่านมาของศูนย์คุณธรรมในด้านสื่อและการรณรงค์ อาทิ โครงการรณรงค์สัจจะอภิชฐาน คู่มือติดตามถามใจ เพลงคุณธรรมดำรงไทย นิทานคุณธรรม ภาพยนตร์อมยิ้ม โครงการรณรงค์ วารสารเครือข่ายองค์กรคุณธรรม ชุดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม website ของศูนย์คุณธรรม (<http://www.moralcenter.or.th>) งานพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม และอบรมครู

การดำเนินงานของศูนย์คุณธรรมที่ผ่านมา เป็นการดำเนินงานในลักษณะโครงการเดี่ยวจำนวนน้อยโครงการ แต่การจัดสมัชชาคุณธรรมในชื่อ ‘โครงการสมัชชาคุณธรรม

แห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1' ครั้งนี้ เป็นโครงการบูรณาการระดับชาติ และเป็นผลงานที่สำคัญของศูนย์คุณธรรม มีลักษณะพิเศษ 4 ประการ

ประการแรก โครงการมีการเชื่อมประสานรวมพลังความร่วมมือจากเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรมทุกกลุ่ม และสมาชิกทุกคนเข้าร่วมมีส่วนร่วมทั้งในด้านความคิด และด้านการดำเนินงานโครงการ

ประการที่สอง โครงการมีลักษณะบูรณาการ และมีขอบเขตการจัดงานที่กว้างขวาง มีความยิ่งใหญ่ แต่มีเอกภาพด้านเป้าหมายการดำเนินงาน เพื่อเปิดเวทีสาธารณะให้ทุกฝ่ายในสังคมได้ร่วมพบปะ แสดงความคิดเห็น เรียนรู้จากกัน สร้างข้อตกลงร่วมกัน และทำงานร่วมกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่สังคม

ประการที่สาม โครงการมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนงานและการเตรียมการล่วงหน้าโดยความร่วมมือรวมพลังจากทุกคนทุกหน่วยงาน องค์กร สถาบันที่เกี่ยวข้อง โดยมีการประชุมในระดับพื้นที่ ระดับกลุ่ม และการศึกษาทางวิชาการให้ได้ประเด็นที่นำเข้าสู่สมัชชาคุณธรรม

ประการที่สี่ โครงการมีพลังขับเคลื่อนมหาศาล เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในฐานะพลังโน้มนำให้สังคมเกิดความร่มเย็นและสันติสุข และเกิดการพัฒนายั่งยืน ดังที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดสมัชชาและนำเสนอในหัวข้อต่อไป

ตอนที่ 2 สมัชชา

สมัชชา (assembly or general assembly) เป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีระบบ สม่าเสมอ และต่อเนื่อง ระหว่างภาคีสมาชิกที่มีปณิธานและเป้าหมายร่วมกัน ประกอบด้วย การวางแผนงานร่วมกัน การจัดประชุมระดับพื้นที่/ภูมิภาคเพื่อพิจารณาประเด็นสำหรับการประชุมใหญ่ การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ และกิจกรรมหลากหลายซึ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น การเรียนรู้ร่วมกัน การเสริมสร้างความร่วมมือรวมพลัง อันนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย/ยุทธศาสตร์ที่นำเข้าสู่การประชุมใหญ่เป็นเจตนารมณ์ร่วมกัน ผลจากการดำเนินงานทั้งหมดก่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างภาคีสมาชิกที่ยั่งยืน การจัดสมัชชาต้องมีการระดมกำลังความคิดและพลังสร้างสรรค์จากภาคีสมาชิกทุกระดับ โดยมีการจัดการประชุมสมาชิกเป็นเวทีระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาคก่อน จากนั้นนำผลการประชุมไปสู่การจัดประชุมครั้งสุดท้ายในรูปเวทีสมัชชาระดับชาติหรือระดับนานาชาติ อันเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุดของกระบวนการสมัชชา โดยทั่วไปกิจกรรมการจัดเวทีสมัชชาระดับชาติ/นานาชาติใช้เวลาการประชุม 3-5 วัน และมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 3 ประการ

ประการแรก เพื่อนำผลการศึกษา/การปฏิบัติ (study/actions) ในสมัชชาปีที่ผ่านมาของภาคีสมาชิก มาแสดงให้สาธารณชนเห็นเป็นพยาน (public witness)

ประการที่สอง เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคีสมาชิกได้พบกัน ประสานสัมพันธ์ ร่วมพลังร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมมือร่วมใจ และร่วมทำกิจกรรมต่างๆ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง และการสร้างข้อตกลงร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันเป็นประเด็นสำคัญของการประชุม ข้อตกลงร่วมกันที่ภาคีสมาชิกประกาศในที่ประชุมสมัชชา เปรียบเสมือนการให้คำปฏิญญาของภาคีสมาชิกต่อสาธารณชนในการปฏิบัติตนในอนาคต

ประการที่สาม เพื่อขยาย และเสริมสร้างความเข้มแข็งของโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาคีสมาชิก รวมทั้งเพื่อพัฒนาเครือข่ายภาคีสมาชิก โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การระดมความคิด และการฝึกกำลังเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ และเพื่อวางแผนการศึกษา/การปฏิบัติร่วมกันระหว่างภาคีสมาชิกสำหรับปีต่อไป โดยมีเป้าหมายที่การพัฒนาประเด็นสำคัญที่เป็นหัวข้อการประชุมเป็นเป้าหมายขั้นต้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมเป็นเป้าหมายสุดท้าย (United Nations General Assembly (UNGA), 2006; Northern Forum Assembly, 2003; Unitarian Universalist Association (UUA), 2004; Non-Governmental Organization (NGO), 1997)

การจัดสมัชชาเป็นกระบวนการที่มีระบบ และมีกฎหรือระเบียบข้อบังคับสมัชชา (Rules of the General Assembly) สำหรับภาคีสมาชิกถือปฏิบัติ โดยทั่วไประเบียบข้อบังคับในการจัดการประชุมใหญ่ของสมัชชาประกอบด้วยสาระสำคัญรวม 10-15 หมวด แต่ละหมวดมีระเบียบข้อบังคับย่อยๆ หลายข้อ ในที่นี้ผู้วิจัยรวบรวมสาระสำคัญของระเบียบข้อบังคับในการจัดประชุมสมัชชา รวม 3 สมัชชา คือ สมัชชาสหประชาชาติ หรือ United Nations General Assembly (UNGA) (2006), สมัชชา Inter-Parliamentary Union (IPU) (2006), และสมัชชามลรัฐ New Jersey (2006) นำเสนอแยกเป็น 12 หมวด ได้แก่ หมวดที่หนึ่ง องค์ประกอบในการประชุมใหญ่ของสมัชชา ประกอบด้วยกำหนดเวลาการจัดการประชุม จำนวนและคุณสมบัติของสมาชิกที่มีสิทธิเข้าร่วมการประชุม และการประสานงานด้านการเชิญสมาชิกเข้าร่วมประชุมพร้อมทั้งการแจ้งระเบียบปฏิบัติก่อนการประชุม หมวดที่สอง กิจกรรมในสมัชชา การแบ่งโซนกิจกรรมในสมัชชา และการกำหนดเวลาการจัดกิจกรรม หมวดที่สาม การเลือกตั้งประธาน คณะกรรมการอำนวยการ และคณะกรรมการดำเนินงาน หมวดที่สี่ การกำหนดวาระการประชุมใหญ่ การรายงานและการสรุปข้อตกลงร่วมกัน การจัดระเบียบการอภิปราย หมวดที่ห้า การปรับปรุงแก้ไข (amendments) การเสนอและการแปรญัตติ หมวดที่หก สิทธิในการอภิปราย ระเบียบและมารยาทในการอภิปราย มติการประชุม หมวดที่เจ็ด การลงคะแนนเสียง การนับองค์ประชุม (quorum) เสียงส่วนใหญ่ (majorities) หมวดที่แปด สำนักงานเลขาธิการ (secretariat) หมวดที่เก้า การปิดการประชุมสมัชชา หมวดที่สิบ การบรรจุข้อตกลงร่วมกัน และการจัดทำประกาศปฏิญญา หมวดที่สิบเอ็ด การใช้สิทธิยับยั้ง (veto) หมวดที่สิบสอง การประเมินผลสมัชชา การนำเสนอและการเผยแพร่รายงานผลการประเมิน

ในการจัดสมัชชา นอกจากจะมีระเบียบข้อบังคับสำหรับสมาชิกสมัชชาได้ถือปฏิบัติในกิจกรรมการประชุมใหญ่เวทีสมัชชาแล้ว ยังมีระเบียบข้อบังคับ/คู่มือ/แนวทางการดำเนินการสมัชชาอีกหลายฉบับ ตัวอย่างระเบียบข้อบังคับที่สำคัญ คือ

1) ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยสมาชิกของสมัชชา ได้แก่ การสมัครเข้าเป็นสมาชิก ค่าธรรมเนียมในการสมัคร สิทธิและประโยชน์ที่สมาชิกได้รับ หน้าที่และบทบาทของสมาชิก

2) ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบของผู้สังเกตการณ์ที่เข้าร่วมประชุมสมัชชา

3) คู่มือสำหรับสมาชิกในการเข้าร่วมประชุมสมัชชา มีสาระเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ที่สมาชิกต้องปฏิบัติก่อนเข้าร่วมประชุม (ต้องศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่ฝ่ายเลขานุการสมัชชาจัดเตรียมให้) ระหว่างการประชุม และหลังการประชุมสมัชชา (United Nations Offices on Drugs and crime (UNODC), 2006; International Council of AIDS Services Organizations (ICASO), 2006; Inter-Parliamentary Union (IPU), 2006)

ปัจจุบันการจัดสมัชชาแพร่หลายไปทั่วโลก มีองค์การระดับชาติ และระดับนานาชาติ หลายองค์การจัดสมัชชาอย่างต่อเนื่องทุกปี การเสนอสาระในตอนนี้ผู้วิจัยนำเสนอสมัชชาอันเป็นที่รู้จักกันดีในระดับนานาชาติ คือ สมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) และนำเสนอสมัชชาระดับชาติ คือ สมัชชา Unitarian Universalist Association (UUA) สมัชชา Northern Forum General Assembly และ สมัชชา INTAS General Assembly และสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ของสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ดังสาระสังเขปต่อไปนี้

2.1 สมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly)

สหประชาชาติ จัดสมัชชาใหญ่เป็นประจำทุกปี เรียกว่า สมัชชาของสหประชาชาติ (United Nations General Assembly = UNGA) โดยเริ่มจัดสมัชชาเป็นครั้งแรกตั้งแต่ ค.ศ. 1945 และจัดสมัชชาต่อเนื่องเรื่อยมาทุกปีจนถึงปัจจุบัน การจัดสมัชชาครั้งสำคัญ คือ สมัชชาครั้งที่ 55 หรือ ‘สมัชชาสหัสวรรษ (Millennium Assembly)’ เรื่อง ‘The United Nations for the twenty-first century’ ซึ่งสหประชาชาติจัดขึ้นเพื่อรับสหัสวรรษใหม่เมื่อปี ค.ศ. 2000 โดยกำหนดวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ

1) เพื่อให้ประเทศภาคีสมาชิกได้ร่วมกันพิจารณาทบทวนบทบาทของสหประชาชาติ

2) เพื่อให้ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาสหประชาชาติเข้าสู่สหัสวรรษใหม่ อันจะนำโลกไปสู่ความสันติสุขและการพัฒนา กิจกรรมสำคัญของสมัชชาครั้งนี้ประกอบด้วย สมัชชาที่จัดคู่ขนานกัน 2 สมัชชา คือ สมัชชาประชาชน (Peoples Assembly) และ สมัชชาเยาวชน (Youth Assembly) ในตอนนี้ผู้วิจัยนำเสนอเฉพาะสมัชชาประชาชน อันเป็น

กิจกรรมในสมัชชาสหประชาชาติครั้งที่ 55 ปี ค.ศ. 2000 และการจัดสมัชชาเยาวชน ในสมัชชาครั้งที่ 60 ซึ่งเป็นสมัชชาล่าสุด ปี ค.ศ. 2005

2.1.1 สมัชชาประชาชน ในสมัชชาสหประชาชาติ ครั้งที่ 55

สมัชชาประชาชน (Peoples Assembly or Millennium NGO Forum) เป็นสมัชชาที่สหประชาชาติจัดขึ้น โดยเลขาธิการสหประชาชาติ Kofi Annan ได้เชิญชวนให้องค์การที่ไม่ใช่ภาครัฐ (non-governmental organizations) เป็นผู้จัด ผลปรากฏว่าองค์การ Campaign for a More Democratic UN (CAMDUN) และ Action Coalition for Global Change (ACGC) of Northern California รับทำหน้าที่จัดสมัชชาโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อเฝ้าระวังปัญหาความขัดแย้งและเสริมสร้างกลไกการป้องกันปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น
- 2) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามสนธิสัญญาสหประชาชาติ
- 3) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานและความร่วมมือรวมพลังระหว่างสหประชาชาติ กับองค์การที่ไม่ใช่ภาครัฐ
- 4) เพื่อเป็นองค์การทำหน้าที่เปรียบได้กับกองคัพพพลังสำคัญของสหประชาชาติ ในการจัดสมัชชา กระบวนการสมัชชาครั้งนี้มีการจัดตั้งเครือข่าย Millennium People's Assembly Network ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานระหว่างองค์การ และเป็นแหล่งทรัพยากรบุคคลที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดสมัชชาประชาชนต่อไป (Non-Governmental Organization = NGO, 1997)

การจัดสมัชชาประชาชน ของ Millennium People's Assembly Network (Non-Governmental Organization (NGO), 1997) มีกระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนรวมทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การประชุมเพื่อจัดตั้งสภาที่ปรึกษาการวางแผนเตรียมการ (Provisional Planning Consultative Council) และการประชุมเพื่อเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสมัชชา
- 2) การจัดสมัชชาประชาชนระดับชาติ (National Peoples Assembly or Millennium NGO Forums) ช่วงเดือนมกราคม-มิถุนายน 1999 สมัชชาระดับชาติที่สำคัญ ได้แก่ The Hague Appeal for Peace 1999, The Seoul 1999 Conference on 'The Role of NGOs in the 21st Century', และ The Montreal 1999 Conference.
- 3) การจัดสมัชชาระดับทวีป (Continental Peoples Assembly or Millennium NGO Forums) ช่วงเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 1999

4) การจัดสมัชชาในระดับนานาชาติ หรือสมัชชาประชาชน โดยจัดคู่ขนานกับการจัดสมัชชาใหญ่ของสหประชาชาติ ช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2000

ประเด็นที่น่าสังเกตในการจัดสมัชชาประชาชน มี 2 ประเด็น ประเด็นแรก แม้ว่าสมัชชาประชาชนจะเสร็จสมบูรณ์แล้ว แต่ Millennium People's Assembly Network อันเป็นองค์การเครือข่ายความร่วมมือ และเป็นแหล่งรวมทรัพยากรบุคคล ผู้รับผิดชอบการจัดสมัชชาประชาชน ยังคงดำเนินการอย่างแข็งขันสืบต่อมาในการจัดสมัชชาในระดับท้องถิ่น สมัชชาระดับชาติ สมัชชาระดับทวีป และสมัชชาระดับโลก เพื่อการประสาน และส่งเสริมสนับสนุนให้พลโลกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหประชาชาติ อันจะนำไปสู่ธรรมาภิบาลโลกอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ประเด็นที่สอง การจัดสมัชชาทุกครั้ง Millennium People's Assembly Network ให้ความสำคัญในการจัดเวทีสาธารณะ และพัฒนากิจกรรม โดยเน้นการเสนอข่าวผ่านสื่อทุกรูปแบบ เพื่อดึงความสนใจและได้รับความร่วมมือจากจากประชาชนพลโลก

2.1.2 สมัชชาเยาวชน ในสมัชชาสหประชาชาติ ครั้งที่ 60

สมัชชาเยาวชน (Youth Assembly) เป็นหนึ่งในสมัชชาที่สำคัญ ซึ่งสหประชาชาติได้เริ่มจัดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 สำหรับสมัชชาเยาวชน ในสมัชชาสหประชาชาติ ครั้งที่ 60 เป็นสมัชชาเยาวชนครั้งที่ 10 (United Nations, 2006) จัดขึ้นใน เดือนตุลาคม 2006 เริ่มต้นจากการประชุมอภิปรายโต๊ะกลม (roundtable) ของตัวแทนเยาวชนจากทั่วโลก เรื่อง 'Young People: Making commitment Matters' เพื่อสรุปสาระเกี่ยวกับบทบาทของเยาวชนในสังคมโลก โดยเปิดเสรีให้ตัวแทนประเทศสมาชิก องค์การทั้งภาครัฐและไม่ใช่ภาครัฐ และผู้สนใจเข้าร่วมประชุมได้ จากนั้นมีการจัดทำสาระสรุปที่ได้จากการประชุม เพื่อนำเสนอในเวทีสมัชชาสหประชาชาติต่อไป กิจกรรมสำคัญของสมัชชาเยาวชนในสมัชชาสหประชาชาติ เป็นการประชุมใหญ่ (plenary meetings) ของตัวแทนจากประเทศภาคีสมาชิก โดยมีตัวแทนจากองค์การที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนเข้าร่วมประชุม เพื่อประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินงานโครงการเยาวชน โดยใช้เวลาการประชุมทั้งวัน กิจกรรมย่อยในสมัชชาประกอบด้วย การเสนอผลงานของเยาวชนในช่วงสิบปีที่ผ่านมาโดยเลขาธิการสหประชาชาติ การประชุมทบทวนแผนปฏิบัติการของโลกเกี่ยวกับเยาวชน การนำเสนอสรุปสาระจากการประชุมอภิปรายโต๊ะกลม การประชุมให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับเยาวชน การพบตัวแทนเยาวชนระดับชาติ การรับฟังข่าวสารสำคัญเกี่ยวกับเยาวชนจากทั่วโลก และการประชุมแถลงข่าวแก่สื่อมวลชน (United Nations, 2006)

2.2 สมัชชาของค์การ Unitarian Universalist Association = UUA

องค์การ Unitarian Universalist Association = UUA (2004) เป็นองค์การอิสระไม่คำกำไร ที่ดำเนินงานด้านปรัชญาและเทววิทยา โดยมีความเชื่อว่าพระเจ้ามีองค์เดียว

มีใช้องค์กรสามแห่งพระบิดา พระโอรส และพระจิต การดำเนินงานของ UUA มีลักษณะเป็นเครือข่ายองค์กรภาคีสมาชิก ซึ่งมีกำหนดการประชุมใหญ่เป็นประจำทุกปีในรูปแบบของสมัชชามาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1961 สมัชชาแต่ละปี ประกอบด้วย การประชุมใหญ่ (plenary session) เพื่อลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการ การประชุมปฏิบัติการ (workshop) การให้บริการการปฏิบัติบูชา (worship services) การจัดนิทรรศการ (exhibitions) โดยองค์กรภาคีสมาชิก UUA และ Young Religious Unitarian Universalists (URUU) นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ นักร้อยกิจกรรมเพื่อสภาวะและบันเทิง การเสนอสาระต่อไปนี้ ผู้วิจัยนำเสนอสมัชชา 2005 ของ UUA (UUA General Assembly 2005) สมัชชาเยาวชน ในสมัชชา 2006 ของ UUA (Youth Caucus in UUA General Assembly 2006) และสมัชชาประเด็นการศึกษา/การปฏิบัติปี 2005-2007 ของ UUA (UUA Study/Action Issues 2005-2007) ดังนี้

2.2.1 สมัชชา 2005 ของ UUA

สมัชชา 2005 ของ UUA (Unitarian Universalist Association (UUA), 2005) ที่จัดในปี ค.ศ. 2005 ที่ Fort Worth มลรัฐ Texas ชื่อ 'Ministering to Families in Today's World' ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดให้ปี ค.ศ. 2005 เป็นปีแห่งครอบครัว (The Year of the Family) กิจกรรมสำคัญประกอบด้วยการประชุมใหญ่ รวม 5 ครั้ง การประชุมใหญ่ 1 (Plenary I) เป็นพิธีเปิดสมัชชา เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2003 การประชุมใหญ่ 2 (Plenary II) เป็นการประชุมเพื่ออภิปราย และลงคะแนนเสียงเลือกข้อความที่แสดงถึงจุดมุ่งหมายร่วมของภาคีสมาชิก การประชุมใหญ่ 3 (Plenary III) เป็นการประชุมใหญ่ของเยาวชน โดยมีพันธกิจ 5 เรื่อง คือ

- 1) การจัดตั้ง Youth Ministries
- 2) การอภิปรายถึงความต้องการของเยาวชนเกี่ยวกับการมีชีวิตทางจิตวิญญาณ การมีชีวิตแบบปฏิรูป และการมีศรัทธาในความยุติธรรม
- 3) การอภิปรายเรื่องการรณรงค์ให้เยาวชนในมหาวิทยาลัยมีโอกาสสำรวจความศรัทธาและค่านิยมของตนเอง
- 4) การนำเสนอร่างจรรยาบรรณสำหรับเยาวชน (Codes of Ethics for Youths)
- 5) กิจกรรม Journey Towards Wholeness การประชุมใหญ่ 4 (Plenary IV) เป็นการประชุมใหญ่เพื่อเลือกตั้ง UUA Board และการเสนอและรับรองรายงานการเงิน การประชุมใหญ่ 5 (Plenary V) เป็นการประชุมเพื่อเสนอและรับรองการเปลี่ยนแปลงระเบียบปฏิบัติสมัชชาให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

กิจกรรมสำคัญในสมัชชา ประกอบด้วย การจัดนิทรรศการ (Exhibition) ปาฐกถาหรือการบรรยาย (Hearing/Lectures) ในหัวข้อต่างๆ หลากหลาย เช่น 'Global Warning:

Become an Effective Environment Advocate’ และ ‘Sharing Our Progressive Family Values with the World’ และ Ware Lecture เรื่อง ‘Gnostic Biblical Texts’ การประชุมปฏิบัติการหลายกิจกรรม เช่น Sunday Morning Worship, Young Adult Workshop พิธี Service of the Living Tradition และพิธีสืบสานสัมพันธ์ (Bridging Ceremony) ระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่วัยต้น (young adults)

2.2.2 สมัชชาเยาวชน ในสมัชชา 2006 ของ UUA

การจัดสมัชชาเยาวชน ในสมัชชา 2006 ของ UUA จัดระหว่างวันที่ 21-25 มิถุนายน 2006 โดยมีประเด็นการประชุมเรื่อง “Towards Right Relations” สมัชชาเยาวชนครั้งนี้เป็นการดำเนินงานโดยเยาวชนผู้เป็นสมาชิกของ UUA

สมัชชาเยาวชนครั้งนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญรวม 8 กิจกรรม คือ

- 1) การประชุมใหญ่สามัญประจำปีของเยาวชนผู้เป็นสมาชิกของ UUA
- 2) การประชุมปฏิบัติการเรื่อง ‘Anti-Racism/Anti-Oppression’
- 3) การประชุมเพื่อธุรกิจ/บันเทิง (Fun Time/Business Meetings) สนอง

ความต้องการของเยาวชนที่มาร่วมประชุม

4) กิจกรรมสมัชชา Hard-core UU Person large Assemblies (HUUPLA) เพื่อนำเสนอสารสนเทศที่ได้ใหม่ของสมัชชาแต่ละวันให้สมาชิกได้รับรู้

5) กิจกรรมการเปลี่ยนผ่าน (Transitioning) อันเป็นกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเยาวชนที่เข้ามาใหม่ในแต่ละปีกับสมาชิกเดิมของ YRUU และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในรูปแบบพิธีสืบสานสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเยาวชนของ YRUU กับ สมาชิกผู้ใหญ่วัยต้นของ Continental UU Young Adult Network (CUUYAN) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์

6) กิจกรรมกลุ่มอัตลักษณ์ (identity groups) อันเป็นการประชุมอภิปรายระหว่างสมาชิก เพื่อแสวงหาอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

7) กิจกรรมการปฏิบัติบูชาของเยาวชน (youth worships) จัดทุกคืนในลักษณะของการปฏิบัติบูชาเป็นกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกกว่า 200 คน และในคืนวันเสาร์เป็นการปฏิบัติบูชาโดยสมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมประชุมสมัชชา

8) กิจกรรมเพื่อความบันเทิง ประกอบด้วย เวทีการแสดงความสามารถพิเศษ เวทีลีลาศ และงานเลี้ยงฉลอง

2.2.3 สมัชชาประเด็นการศึกษา/การปฏิบัติ 2005-2007 ของ UUA

สมัชชาประเด็นการศึกษา/การปฏิบัติปี 2005-2007 ของ UUA (UUA Study/Action Issues 2005-2007 = UUA SAI 2005-2007) เรื่อง ‘Moral Values for a Pluralistic Society’ เป็นกระบวนการซึ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องระหว่างปี ค.ศ. 2005-2007 โดย

Unitarian Universalist Association - Commission on Social Witness (UUA-CSW) (2005) เพื่อให้ได้ประเด็นหลักเข้าสู่สมัชชา 2006 ของ UUA ต่อไป สมัชชา UUA SAI 2005-2007 เป็นการประชุมองค์การและหน่วยงานภาคีสมาชิก ร่วมกันพิจารณาประเด็น 'Moral Values for a Pluralistic Society' โดยหยิบยกประเด็นปัญหาการศึกษาวิเคราะห์ อภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ เรียนรู้ และวิเคราะห์หาแนวทาง/วิธีปฏิบัติอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหา

กิจกรรมสำคัญของสมัชชา UUA SAI 2005-2007 เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับสมัชชา 2006 ของ UUA แต่ใช้สารสนเทศจากสมัชชา 2005 ของ UUA และนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์สำหรับสมัชชา 2007 ของ UUA ต่อไปด้วย กิจกรรมสำคัญที่อยู่ในแผนปฏิบัติงานมีดังนี้

1) การประชุมหลังสมัชชา 2005 (Post General Assembly 2005) เป็นการประชุมครั้งแรกเพื่อกำหนดสาระในการจัดทำเอกสาร 'ประเด็นการศึกษา/การปฏิบัติ' หรือ Study/Action Issues (SAI)

2) การประชุมในวันที่ 1 ตุลาคม 2005 เพื่อให้ความเห็นชอบสาระในการจัดทำเอกสาร SAI

3) การแจกจ่ายแบบวิจารณ์ (comment forms) เอกสาร SAI เริ่มแจกจ่ายในวันที่ 1 ตุลาคม 2005 และกำหนดวันสุดท้ายรับแบบวิจารณ์คืนภายใน 5 เดือน

4) การประชุมปฏิบัติการในสมัชชา 2006 (General Assembly 2006) ในวันที่ 25 มิถุนายน 2006 เพื่ออภิปรายประเด็นใน SAI และการประชุมข้อตกลงร่วมกัน

5) การจัดทำร่างปฏิญญา หรือ statement of conscience (SOC) ในเดือนสิงหาคม 2006

6) การแจกจ่าย SOC และแบบวิจารณ์ SOC เริ่มแจกจ่ายในวันที่ 1 ตุลาคม 2006 และกำหนดวันสุดท้ายรับแบบวิจารณ์ SOC คืนภายใน 5 เดือน

7) การดำเนินการแก้ไขร่างปฏิญญา (SOC) ให้เสร็จสิ้นภายในเดือนมีนาคม 2007 เป็นอย่างช้า

8) กำหนดจัดสมัชชาย่อย (Mini-Assembly) ในสมัชชา 2007 (General Assembly 2007) ในวันที่ 23 มิถุนายน 2007 เพื่อนำเสนอผลการแก้ไขปรับปรุงปฏิญญา SOC

9) การแก้ไขปรับปรุง SOC ครั้งสุดท้ายตามมติสมัชชา และการลงคะแนนเสียงสนับสนุนในวันที่ 24 มิถุนายน 2007

ผลจากการประชุมสมัชชา 2006 ของ UUA ได้ประเด็นคำถามสำหรับการศึกษา (Study) 4 ชุด ได้แก่

1) คำว่าคุณธรรมและจริยธรรม (morality and ethics) สำหรับสมาชิก UUA มีความหมายแตกต่างกันอย่างไร?

- 2) สมัชชา UUA SAI มีความเหมาะสมเพียงใด?
- 3) การดำเนินงานของ UUA โน้มนำคุณธรรมของโลกให้มีความความยุติธรรมได้อย่างไร?
- 4) สมาชิก UUA ควรมีบทบาทในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ค่านิยมทางคุณธรรมจริยธรรมกับสาธารณชนอย่างไร ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลง และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา? ผลจากการประชุมสมัชชาฯยังได้แนวทางการปฏิบัติ 5 แนวทาง ได้แก่
 - (1) การจัดกลุ่มชมรม/สมัชชาเพื่อให้ประชาชนได้อภิปรายเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม โดยมีเป้าหมายให้สังคมรับรู้
 - (2) การกำหนดกระบวนการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของสมัชชาให้สังคมรับรู้
 - (3) การดำเนินงานให้สังคมได้รับรู้และมีส่วนร่วมนำเสนอผลการดำเนินงานสู่เวทีสมัชชา
 - (4) การปฏิบัติแบบร่วมมือรวมพลังกับ UUA เพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะร่วมกัน และ
 - (5) การสนับสนุนให้มีการอภิปรายสาธารณะเกี่ยวกับบทบาทของศาสนาและคุณธรรม เพื่อแสวงหาค่านิยมร่วมที่เป็นปทัสถาน

2.3 Northern Forum General Assembly

Northern Forum General Assembly (2003) เป็นสมัชชาระดับนานาชาติที่จัดขึ้นโดยกลุ่มประเทศ/สาธารณรัฐในทวีปยุโรปภาคเหนือ ในบริเวณ Lapland ซึ่งอยู่ในเขตอาร์คติกอันประกอบด้วย นอร์เวย์ ฟินแลนด์ สวีเดน และสาธารณรัฐภาคเหนือของไซบีเรีย ได้แก่ Komi, Khanty-Mansiysk, Sakha สมัชชาใหญ่ 2003 เป็นการประชุมระดับผู้ว่าการ (Governors) ที่ Saint Petersburg, Florida เมื่อ 24 เมษายน 2003 วัตถุประสงค์หลักของสมัชชา คือ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ประชาชนมีความปลอดภัยทางกายภาพ และทางสังคม มีวัฒนธรรมอันดี มีสิ่งแวดล้อมที่บริสุทธิ์ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ภาคีสมาชิกที่เข้าประชุมประกอบด้วยองค์กรภาครัฐ และองค์กรภาคธุรกิจ 17 องค์กร โดยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากองค์กรนานาชาติ เช่น Arctic Council, Five Nordic Nations' Joint Nordic Industrial Fund, European Union's Interregional Northern Periphery Program และรัฐบาลสหรัฐอเมริกา และกระทรวงต่างๆ ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงสภาพแวดล้อม กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม และกระทรวงการศึกษา กิจกรรมสำคัญในสมัชชา ได้แก่ การดำเนินงานตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Project for Sustainable Tourism) โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อจัดเวที หรือช่องทางการแลกเปลี่ยน

ความรู้และประสบการณ์ ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีร่วมกัน นำไปสู่การรวมพลังทำงานเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมระดับนานาชาติ

2.4 สมัชชา INTAS (INTAS General Assembly)

International Association for the Promotion of Co-operation with Scientists from the New Independent States of the Former Soviet Union (INTAS) (2005) เป็นองค์การที่เกิดขึ้นหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ประกอบด้วยประเทศสมาชิกที่เป็นรัฐอิสระใหม่ (New Independent States = NIS) ที่รวมตัวกันเพื่อสนับสนุนให้มีการบูรณาการที่ดีขึ้นระหว่างสังคมวิชาการและอุตสาหกรรมทางวิทยาศาสตร์ของ NIS กับชุมชนวิจัยของยุโรป (European Research Communities) INTAS จัดสมัชชามาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 และจัดสมัชชาครั้งล่าสุดเมื่อเดือนเมษายน 2005 วัตถุประสงค์ของสมัชชา คือ การส่งเสริมความพยายามระดับนานาชาติด้านกิจกรรมการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นกลไกสำคัญสำหรับการสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ความเป็นปึกแผ่นในการปกครองแบบประชาธิปไตยและการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระหว่างนักวิทยาศาสตร์ของสมาคมนักวิทยาศาสตร์นานาชาติกับนักวิทยาศาสตร์ของ NIS กล่าวโดยสรุป INTAS มุ่งสนับสนุนให้การดำเนินงานของประเทศสมาชิกเป็นฐานรากสำคัญ สำหรับการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศสมาชิก กับสหภาพยุโรป (European Union = EU) เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศสมาชิก

กิจกรรมสำคัญของสมัชชา INTAS ได้แก่ การสำรวจความต้องการที่หลากหลายในการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศสมาชิก การนำเสนอโครงการสนับสนุนด้านการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การแต่งตั้งสภาที่ปรึกษาทำหน้าที่จัดลำดับความสำคัญของประเด็นการวิจัย ประเมิน และการคัดสรรโครงการวิจัยเพื่อให้การสนับสนุน การเชื่อมประสานการสนับสนุนด้านทรัพยากร การศึกษาติดตามปัญหาในการบริหารทรัพยากร การติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานของประเทศสมาชิก การเผยแพร่สารสนเทศและผลงานจากประเทศสมาชิก การพัฒนาและการสนับสนุนนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ของประเทศสมาชิก การประชุมเสวนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาโครงสร้างทางวิทยาศาสตร์ของประเทศสมาชิก และการสร้างหน่วยงานทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ (Bridge Builder) เพื่อช่วยให้เกิดการเชื่อมประสานที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ระหว่างประเทศสมาชิกกับประเทศในเครือสหภาพยุโรป (EU) สำหรับกิจกรรมการประชุมใหญ่ประจำปี เป็นการเสนอผลงานที่เป็นความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่างประเทศสมาชิก INTAS กับสมาชิกสหภาพยุโรป (EU) ภายใต้การสนับสนุนของ INTAS การประชุมเพื่อทบทวนนโยบาย ยุทธศาสตร์ บทบาท และกิจกรรมของ INTAS รวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา เพื่อร่วมระดมความคิดให้ได้แนวนโยบาย ยุทธศาสตร์ บทบาท และกิจกรรมที่มีประโยชน์

และตรงตามความต้องการของประเทศสมาชิก รวมทั้งได้แนวทางดำเนินการพัฒนาเชิงรุก เพื่อให้ INTAS ได้ทำประโยชน์สูงสุดในการส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกเข้าร่วม EU research area ต่อไป

2.5 สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ของ สปรส.

รัฐบาลไทยจัดสมัชชาสาธารณสุขแห่งชาติ เป็นครั้งแรก ที่โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ เมื่อ 12-15 กันยายน 2531 รูปแบบสมัชชาเป็นการประชุมผู้บริหารระดับสูงจากทุกกระทรวง เพื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาสุขภาพ พิธีเปิดมีนายกรัฐมนตรีกราบบังคมทูล ถวายรายงานต่อ องค์ประธาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 1,000 คน กิจกรรมสำคัญ คือ การอภิปรายและนำเสนอผลงานวิชาการในประเด็นต่างๆ เช่น นโยบายสาธารณสุขแห่งชาติ การพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข การมีส่วนร่วมของประชาชน การประเมินเทคโนโลยีทางการแพทย์ การจัดสรรทรัพยากรสาธารณสุข และนโยบายการพัฒนาเด็กไทย สมัชชาครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกที่มีการพัฒนาสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ (2547) สรุปรายงานว่า สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) จัดสมัชชาครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2543 ห่างจากสมัชชาครั้งแรกเป็นเวลา 12 ปี และเปลี่ยนชื่อสมัชชาเป็น สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ผู้เข้าร่วมสมัชชาประกอบด้วยเครือข่ายประชาชนสุขภาพ ได้แก่ พลเมืองผู้ปฏิบัติงานสุขภาพจากองค์กรเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ ประชาคม มูลนิธิสาธารณสุขประโยชน์ องค์กรภาคประชาสังคม วัตถุประสงค์สำคัญของการประชุม คือการนำเสนอความคิด และการริเริ่มรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิรูประบบสุขภาพในท้องถิ่น สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ได้จัดสมัชชาต่อเนื่องกันมา โดยจัดสมัชชาสุขภาพครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2546 กำหนดวัตถุประสงค์การประชุมเพื่อนำเสนอการทำงานสุขภาพและนวัตกรรมต่างๆ ในระดับท้องถิ่น ที่เชื่อมโยงกับนโยบายสุขภาพระดับชาติ ต่อจากนั้นสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ได้จัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติเป็นประจำทุกปี โดยกำหนดจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 6 ในปี พ.ศ. 2549 วัตถุประสงค์การจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติแต่ละปีอาจจะแตกต่างกัน แต่สมัชชาสุขภาพแห่งชาติทุกปีเน้นความสำคัญของกระบวนการที่เป็นความเคลื่อนไหว และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของภาคประชาสังคมในวงกว้างเกี่ยวกับการพัฒนา และการปฏิรูประบบสุขภาพ โดยไม่ต้องรอรับการสงเคราะห์จากภาครัฐ แต่ทำหน้าที่เสนอแนะ ตีกรอบ ตรวจสอบ และลงมือปฏิบัติในส่วนที่ทำได้

กิจกรรมสำคัญในสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ประกอบด้วย การประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมใหญ่บนเวทีสมัชชาสุขภาพ และกิจกรรมลานสมัชชา ซึ่งมีเวทีแสดงศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น ชุมนิทรรศการแสดงผลงานด้านสุขภาพของเครือข่ายประชาสังคม และตลาดนัดซึ่งมี

การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองจากกลุ่มสมัชชาระดับภูมิภาค ในส่วนของการประชุมกลุ่มย่อยเป็นการประชุมเพื่ออภิปรายและสรุปตามประเด็นที่ได้มีการศึกษาเอกสารวิชาการมาล่วงหน้า และมีข้อสรุปจากเวทีสมัชชาระดับจังหวัดและระดับภาคมาแล้ว เพื่อให้ได้ข้อสรุปอันเป็นเจตนารมณ์ร่วมซึ่งจะนำเข้าสู่การประชุมใหญ่บนเวทีสมัชชาสุขภาพ ประเด็นการประชุมมีการเปลี่ยนแปลงทุกปี โดยอาจมีการนำประเด็นในสมัชชาปีนี้ไปขยายเปิดประเด็นใหม่ในปีต่อไป ตัวอย่างประเด็นการประชุมกลุ่มย่อยในสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2546 มี 6 ประเด็นคือ

- 1) เกษตรที่เอื้อต่อสุขภาพ
- 2) อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน
- 3) นโยบายสาธารณะและสิ่งแวดล้อม
- 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ
- 5) บริการสาธารณสุขแบบองค์รวม
- 6) การจัดการกำลังคนด้านสาธารณสุขเพื่อชุมชน

สรุป

จากรายงานการจัดสมัชชาทั้ง 5 รูปแบบ คือ สมัชชาสหประชาชาติ สมัชชาของ UUA สมัชชา Northern Forum General Assembly สมัชชา INTAS และสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ที่นำเสนอข้างต้น จะเห็นได้ว่า สมัชชา เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง โดยสมาชิกทุกคน และทุกองค์การต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน และมีการทำความเข้าใจในการปฏิบัติงานต่อเนื่องตามข้อตกลงหรือเจตนารมณ์ร่วมกัน เป้าหมายขั้นต้นของการจัดสมัชชาใหญ่ คือ การรวมพลัง การประสานความคิด การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งวิชาการ การกำหนดข้อตกลงร่วมกัน และการแสดงความตั้งใจมุ่งมั่นในการปฏิบัติตนตามข้อตกลงของมวลสมาชิกของสมัชชา โดยมีเป้าหมายสุดท้ายของการจัดสมัชชา อยู่ที่การรวมพลังเพื่อขับเคลื่อน เพื่อการสร้าง/การพัฒนาสังคมให้มีสภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากการจัดสมัชชาไม่มีรูปแบบตายตัว มีกิจกรรมหลากหลาย มุ่งนำเสนอผลการปฏิบัติงานและแนวความคิดใหม่ และผู้เข้าร่วมประชุมสมัชชามีจำนวนมาก จำเป็นต้องมีการวางระบบจัดระเบียบในการนำเสนอผลงานและแนวคิด องค์การที่รับผิดชอบจัดสมัชชาต้องจัดทำระเบียบข้อบังคับคู่มือสำหรับสมาชิกถือปฏิบัติทั้งช่วงก่อนการประชุม ระหว่างการประชุม และหลังการประชุมสมัชชา การจัดสมัชชาทุกครั้งต้องมีการประเมินผลการดำเนินงาน และมีการนำผลการประเมินสมัชชาในครั้งที่ผ่านๆ มา ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดสมัชชาครั้งต่อไป การประเมินจึงเป็นกิจกรรมสำคัญขั้นตอนหนึ่งที่ไม่ขาดไม่ได้ในการจัดสมัชชา ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเสนอสาระเกี่ยวกับการประเมิน เพื่อนำสาระมาสร้างกรอบการประเมินในการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

ตอนที่ 3 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมิน

การนำเสนอสาระในตอนนี้แบ่งเป็น 5 หัวข้อ คือ ความหมายของการประเมิน ความหมายของการประเมิน จุดมุ่งหมายและกระบวนการประเมิน มาตรฐานการประเมิน และประเภทของการประเมิน ดังรายละเอียดแต่ละหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ความหมายของการประเมิน

Guion, Borg and Gall (1996) Worthen and Sander (1973) Marsh (2001) อธิบายว่าการประเมิน (evaluation) หมายถึงกระบวนการที่นักประเมินรวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากการวัด นำมาพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน โดยการเปรียบเทียบสารสนเทศที่ได้จากการวัดกับเกณฑ์และ/หรือมาตรฐานที่นักประเมินกำหนดไว้ แล้วนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลป้อนกลับ (feedback) เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป

ศัพท์คำว่า การประเมิน (evaluation) มีความหมายเกี่ยวข้องกับ การวัด (measurement) และการประเมินค่า (assessment) Linn (2000) Baker, Linn and Herman (1996) Shepard (2000) Land (1997) Marsh (2001) ให้ความหมายว่าการวัด (measurement) สิ่งใดสิ่งหนึ่งหมายถึง การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ และกำหนดค่าเป็นตัวเลขที่มีความหมายเชิงปริมาณให้กับคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัดนั้น ส่วนการประเมิน (evaluation) หมายถึง กระบวนการที่มีระบบ ซึ่งประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศโดยการวัดเพื่ออธิบาย ให้คุณค่า และตัดสินคุณค่า (value judgement) สิ่งที่มีประเมินว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับเกณฑ์ (criteria) และมาตรฐาน (standard) ที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด รวมทั้งการใช้ผลการประเมินในการพัฒนาคุณภาพสิ่งที่มุ่งประเมินด้วย

Guion (1998) Linn (2000) Shepard (2000) อธิบายความแตกต่างของ คำว่าการประเมิน (evaluation) กับการประเมินค่า (assessment) ว่า การประเมิน (evaluation) ใช้ในกรณีที่มีกระบวนการประเมินครบถ้วน โดยเน้นความถูกต้อง (precision) ตามกระบวนการประเมินตั้งแต่ต้นไปจนถึงการพัฒนาคุณภาพสิ่งที่มุ่งประเมิน ส่วนการประเมินค่า (assessment) ใช้ในกรณีที่มีการประเมินโดยเน้นความสำคัญของการอธิบาย และการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน โดยไม่ต้องการความถูกต้อง (precision) มากนัก ดังจะเห็นได้จากการประเมินต่อไปนี้ใช้คำว่า assessment มิได้ใช้คำว่า evaluation เช่น การประเมินบุคลากร (personal assessment) การประเมินตนเอง (self assessment) การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) การประเมินผลการเรียนรู้ (assessment of learning results) และการประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment)

3.2 ความเป็นมาของการประเมิน

แม้ว่าการประเมินจะมีประวัติความเป็นมาย้อนหลังไปไกลถึงก่อนคริสตกาล แต่ศาสตร์ของการประเมินสมัยใหม่เพิ่งจะเริ่มต้นในศตวรรษที่ 19 Guba and Lincoln (1989) สรุปว่า การประเมินแบ่งได้เป็น 5 ยุค ดังนี้

ยุคแรก ยุคการประเมินที่เน้นการวัด การประเมินยุคแรกให้ความสำคัญกับการวัดและการประเมินควบคู่กัน แต่เน้นความสำคัญของการวัดเป็นหัวใจสำคัญ โดยใช้เครื่องมือวัดประเภทแบบวัด มาตรฐานวัด หรือแบบทดสอบมาตรฐาน นักประเมินมีบทบาททางด้านการวัด ทำหน้าที่หลักในการพัฒนาแบบทดสอบและเครื่องมือวัด การบริหารการวัด การวิเคราะห์ผลการวัด และการนำผลการวัดไปใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่เป็นการใช้ผลการวัดเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การประเมินประสิทธิภาพของโครงการ และการคัดเลือกคนเข้าทำงาน

ยุคที่สอง ยุคการประเมินอิงวัตถุประสงค์ การประเมินยุคนี้เริ่มต้นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เป็นยุคที่นักประเมินให้ความสำคัญกับการประเมินอิงวัตถุประสงค์ โดยเน้นผลการประเมินโครงการเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการว่า โครงการมีจุดอ่อนจุดแข็ง อย่างไร และควรต้องปรับปรุงโครงการอย่างไร ในยุคนี้นักประเมินเป็นทั้งนักวัดและผู้บรรยายโครงการ

ยุคที่สาม ยุคการประเมินเพื่อตัดสินคุณค่า การประเมินยุคนี้อยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 1960-1980 อันเป็นช่วงที่การประเมินได้รับการพัฒนาให้เป็นวิชาชีพ มีการพัฒนาโมเดลการประเมินหลากหลาย เน้นการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานเพื่อตัดสินคุณค่า ในยุคนี้นักประเมินมีบทบาทเพิ่มในฐานะผู้ตัดสินคุณค่าของโครงการ

ยุคที่สี่ ยุคการประเมินตามปรัชญาโครงสร้างนิยม การประเมินยุคนี้ Guba and Lincoln (1989) เรียกว่า ยุคการประเมินรุ่นที่สี่ (fourth generation evaluation) เป็นการประเมินอยู่ในช่วงท้ายของศตวรรษที่ 20 อันเป็นยุคที่นักประเมินเห็นจุดอ่อนของการประเมินแบบเดิม จึงพัฒนาการประเมินแนวใหม่ เป็นการประเมินที่ใช้กระบวนการทัศน์โครงสร้างนิยมตอบสนองความต้องการ (responsive constructivist evaluation) ที่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) เน้นการใช้ประโยชน์ผลการประเมินเพื่อพัฒนางาน ในยุคนี้นักประเมินมีบทบาทเพิ่มในฐานะผู้ร่วมงาน ผู้ร่วมเรียนรู้ และผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ยุคที่ห้า ยุคการประเมินเชิงปฏิบัติการ การประเมินในยุคปัจจุบันถือว่าเป็นยุคที่คนทั่วไปใช้สิทธิของตนในฐานะผู้มีส่วนได้เสียกับการประเมิน และในฐานะนักประเมินทำการประเมินตนเอง เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนางาน กล่าวได้ว่าการประเมินในปัจจุบันเป็นการวิจัยเชิงประเมินแบบปฏิบัติการ (action evaluative research) ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียทุกคนทุกระดับที่เป็นผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ ทำหน้าที่เป็นนักประเมินหรือมีส่วนร่วมในการประเมิน และใช้ประโยชน์ในการประเมินเพื่อการพัฒนาตนเอง

3.3 จุดมุ่งหมาย และกระบวนการประเมิน

Wiersma and Jurs (1990) Ebel (1972) Marsh (2001) Guion (1998) เสนอว่าจุดมุ่งหมายหลักของการประเมิน คือการได้ข้อมูลสารสนเทศที่บอกระดับคุณภาพ จุดบกพร่อง และจุดเด่นของผู้ถูกประเมิน/สิ่งที่ประเมิน ผลที่ได้จากการประเมินเป็นประโยชน์ในการคัดเลือก การวินิจฉัยข้อบกพร่อง การติดตามความก้าวหน้า การพัฒนาคุณภาพ และการบริหารงาน กล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมิน คือ การที่หน่วยงานหรือองค์การหรือผู้ถูกประเมิน ได้รับรู้จุดเด่น จุดด้อย เงื่อนไข ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน สามารถนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนา อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

Linn (1989) Wiersama and Jurs (1990) อธิบายว่าการประเมินแบบเดิม มีขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ในการประเมินยุคหลัง มีการเพิ่มขั้นตอนให้มีรายละเอียดชัดเจนในการดำเนินงาน ทำให้มีขั้นตอนการดำเนินงานเพิ่มเป็น 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) การระบุเหตุผลของการประเมิน นักประเมินต้องสามารถบอกได้ว่าทำไมจึงต้องประเมินองค์การ/โครงการ โดยทั่วไปการประเมินมีวัตถุประสงค์เพื่อตัดสินคุณค่า เพื่อเรียนรู้ผลการดำเนินงาน และเพื่อนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงงาน โดยอาจทำการประเมินได้หลายแบบ ทั้งการประเมินภายในและการประเมินภายนอก ทั้งการประเมินแบบก้าวหน้า และการประเมินแบบสรุปรวม

2) การระบุผู้มีส่วนได้เสียกับองค์การ/โครงการ ผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) กับองค์การ/โครงการ หมายถึง ผู้ที่เป็นเจ้าของ/ผู้รับผิดชอบ/ผู้มีส่วนร่วม และผู้ที่ได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบ รวมทั้งผู้ที่มีความสนใจการดำเนินการขององค์การ/โครงการ นักประเมินต้องรู้จักและสามารถรวบรวมข้อมูลจากจากผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มทุกระดับ เพราะข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญกับการประเมินทั้งสิ้น

3) การกำหนดวัตถุประสงค์และคำถามการประเมิน นักประเมินนิยมดำเนินการเป็นสองขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการศึกษา/การสำรวจความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียกับองค์การ/โครงการ โดยอาจสำรวจทั้งวัตถุประสงค์ ความต้องการจำเป็น และเกณฑ์การประเมิน มาจัดเตรียมเป็นรายการวัตถุประสงค์และคำถามการประเมิน ขั้นตอนที่สองเป็นการประชุมเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นบุคคลสำคัญ เพื่อพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์และคำถามการประเมิน แล้วตัดสินใจเลือกวัตถุประสงค์และคำถามการประเมินเฉพาะข้อที่สำคัญ

4) การวิเคราะห์หรือบรรยาย (Analysis/Delineation) สภาพองค์การ/โครงการ ในการประเมินองค์การ/โครงการ นักประเมินต้องรู้จัก รู้รายละเอียดองค์การ/โครงการที่มุ่งประเมินเป็นอย่างดี การบรรยายสภาพโครงการ หมายถึง การเสนอผลการศึกษารายละเอียดของโครงการที่มุ่งประเมิน ประกอบด้วยหลักการ ที่มา และลักษณะของโครงการ เป้าหมาย

8) การรายงานผลการประเมินและการใช้ประโยชน์ การรายงานผลการประเมินต้องจัดทำรายงานอย่างน้อย 3 ฉบับ ได้แก่

1) รายงานฉบับผู้บริหาร ให้สาระที่เป็นการย่อ (digest) ผลการประเมินเพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย

2) รายงานฉบับสมบูรณ์ ให้รายละเอียดทางเทคนิคเพื่อประโยชน์ในการใช้ผลการประเมิน

3) รายงานสรุปฉบับผู้ใช้ประโยชน์ สรุปประเด็นการประเมิน และประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อเนื่องในการปรับปรุงโครงการ

ปัจจุบันนี้การประเมิน เน้นความสำคัญของกระบวนการประเมินอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มทุกระดับ โดยผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มทุกระดับ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มทุกระดับ ให้สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานขององค์กรให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

3.4 มาตรฐานการประเมิน (Evaluation Standards)

มาตรฐานการประเมิน สำหรับตรวจสอบว่าสารสนเทศสำหรับการประเมินมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด ประกอบด้วยมาตรฐานด้านความตรง (validity) ความเที่ยง (reliability) ความเป็นธรรมและยุติธรรม (equity and fairness) ความเชื่อถือไว้ใจได้ (credibility) การตรวจสอบได้ (accountability) การสรุปอ้างอิงได้ (generalizability) การนำไปใช้ประโยชน์ (utility) การใช้ปฏิบัติได้จริง (practicality) (Land, 1996; Strange, 1997) ต่อมา Guba and Lincoln (1989) เสนอว่าการประเมินแนวใหม่ควรมีมาตรฐานการประเมิน 3 ประการ

ประการแรก คือ มาตรฐานด้านความไว้วางใจได้ (trustworthiness) ประกอบด้วย ความเชื่อถือได้ (credibility) การถ่ายโอนได้ (transferability) การพึ่งพาได้ (dependability) และการยืนยันได้ (confirmability)

ประการที่สอง คือ มาตรฐานด้านคุณภาพการประเมิน ได้แก่ คุณสมบัติของระบบการประเมินแบบองค์รวมตามแนวโครงสร้างนิยม ซึ่งมีการรวบรวม วิเคราะห์ และตรวจสอบความถูกต้องของสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง มีผลทำให้เกิดความลำเอียงหรือความคลาดเคลื่อนได้น้อยมาก

ประการที่สาม คือ มาตรฐานด้านสภาพความเป็นจริง (authenticity) ประกอบด้วย สภาพจริงตามหลักปรัชญาว่าด้วยความจริง (ontology authenticity) ซึ่งความรู้ความคิดของผู้ถูกประเมินจะได้รับการตรวจสอบ การขยายให้เห็นกระจ่างชัด สภาพจริงทางการศึกษา (educative authenticity) ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าใจ และชื่นชมการทำงานร่วมกัน และสภาพจริงด้านจุดประกายขยายความคิด (catalytic authenticity) ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มได้แนวความคิดใหม่จากกระบวนการประเมิน

- P5 - ผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ/องค์การทุกคนได้รับสิทธิในการเข้าถึงรายงานการประเมิน
- P6 - หากมีการขัดผลประโยชน์ในการประเมิน ต้องมีการแก้ปัญหาโดยเปิดเผยและซื่อสัตย์
- P7 - การใช้จ่ายในการประเมินประหยัดและถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์

ง. ความถูกต้อง (Accuracy) มี 12 มาตรฐาน ได้แก่

- A1 - มีระบบเก็บเอกสารรายละเอียดสิ่งที่ถูกประเมินทุกเรื่องทุกประเด็น
- A2 - มีการวิเคราะห์บริบทโครงการ/องค์การที่มีผลต่อการประเมินอย่างละเอียด
- A3 - มีการบรรยายวัตถุประสงค์และกระบวนการประเมินอย่างละเอียด
- A4 - มีการระบุแหล่งข้อมูลและข้อมูล มีรายละเอียดพอใช้ในการตัดสินใจคุณค่าโครงการ/องค์การ
- A5 - ข้อมูลที่รวบรวมมาเหมาะสม สามารถตีความได้อย่างมีความตรง
- A6 - กระบวนการรวบรวมข้อมูลเหมาะสมทำให้ได้ผลการประเมินที่มีความเที่ยง
- A7 - มีการทบทวนและปรับแก้ข้อมูลสำหรับการประเมินในกรณีที่เป็น
- A8 - มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่สมบูรณ์และตีความได้ชัดเจน
- A9 - มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่สมบูรณ์ และตีความได้ชัดเจน
- A10 - นักประเมินสรุปผลการประเมินพร้อมทั้งให้เหตุผลที่สมเหตุสมผลในการสรุป
- A11 - รายงานประเมินไม่ลำเอียง
- A12 - การประเมินมีการประเมินอภิมานโดยใช้มาตรฐานทั้ง 4 มาตรฐาน

Gall, Borg and Gall (1996) อ้างอิง Thompson ว่ามาตรฐานการประเมินชุดนี้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์การประเมินเป็นเครื่องมือ (instrumental use) ในการตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อหรือยุบเลิกองค์การ/โครงการ จะปรับปรุงองค์การ/โครงการอย่างไร ในกรณีที่เป็นการใช้ประโยชน์การประเมินแบบอื่น เช่น การใช้ประโยชน์การประเมินเป็นแนวคิด (conceptual use) หรือใช้ประโยชน์การประเมินเป็นหลักฐาน (symbolic use) สำหรับขอรับการสนับสนุนทางการเงิน หรือใช้ประโยชน์การประเมินบุคลากรเพื่อพัฒนาวิชาชีพของบุคลากร (professional development) นักประเมินต้องพัฒนามาตรฐานการประเมินเพิ่มเติมอีกตามสมควร

3.5 ประเภทของการประเมิน

การจัดจำแนกประเภทการประเมินจำแนกได้เป็นสี่กลุ่มใหญ่ สองกลุ่มแรกเป็นการประเมินโครงการ ประกอบด้วย การประเมินเชิงปริมาณ และการประเมินเชิงคุณภาพ กลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มการประเมินอภิมาน และกลุ่มที่สี่ เป็นกลุ่มการประเมินแบบบูรณาการ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยแนวทางการประเมินแตกต่างกันอีกหลายแบบ (Stufflebeam, 2001; Gall, Borg and Gall, 1996; Worthen and Sander, 1973; Marsh, 2001; Waters, 1998; Cousins and Earl, 1992; Brandon, 1998; Cousins, Donohue and Bloom, 1996; Lawrenz, F., Keiser, N. and Lavoie, B., 2003; ศิริชัย กาญจนวาสี, 2536; นิตา ชูโต, 2536; สมคิด พรหมจ้อย, 2544) ในที่นี้ผู้วิจัยนำเสนอเฉพาะแนวทาง (approach) การประเมินที่ใช้กันมากในปัจจุบันโดยสังเขปดังต่อไปนี้

3.5.1 การประเมินเชิงปริมาณ (quantitative or systematic evaluation)

การประเมินเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามการประเมิน โดยใช้กระบวนการมีระบบ ที่อิงปรัชญาปฏิฐานนิยม (positivism) ให้ความสำคัญกับการวัดและการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการที่เป็นปรนัย โดยใช้เครื่องมือที่มีมาตรฐาน มีการควบคุมความแปรปรวนจากตัวแปรแทรกซ้อน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามการประเมิน

การประเมินเชิงปริมาณที่สำคัญมีดังนี้

1) *การประเมินอิงวัตถุประสงค์ (objective-based evaluation)* ของ Tyler เป็นการประเมินที่พัฒนาขึ้นเพื่อประเมินหลักสูตร โดยใช้การเปรียบเทียบผลการบริหารหลักสูตรกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม (behavioral objectives)

2) *การประเมินความแตกต่าง (discrepancy evaluation)* ของ Provus มีการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือการประเมินการออกแบบโครงการ การประเมินการเตรียมความพร้อม การประเมินการดำเนินการ และการประเมินผลผลิต

3) *การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment)* ของ Alkin เป็นการประเมินความแตกต่างระหว่างสภาวะ หรือพฤติกรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กับเป้าหมายที่ควรจะเป็น

4) *การประเมินเชิงปริมาณที่เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุน (cost analysis)* เป็นการประเมินประกอบด้วย การวิเคราะห์ประสิทธิผล-ต้นทุน (cost-effectiveness) และการวิเคราะห์ผลประโยชน์-ต้นทุน (cost-benefit analysis) ซึ่งเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบเพื่อให้ได้โครงการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5) *การประเมินการฝึกอบรมและพัฒนา* ของ Kirkpatrick การประเมินมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการประเมินปฏิกิริยาหรือการกระทำตอบโต้ (reaction evaluation) ขั้น

การประเมินการเรียนรู้ (learning evaluation) ชั้นการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยน (changed behavior evaluation) ชั้นการประเมินผลที่ได้รับ (result evaluation) การประเมินใช้จุดมุ่งหมายเป็นหลักในการเปรียบเทียบ เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการฝึกอบรมต่อไป

6) การประเมินเป็นอิสระจากเป้าหมาย (goal-free evaluation) ของ Scriven วิธีนี้สนใจทุกองค์ประกอบของโครงการ/องค์การ ทั้งการดำเนินงาน ผลที่เกิดขึ้น ผลกระทบ และอิทธิพลจากโครงการ/องค์การทุกองค์ประกอบ การกำหนดประเด็นการประเมินจึงอาจมีขอบเขตกว้างเกินกว่าเป้าหมายของโครงการ/องค์การ ผลการประเมินจึงได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับผลกระทบและผลพลอยได้จากโครงการ/องค์การด้วย การออกแบบการประเมินนิยมออกแบบให้มีกลุ่มควบคุมสำหรับการเปรียบเทียบเพื่อศึกษาอิทธิพลของโครงการ/องค์การ

7) การประเมินเน้นการตัดสินใจ (decision-oriented evaluation) ของ Stufflebeam และคณะ หรือการประเมินรูปแบบชิปปี้ (CIIPP Model = context, input, process and product model) มุ่งเน้นการใช้ผลการประเมินในการตัดสินใจบริหารจัดการโครงการ/องค์การ การประเมินแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ตามทฤษฎีระบบ (system theory) คือ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัย การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต การประเมินแต่ละด้านแยกเป็น 3 กิจกรรม คือ การกำหนดของข่ายข้อมูลที่ต้องการ การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์และการสังเคราะห์ผลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ

3.5.2 การประเมินเชิงคุณภาพ

การประเมินเชิงคุณภาพหรือเชิงธรรมชาติ (qualitative or naturalistic evaluation) เป็นกระบวนการแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามการประเมิน โดยใช้กระบวนการมีระบบ อิงปรัชญาปรากฏการณ์นิยม (phenomenologism) และโครงสร้างนิยม (constructivism) ให้ความสำคัญกับความหมายของปรากฏการณ์ในภาพรวม และการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่หลากหลายจากภาคสนามด้วยวิธีการที่หลากหลายจากผู้ให้ข้อมูล หลายกลุ่มตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาความหมาย คุณค่า และมุมมองของผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน โดยไม่เน้นการเปรียบเทียบกับเกณฑ์เหมือนการประเมินเชิงปริมาณ

การประเมินเชิงคุณภาพที่สำคัญมีดังนี้

1) การประเมินแบบตอบสนอง (responsive evaluation) ของ Stake เป็นการประเมินสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียอย่างครบถ้วน ครอบคลุมประเด็นสำคัญที่ผู้มีส่วนได้เสียสนใจ (concern) ทั้งหมด

2) การประเมินยุคที่สี่ (fourth generation evaluation) ของ Guba and

Lincoln เป็นการประเมินโดยใช้กลุ่มการตีความ (hermeneutic circle) เพื่อหาความหมาย (meaning) ทั้งในภาพรวมและส่วนย่อยตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ

3) การประเมินกึ่งกฎหมาย (quasi-Legal model of evaluation) เป็นการประเมินที่ใช้สารสนเทศจากทุกแหล่ง โดยเฉพาะจากผู้มีส่วนได้เสียที่มีความคิดเห็นทางบวกและทางลบทั้งสองฝ่าย และการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นทั้งสองฝ่าย การประเมินกึ่งกฎหมายมี 2 แบบ คือ การประเมินคู่ปรปักษ์ (adversary evaluation) และการประเมินแบบตุลาการ (judicial evaluation)

4) การประเมินอิงความเชี่ยวชาญ (expertise based evaluation) ของ Eisner เป็นการประเมินโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่คัดสรร (connoisseurship) ประชุมร่วมกันพิจารณาตัดสินคุณค่าโครงการ และวิพากษ์ (criticism) โครงการ โดยให้ข้อคิด จุดเด่น/จุดด้อย ผลผลิต/ผลกระทบและแนวทางการพัฒนาโครงการ

5) การประเมินอิงผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder-based evaluation) ของ National Institution of Education (NIE) (Cousins and Earl, 1992; Brandon, 1998) เป็นการประเมินที่รวมผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินทุกขั้นตอน โดยนักประเมินทำหน้าที่เป็นนักประเมินหลัก ดำเนินงานการประเมิน และกระตุ้นให้มีการใช้ประโยชน์ผลการประเมิน (evaluation use) มากขึ้น

6) การประเมินแบบมีส่วนร่วม (participatory evaluation) เป็นการประเมินที่ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมน้อยกว่า แต่มีบทบาทในการประเมินมากกว่าการประเมินอิงผู้มีส่วนได้เสีย และได้เรียนรู้เทคนิคการประเมินจากการปฏิบัติจริง ผลการประเมินตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียมากขึ้น และมีการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง แนวคิดการประเมินแบบมีส่วนร่วม ได้รับการพัฒนาเป็นรูปแบบการประเมินแนวใหม่อีกหลายแบบ ได้แก่ การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (empowerment evaluation) การประเมินแบบประชาธิปไตย (democratic evaluation) การประเมินแบบพัฒนาการ (developmental evaluation) Cousins, Donohue and Bloom (1996) Borden and Perkins (1999) สรุปว่าการประเมินแบบต่าง ๆ เหล่านี้รวมเรียกว่า การประเมินแบบรวมพลัง (collaborative evaluation) และให้นิยามว่า เป็นการประเมินที่รวมผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มมารวมมือรวมพลังช่วยกันดำเนินการประเมิน ระดับความเข้มในการมีส่วนร่วมมีสูงมาก ทั้งนักประเมินและผู้มีส่วนได้เสีย ต่างก็มีสิทธิเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องเทคนิคการประเมินทั้งหมด และ

7) การประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่ (Evaluative Site Visits) เป็นการประเมินที่พัฒนามาจากการตรวจเยี่ยมพื้นที่ (site visits) โดย Lawrenz, Keiser and Lavoie (2003) ได้เสนอแนวคิดว่าการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่ หมายถึง กระบวนการประเมินเมื่อนักประเมินเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีการเตรียมการอย่างดี ได้ออกพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองภายใต้เงื่อนไขความจำกัดด้านเวลา ให้ได้สารสนเทศเป็นหลักฐานสำคัญตาม

วัตถุประสงค์การประเมิน ทั้งนี้สิ่งที่ถูกประเมินต้องเป็นองค์รวมของบุคคล กิจกรรมการกระทำ โครงสร้างสนับสนุนการทำงาน กระบวนการ และผลผลิต

3.5.3 การประเมินอภิมาน (Meta-Evaluation)

ศัพท์คำว่า meta-evaluation เป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นตามนัยแบบเดียวกับศัพท์คำว่า meta-analysis ซึ่ง Glass (1976) ให้ความหมายว่าเป็นการวิจัยผลงานวิจัยหลายเรื่อง (analysis of analyses) โดยมีวัตถุประสงค์หลักสองประการ คือ เพื่อตรวจสอบคุณภาพงานวิจัย และเพื่อประมวลสรุปสังเคราะห์งานวิจัย ให้ได้องค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป Scriven (2003) ให้นิยามว่าการประเมินอภิมาน (meta-evaluation) เป็นการประเมินงานประเมินหลายเรื่อง หรือการประเมินผู้ประเมินหลายคน (evaluation of evaluations or evaluators) โดยมีวัตถุประสงค์หลักสองประการ คือ การตรวจสอบคุณภาพของงานประเมิน หรือตรวจสอบศักยภาพของนักประเมินหลายคน และการสังเคราะห์สรุปผลการประเมินให้ได้ผลการประเมินนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การประเมินอภิมานจัดว่าเป็นการประเมินแบบหนึ่ง จึงมีหลักการเช่นเดียวกับการประเมินโครงการ/สถาบัน ที่ได้นำเสนอข้างต้น ต่างกันตรงสิ่งที่ถูกประเมิน กล่าวคือ การประเมินโดยทั่วไปเป็นการประเมินโครงการ/สถาบัน แต่การประเมินอภิมานเป็นการประเมินนักประเมิน/งานประเมินโครงการ/สถาบัน จัดว่าเป็นการประเมินซ้อนการประเมิน เมื่อประยุกต์ความหมายของการประเมินจากนิยามของ Baker, Linn and Herman (1996) Shepard (2000) Land (1997) Marsh (2001) จึงกล่าวได้ว่า การประเมินอภิมาน หมายถึงกระบวนการที่มีระบบซึ่งประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากงานประเมิน/นักประเมินเพื่ออธิบายให้คุณค่า และตัดสินคุณค่าว่างานประเมิน/นักประเมินสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน (standard criteria) ที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร รวมทั้งการสังเคราะห์และใช้ผลการประเมินในการพัฒนาคุณภาพการประเมิน/นักประเมิน ทั้งในส่วนที่เป็นการประเมินเดิม และการประเมินอภิมานด้วย

ปัจจุบันนี้ การประเมินอภิมาน มีแนวปฏิบัติแตกต่างกันเป็นสองแบบ แบบแรก คือ การประเมินอภิมานเพื่อตรวจสอบ ควบคุม และรับรองคุณภาพการประเมิน ศิริชัย กาญจนวาสี (2536) สรุปแนวคิดของ Smith และ Cook and Gruder ว่าการประเมินอภิมานแบบนี้เป็นกลไกในการควบคุมคุณภาพของการประเมินอันอาจนำไปสู่การพัฒนาทฤษฎี และวิธีการปฏิบัติในการประเมินได้ Scriven (2000) ได้พัฒนาแนวคิดการประเมินอภิมานเป็นการสร้าง บัญชีตรวจสอบงานประเมินหลัก (key evaluation checklists = KEC) ต่อมา Stufflebeam (2003) ได้พัฒนา บัญชีตรวจสอบการพัฒนาบัญชีตรวจสอบ (checklists development checklist = CDC) สำหรับนักประเมินให้สามารถสร้างบัญชีตรวจสอบงานประเมินหลักได้อย่างมีคุณภาพ แบบที่สอง คือ การประเมินอภิมานหลายเรื่องเพื่อตรวจสอบ

วิธีการประเมินเพื่อประโยชน์สูงสุดของการประเมินโครงการ ลักษณะการบูรณาการในการประเมินอาจแบ่งได้เป็น การบูรณาการวิธีการประเมิน การบูรณาการบุคลากรในการประเมิน และการบูรณาการทรัพยากรในการประเมิน (Stufflebeam, 2001; Office of Medical Education, 2004; Center for Disease Control and Prevention (CDC), 2006)

การประเมินแบบบูรณาการมีขั้นตอนการดำเนินงานเช่นเดียวกับการประเมินทั่วไป มีส่วนที่แตกต่างกันตรงที่ต้องมีการสร้างโมเดลตรรกะ (logic model) ในขั้นตอนการออกแบบการประเมิน อันเป็นหัวใจสำคัญของการประเมินแบบบูรณาการ โมเดลเชิงตรรกะแบบบูรณาการ ซึ่งได้รับการพัฒนาในช่วงทศวรรษที่ 1970 - 1980s เปรียบเสมือนแผนที่สำหรับให้นักประเมินได้เรียนรู้ธรรมชาติของโครงการที่มุ่งประเมิน เพราะเป็นโมเดลแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยของโครงการ อาทิ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ปัจจัยนำเข้า กิจกรรมและผลผลิตของโครงการ ซึ่งช่วยให้นักประเมินสามารถกำหนดรูปแบบการประเมิน แหล่งข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินโครงการได้อย่างเหมาะสม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการประเมิน โดยทั่วไปโมเดลเชิงตรรกะขั้นพื้นฐานจะแบ่งองค์ประกอบของโครงการออกเป็น 4 ส่วน คือ แหล่งหรือปัจจัยป้อน (resources or inputs) กิจกรรมและการบริการหรือกระบวนการ (activities and services or process) ผลผลิต (outputs) อันเป็นผลของการจัดกิจกรรมและการบริการที่มีผลโดยตรงต่อผู้เข้าร่วมโครงการ และผลลัพธ์ (outcomes) อันเป็นผลตามเป้าหมายสุดท้ายหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับบุคคล องค์กร ชุมชน และสังคม นอกจากองค์ประกอบสำคัญทั้ง 4 องค์ประกอบ ดังกล่าวแล้ว นักประเมินยังอาจกำหนดองค์ประกอบเพิ่มเติม เช่น องค์ประกอบด้านปัจจัยภายนอก (external factors) ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อโครงการ และอาจกำหนดรายละเอียดขององค์ประกอบนั้นๆ เพิ่มเติม อาทิ บุคคลที่เกี่ยวข้อง วิธีการรวบรวมข้อมูล และเกณฑ์สำหรับการประเมิน เป็นต้น (Penna and Phillips, 2005; Dykeman, et al 2003; Center for Disease Control and Prevention (CDC), 2006; Agency's Technical Cooperation, 2000; Crawford, 2005; Program Development and Evaluation (PD&E), University of Wisconsin-Extension, 2005; Southwest Educational Development Laboratory (SEDL), Research Utilization Support and Help (RUSH), 2005)

สรุป

จากสาระสรุปความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินที่เสนอข้างต้น จะเห็นได้ว่าการประเมินเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร/โครงการมากขึ้น การประเมินที่ดีควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีขั้นตอนการดำเนินงานเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ การบรรยายลักษณะองค์กร/โครงการที่มุ่งประเมิน การสำรวจความต้องการ ศักยภาพ และผลการปฏิบัติ

ของผู้รับการประเมิน การประเมินประสิทธิผลและคุณภาพขององค์การ/โครงการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การ/โครงการ โดยเน้นการรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสีย ทุกกลุ่มทุกระดับ รูปแบบการประเมินที่ใช้กันมากในปัจจุบัน ได้แก่ การประเมินแบบอิงทฤษฎี การเปลี่ยนแปลง การประเมินตนเอง การประเมินแบบมีส่วนร่วม การประเมินแบบร่วมมือ รวมพลัง และรูปแบบล่าสุด คือ การประเมินแบบบูรณาการโดยใช้โมเดลตรรกะในชั้นการออกแบบ การประเมิน เพื่อประโยชน์สูงสุดในการประเมิน นอกจากนี้ยังมีการประเมินอภิมานซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่ใช้สังเคราะห์รายงานการประเมิน เพื่อให้ได้สารสนเทศจากการประเมินที่สมบูรณ์ ประโยชน์ที่สำคัญของการประเมิน คือ การเผยแพร่ผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้อง ทุกกลุ่มทุกระดับ ได้ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยขององค์การ/โครงการ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกัน และกัน และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผล และมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ตอนที่ 4 รูปแบบการประเมินสำหรับการวิจัย

การเสนอสาระในตอนนี้ แยกเป็นสองตอน ตอนแรก เป็นรายงานวิจัยประเมินสมัชชา และตอนที่สอง เป็นผลการสังเคราะห์สาระเพื่อกำหนดรูปแบบการประเมินสำหรับการวิจัยครั้งนี้

4.1 รายงานวิจัยประเมินสมัชชา

การประเมินสมัชชา (assembly) มีลักษณะแตกต่างจากการประเมินการประชุมใหญ่ทั่วไป เพราะสมัชชาเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลากหลาย ที่ภาคีสมาชิก ร่วมดำเนินการต่อเนื่องตลอดปี โดยมีกิจกรรมการจัดงานสมัชชาที่เป็นการประชุมใหญ่เป็นกิจกรรมสำคัญใช้เวลา 3-5 วัน และมีกิจกรรมการประเมินสมัชชาทั้งกระบวนการ เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการสมัชชาในปีต่อไป เป็นกิจกรรมสุดท้ายของสมัชชา ดังนั้นการประเมินสมัชชาที่สมบูรณ์ จึงต้องเป็นการประเมินที่มีการดำเนินการต่อเนื่องตลอดทั้งกระบวนการสมัชชา มิใช่การประเมินกิจกรรมการประชุมสมัชชา 3-5 วัน เท่านั้น ผู้วิจัยตระหนักถึงลักษณะพิเศษของการประเมินสมัชชาดังกล่าว จึงได้ศึกษาเอกสารรายงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินสมัชชา และนำเสนอผลการประเมินสมัชชารวม 4 หัวข้อ คือ การประเมินสมัชชาสหประชาชาติ (UNGA) (2006) การประเมินสมัชชา UUA (Unitarian Universalist Association) (2005) การประเมินสมัชชา INTAS (2005) และการประเมินสมัชชาสุขภาพของไทย (สุวจี กู๊ด, 2547; โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ, 2547) ดังต่อไปนี้

4.1.1 การประเมินสมัชชาสหประชาชาติ (UNGA)

สหประชาชาติมีการประเมินผลการดำเนินงานขององค์การมาโดยตลอด และได้กำหนดปกติสถานสำหรับการประเมินในระบบสหประชาชาติ (norms for evaluation in the UN system) เป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 2000 โดยคณะทำงานมีอาซีพ United Nations

Evaluation Group (UNEG) (2005) ซึ่งกำหนดว่า รูปแบบการประเมินเป็นการประเมินแบบร่วมมือรวมพลังทั้งระบบ โดยปรับวิธีการให้มีประสิทธิภาพ มาตรฐาน และวงจรการประเมินที่ง่าย และสอดคล้องกันทั้งระบบ สะท้อนเอกภาพของระบบสหประชาชาติในการดำเนินงานด้วยความเป็นกลาง เพื่อพลโลกผู้มีส่วนได้เสีย และการเคารพสิทธิของพลโลก

การประเมินสมัชชาสหประชาชาติตามปทัศฐานสำหรับการประเมินดังกล่าว กำหนดให้มีกระบวนการประเมินเป็นแบบองค์รวม ประกอบด้วยรัฐบาลของภาคีสมาชิก องค์การที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มทุกระดับ ประเด็นการประเมินได้แก่ ความสำเร็จ (success) ความตรง (relevance) ประสิทธิภาพ (effectiveness) ประสิทธิภาพ (efficiency) ผลกระทบ (impact) การเสริมสร้างคุณประโยชน์ (contributions) ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความสำเร็จ (contextual factors and causality of success) ในการดำเนินงาน กระบวนการประเมินเน้นความโปร่งใส (transparency) การมีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ความเป็นมืออาชีพ และการพัฒนาคุณภาพการประเมิน (strengthening, professionalizing and improving the quality of evaluation) ความเป็นกลางและความเป็นสากล (neutrality and universality)

หลักการสำคัญในการประเมิน ไม่เน้นการประเมินเพื่อตัดสินคุณค่า แต่เน้นที่การประเมินเพื่อให้ได้ผลการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานในช่วงต่อไป หัวใจสำคัญของการประเมินอยู่ที่การตอบคำถามประเมินรวม 3 คำถาม คือ

- 1) เราทำสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่? (Are we doing the right thing?) เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของสิ่งที่ทำ และประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย
- 2) เราทำสิ่งที่ควรทำอย่างถูกต้องหรือไม่? (Are we doing it right?) เป็นการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และคุณภาพ ของสิ่งที่ทำ
- 3) มีวิธีที่ดีกว่าที่ทำให้ได้ผลตามที่ต้องการไหม? (Are there better ways of achieving the results?) เป็นการประเมินทางเลือก แนวปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ และการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาสิ่งที่ทำให้ดียิ่งขึ้น (UNEG, 2005)

สำหรับประเด็นการเรียนรู้ และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์การนั้น Smith et al (2004) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต (dynamic process) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและการกระทำในทิศทางที่เห็นว่ามีประโยชน์และมีคุณค่า Leadership Advantage (2001) อธิบายว่าหากสมาชิกองค์การได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยปัญญาและจิตใจ มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ย่อมนำไปสู่ความพยายามเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ และวิธีการทำงานในหมู่สมาชิก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ และเกิดความรู้ที่เป็นนวัตกรรมที่ได้รับการพัฒนาด้วย

นอกจากการประเมินภายในโดย UNEG แล้ว สหประชาชาติยังมอบหมายให้ Office of International Oversight Services (OIOS) ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1994 ทำหน้าที่ประเมินและตรวจสอบการดำเนินงานของระบบสหประชาชาติ ภาระงานของ OIOS ได้แก่ การประเมินค่า (appraisal) ก่อนดำเนินงานจริง การกำกับ (monitoring) เพื่อศึกษาติดตามความก้าวหน้า การตรวจสอบเป็นระยะๆ (review) การตรวจหาข้อบกพร่อง (inspection) การสืบสวนหาหลักฐาน (investigation) การตรวจสอบภายใน (internal audit) เพื่อวัดประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การวิจัย (research) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และการให้คำปรึกษาด้านการจัดการ (management consulting) การประเมินทำทุกกรอบสองปี และต้องนำเสนอรายงานต่อสมัชชาสหประชาชาติด้วย OIOS (2006) สรุปว่าผลการประเมินค่าโครงการก่อนดำเนินงานจริงของสหประชาชาติในรอบปี ค.ศ. 2004-2005 ช่วยให้สหประชาชาติประหยัดงบประมาณกว่า 175 ล้านดอลลาร์ การดำเนินงานโครงการ 188 โครงการประสบความสำเร็จ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และตรงตามข้อกำหนด ผลการกำกับการดำเนินงานมีผลทำให้โครงการบรรลุเป้าหมายได้ดีขึ้นกว่าเมื่อสองปีที่แล้วถึงร้อยละ 20 ผลการตรวจสอบภายในกระตุ้นให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากจำนวน 2,000 ข้อ คือ การเพิ่มประสิทธิผลในการสื่อสาร การตั้งหน่วยประเมินภายนอก และการพัฒนาทักษะการประเมินของผู้จัดการโครงการ

4.1.2 การประเมินสมัชชา UUA

การจัดสมัชชา UUA (Unitarian Universalist Association) (2005) เริ่มดำเนินการตั้งแต่เสร็จสิ้นกิจกรรมการประชุมใหญ่สมัชชา 2004 ในเดือนมิถุนายน 2004 ต่อเนื่องไปจนถึงกิจกรรมการประชุมใหญ่สมัชชา 2005 ระหว่างวันที่ 23-27 มิถุนายน 2005 เรื่อง 'Ministering to Families in Today's World'

การประเมินสมัชชา UUA เป็นการประเมินทั้งกระบวนการสมัชชา โดยใช้รูปแบบการประเมินภายใน และการประเมินแบบมีส่วนร่วม ผลการประเมินพบว่า กระบวนการสมัชชาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด แม้ว่าจะมีผู้เข้าร่วมสมัชชาที่เป็นผู้ใหญ่วัยเยาว์มาเข้าประชุมน้อยกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ข้อเสนอแนะที่สำคัญเพื่อการปรับปรุงในการจัดสมัชชาครั้งต่อไปในปี 2006 มี 2 ประการ

ประการแรก เป็นข้อเสนอแนะช่วงก่อนการประชุมใหญ่สมัชชาในเดือนมิถุนายน 2006 คือ

- 1) ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าที่ได้ดำเนินการในปีนี้ เพื่อให้เยาวชนและผู้ใหญ่วัยเยาว์เข้าร่วมสมัชชามากขึ้น
- 2) ควรมีกลไกในการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศให้ภาคีสมาชิกได้รับรู้ทันเหตุการณ์อย่างทั่วถึง

ประการที่สอง เป็นข้อเสนอแนะในการจัดประชุมใหญ่สมัชชาในเดือน มิถุนายน 2006 คือ

- 1) ไม่ควรจัดกิจกรรมการบรรยาย หรือการประชุมปฏิบัติการซ้อนกับการประชุมใหญ่
- 2) พิธีสืบสานสัมพันธ์ (Bridging Ceremony) ระหว่างเยาวชน (youths) และผู้ใหญ่วัยเยาว์ (young adults) ทำได้ดีมาก แต่ควรต้องประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกผู้ใหญ่วัยเยาว์เข้าร่วมประชุมมากกว่านี้ เพราะปีนี้มีอัตราการออกกลางคันของสมาชิกผู้ใหญ่วัยเยาว์ค่อนข้างสูง

4.1.3 การประเมินสมัชชา INTAS

International Association for the Promotion of Co-operation with Scientists from the New Independent States of the Former Soviet Union (INTAS) ได้มอบหมายให้ ศาสตราจารย์ P. Idenburg นักประเมินภายนอก ประเมินสมัชชาและโครงการของ INTAS ทุกโครงการที่ดำเนินงานระหว่างปี 1993-2003 มีการรับรองรายงานและนำผลการประเมินภายนอกไปใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดบทบาทในอนาคตของ INTAS ใน European Community's Seventh Framework Programme for Research and Technological Development (EP7) ในสมัชชา 2005 เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2005 ที่กรุง Brussels สรุปสาระได้ดังนี้

ผลการประเมินที่เป็นประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานของ INTAS ทั้งหมดมี 3 ประเด็น คือ

1) INTAS ตระหนักถึงความแตกต่างของประเทศสมาชิก และในการดำเนินงานต่อไปจักได้กำหนดประเด็นปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และการใช้เครื่องมือ/กลไกเพื่อการพัฒนาที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของประเทศสมาชิก

2) ปัญหาความเสื่อมของโครงสร้างทางวิทยาศาสตร์ของประเทศสมาชิกไม่สามารถแก้ไขโดย INTAS เพียงฝ่ายเดียว สมัชชา INTAS จึงกำหนดให้มีการสนับสนุนการวางโครงสร้างใหม่ และการปรับปรุงด้านโครงสร้างทางวิทยาศาสตร์ของประเทศสมาชิก โดยขยายขอบเขตแหล่งสนับสนุนในระดับนานาชาติร่วมด้วย และ

3) สมัชชา INTAS ตระหนักถึงจุดอ่อนที่ไม่สามารถเผยแพร่ผลงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เป็นที่รับรู้ในระดับนานาชาติได้ และได้กำหนดวาระการร่วมกันสำรวจหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขต่อไป

ประเด็นการสื่อสารและการประสานงาน รวมทั้งหมดมี 3 ประเด็น คือ

1) สมัชชา INTAS ตระหนักถึงความสำคัญเรื่องสารสนเทศ และรับหน้าที่ไปดำเนินงานเพื่อแสวงหากลไกที่เหมาะสมที่สุด เพื่อประกันว่าสมัชชาครั้งต่อไปจะมีสารสนเทศที่สมบูรณ์จากประเทศสมาชิก

2) สมัชชาฯรับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการของ INTAS ในอนาคตให้ดีขึ้น และให้สามารถเชื่อมประสานกับการสนับสนุนทางการเงินของประเทศสมาชิก โดยไม่มีอุปสรรค

3) สมัชชา INTAS ยอมรับว่าในปัจจุบันมีการประชุมเสวนาระหว่างประเทศสมาชิกและประเทศในยุโรประดับหนึ่งแล้ว และจักสนับสนุนส่งเสริมให้มีการประสานสัมพันธ์มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะทางด้านความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบแบบแผน มีประเด็นเดียว คือ สมัชชา INTAS มีมติว่าการมีส่วนร่วมของประเทศสมาชิก และความสัมพันธ์ระดับสถาบันระหว่างประเทศสมาชิกกับประเทศในสหภาพยุโรป แสดงถึงสภาพทางกฎหมายในอนาคตของ INTAS ดังนั้น สมัชชา INTAS จึงให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของ Council of Scientists ในฐานะสภาที่ปรึกษาสำหรับการเตรียมการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นการวิจัย การประเมิน และการคัดสรรโครงการวิจัย

ประเด็นสรุปอื่นๆ มี 6 ประเด็น ซึ่งสมัชชา INTAS ได้กำหนดเป็นแนวทางการดำเนินงานต่อไปในอนาคตดังนี้

1) พัฒนาวิธีการเผยแพร่และการนำผลการปฏิบัติงานโครงการที่สนับสนุนโดย INTAS ไปใช้ประโยชน์ ให้ดีมากขึ้นกว่าเดิม

2) รับรองและให้การสนับสนุนการเจรจาระหว่าง INTAS กับ European Research Council ที่จะมีการมีในอนาคต

3) ให้ความสำคัญกับโครงการ INTAS ที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้การปฏิบัติงานภายใต้การสนับสนุนของ INTAS บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มตามศักยภาพ

4) ตระหนักถึงความจำเป็นในการประสานผลการปฏิบัติของ INTAS และ European Community ตามความคิดริเริ่มที่หลากหลาย

5) ตระหนักถึงปัญหาที่ประเทศสมาชิกเผชิญอยู่ในการเข้าร่วม EU Framework Programme และมุ่งสร้างหน่วยงานทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ (Bridge Builder) เพื่อการเชื่อมประสานที่มีประสิทธิภาพระหว่างประเทศสมาชิกกับประเทศใน EU ในอนาคต และ

6) ดำเนินการพัฒนาเชิงรุกในประเทศสมาชิก เพื่อให้ INTAS ได้ทำประโยชน์สูงสุดในการส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกเข้าร่วม European Research Area ต่อไป

4.1.4 การประเมินสมัชชาสุขภาพ

การเสนอสาระในตอนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอเฉพาะรายงานประเมินกระบวนการจัดประเมินสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี 2547 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (2547) ผลการประเมินในภาพรวมสรุปได้ว่า กระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติได้ผลสำเร็จสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 5 ข้อ คือ

- 1) สนับสนุนกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพอย่างมีส่วนร่วม
- 2) ส่งเสริมสนับสนุน แลกเปลี่ยนนวัตกรรมการสร้างสุขภาพ
- 3) สนับสนุนการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางสังคม และการขยายเครือข่ายประชาคมสุขภาพ
- 4) สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางสังคม และ
- 5) ร่วมผลักดันพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ

ผลการประเมินนำเสนอได้เป็น 4 ประเด็น *ประเด็นแรก ผลการประเมินด้านการเตรียมงาน* พบว่า คณะกรรมการฯ เตรียมงานอย่างเป็นระบบล่วงหน้าก่อนการจัดงานเป็นเวลาเกือบหนึ่งปี โดยได้นำผลการประเมินในปีที่แล้วมาทบทวนและใช้ประโยชน์ กล่าวคือ ในปีนี้มีการจัดทำคู่มือคณะทำงานซึ่งมีรายละเอียด ขั้นตอน และผู้รับผิดชอบอย่างสมบูรณ์ทำให้การประสานงานในปีนี้มีประสิทธิภาพสูง คณะกรรมการฯ ได้กำหนดลักษณะและขอบข่ายของงาน (terms of references = TOR) และงบประมาณอย่างชัดเจน กำหนดผู้รับผิดชอบและมอบหมายงานตาม TOR และกำหนดผู้รับผิดชอบติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ด้านการเตรียมสถานที่และเอกสารมีเวลากระชั้นชิด เนื่องจากสถานที่ประชุมมีการใช้งานอื่น และเอกสารการประชุมเสร็จสมบูรณ์เฉพาะเอกสารสำหรับการประชุมวันแรก การเตรียมการสำหรับการประชุมเวทีสมัชชามีการประชุมซักซ้อมความเข้าใจระหว่างผู้ปฏิบัติงานแต่ละคณะ

ประเด็นที่สอง ผลการประเมินกิจกรรมการประชุมใหญ่ พบว่า มีผู้เข้าร่วมงานสมัชชา 3,532 คน เป็นข้าราชการ/นักการเมือง 361 คน นักวิชาการ/วิชาชีพ 982 คน และประชาชนทั่วไป 2,189 คน คิดเป็นสัดส่วนผู้ร่วมงานทั้งสามกลุ่มเท่ากับ 10:28:62 กลุ่มแรกต่ำกว่าเป้าหมายตามที่กำหนดสัดส่วนไว้ 20:20:60 อยู่เล็กน้อย พิธีเปิดใช้เวลาเกินกว่าที่กำหนดครึ่งชั่วโมง แต่ประธานสามารถเชื่อมโยงสมัชชาสุขภาพกับนโยบายรัฐบาลได้อย่างเป็นรูปธรรม วิดีทัศน์และปาฐกถาพิเศษได้รับความสนใจและผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่พอใจ การประชุมพิจารณาข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะนำไปสู่การประกาศเจตนารมณ์ มีผู้ร่วมอภิปรายเพียง 32 คน เพราะเวลาจำกัด แต่บรรยากาศการประชุมสร้างสรรค์และเป็นกันเอง ส่วนการประชุมประกาศเจตนารมณ์มีผู้เข้าร่วมประชุมไม่ถึง 1,000 คน ทำให้บรรยากาศไม่หนักแน่น เพราะมีพิธีมอบรางวัลโครงการสื่อดีมีสุข และการประชุมแถลงข่าวซ้อนกัน

ประเด็นที่สาม ผลการประเมินการจัดประชุมวิชาการในห้องประชุมย่อย ประเด็นการประชุมในปีนี้มี 10 ประเด็น เป็นประเด็นสืบเนื่องจากสมัชชาสุขภาพปีที่แล้วเกี่ยวกับ “อาหารและเกษตรเพื่อสุขภาพ” รวม 5 ประเด็น ได้แก่

- 1) ความปลอดภัยของส้มตำ
- 2) สถานการณ์การใช้สารเคมีในวงจรการผลิตข้าว

- 3) เส้นทางและผลกระทบจากสารเคมีในการผลิตผัก
- 4) เส้นทางกะหล่ำปลี
- 5) สถานการณ์และผลกระทบการใช้สารเคมีในอาหาร เป็นประเด็นนโยบายที่อาจส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติ คือ
- 6) นโยบายการค้าเสรี เป็นประเด็นที่สังคมห่วงใย 2 ประเด็น คือ
- 7) พลังครอบครัวเรียนรู้กับลูกหลาน
- 8) สุขภาวะคนพิการ และเป็นประเด็นที่เป็นความต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของประชาชน 2 ประเด็น คือ
- 9) การเมืองภาคประชาชนกับการปฏิรูปสุขภาพ
- 10) การสร้างพลังประชาคมด้วยทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

ผลการประเมินการจัดประชุมกลุ่มย่อย พบว่า ขนาดห้องประชุมซึ่งจุคนประมาณ 100 คน ไม่เพียงพอในการประชุมประเด็นที่ 9 เพราะผู้ดำเนินรายการมีความสามารถเฉพาะตัวสูงในการถอดบทเรียนจากการประชุม และผู้ร่วมงานให้ความสนใจมาก ผลการประเมินในภาพรวมสรุปได้ว่า การจัดการประชุมมีบรรยากาศดีทุกห้อง มีแนวคิดสร้างสรรค์ดี เนื้อหาสาระสำหรับการประชุมดีมาก สามารถรวบรวมองค์ความรู้จากทั่วทุกภาคของประเทศ ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ประโยชน์ วิทยากรเหมาะสมและมีความรู้ มีห้องเดียวที่วิทยากรควรพูดน้อยลง

ประเด็นที่สี่ ผลการประเมินตลาดนัดการเรียนรู้สู่สุขภาวะ พบว่า มีหน่วยงานองค์กร ชุมชน และเครือข่ายด้านสุขภาพ ส่งผลงานที่ดำเนินการจนประสบผลสำเร็จเข้าแสดงในพื้นที่สาธารณะเพื่อการเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน รวม 73 เรื่อง แบ่งเป็นโซนกินดี 19 เรื่อง โซนอยู่ดี 17 เรื่อง และโซนมีสุข 37 เรื่อง การจัดกิจกรรมตลาดนัดปีนี้ค่อนข้างสับสนวุ่นวาย เพราะไม่มีการแบ่งหมวดหมู่แต่ละซุ้มให้เป็นระเบียบ ระบบเสียงดีกัน การเดินชมไม่สะดวก ควรปรับปรุงในปีต่อไปให้มีการจัดระเบียบเป็นหมวดหมู่ และส่งเสริมการนำเสนอผลงานที่เป็นนวัตกรรมมากกว่าปีนี้

โดยสรุป การประเมินสมัชชาทั้งสี่สมัชชาที่นำเสนอข้างต้น ล้วนเป็นการประเมินตามวัตถุประสงค์ของสมัชชา มีจุดเน้นที่การประเมินแบบรวมพลัง มุ่งหมายให้ได้ผลการประเมินมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม การประเมินอาจทำได้หลายแบบ ทั้งการประเมินเฉพาะกิจกรรมการประชุมใหญ่ของสมัชชา 3-5 วัน การประเมินทุกกิจกรรมทั้งกระบวนการสมัชชา และการประเมินทั้งแบบภายในและภายนอก ประเด็นการประเมินที่สำคัญ ได้แก่ ความสำเร็จ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความตรง ผลกระทบ ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความสำเร็จ รูปแบบการประเมินมีทั้ง การประเมินค่า การตรวจสอบภายใน การตรวจหาข้อบกพร่อง การกำกับติดตาม การสืบสวนหาหลักฐาน และการให้คำปรึกษา

4.2 ผลการสังเคราะห์สาระเพื่อกำหนดรูปแบบการประเมินสำหรับการวิจัย

เนื่องจากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวและมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย โดยแบ่งเป็น 3 โครงการย่อย คือ การจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การจัดตลาดนัดคุณธรรม เพื่อเผยแพร่ผลงานด้านคุณธรรมขององค์กรในเครือข่ายคุณธรรมและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง และการจัดลานกิจกรรมไฟท์ทำดี เพื่อนำเสนอกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสาธารณประโยชน์ และเชิญชวนผู้เข้าร่วมงานเข้ามาเป็นอาสาสมัครเพื่อขยายกรอบความร่วมมือของทุกภาคส่วน อันจะส่งผลให้เกิดเครือข่ายองค์กรคุณธรรมที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น กิจกรรมทุกกิจกรรมมีวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดแนวคิดหลักในการประเมินโครงการฯ ครั้งนี้ 5 ประการ คือ

- 1) ควรมีวิธีการหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของโครงการฯ
- 2) ควรเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 3) ควรส่งเสริมสนับสนุนการร่วมมือร่วมพลังของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในโครงการฯ
- 4) ควรเน้นการส่งเสริมการวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนของโครงการ ผ่านการมีส่วนร่วมในการประเมินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ
- 5) ควรเสริมสร้างวัฒนธรรมการประเมิน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรและโครงการต่อไป

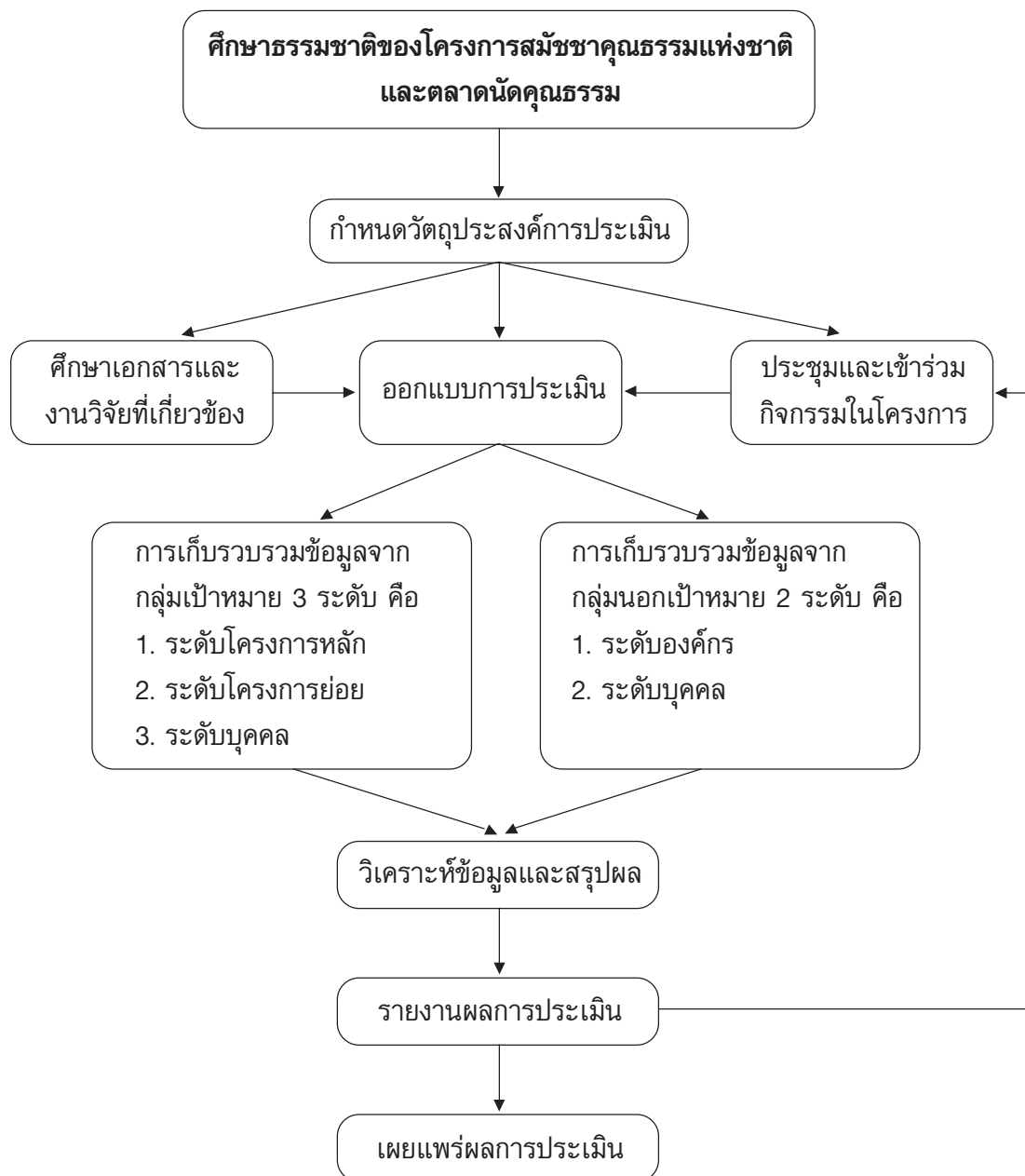
ผู้วิจัยออกแบบการประเมินครั้งนี้ เป็นการประเมินแบบบูรณาการโดยใช้โมเดลตรรกะ มีการผสานจุดเด่นของการประเมินแบบพหุวิธี การประเมินแบบมีส่วนร่วม และการประเมินแบบร่วมมือร่วมพลัง การดำเนินการประเมินแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน คือ

- 1) การศึกษาธรรมชาติและการบรรยายโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม
- 2) การกำหนดวัตถุประสงค์การประเมิน
- 3) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมและเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ
- 4) การออกแบบการประเมินโดยใช้โมเดลตรรกะ ประกอบด้วย การกำหนดประเด็นการประเมิน การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล วิธีรวบรวมข้อมูลและการพัฒนาเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล
- 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

7) การรายงานผลการประเมิน

8) การเผยแพร่ผลการประเมิน

โดยมีขั้นตอนการประเมินแสดงได้ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กรอบขั้นตอนการประเมิน

ตอนที่ 5 กรอบความคิดสำหรับการวิจัย

กรอบความคิดสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แสดงได้ด้วยโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal model) เริ่มจากศูนย์คุณธรรมรับแนวนโยบายแห่งรัฐมาดำเนินงานตามภารกิจหลักเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายองค์กรภาคีของศูนย์คุณธรรม ผลการดำเนินงานก่อรูปมาเป็นโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ซึ่งให้ผลการดำเนินงานระดับบุคคลรวม 3 ด้าน คือ

- 1) ความมุ่งมั่น และแรงจูงใจในการทำ ความดี
- 2) ความร่วมมือร่วมพลังในการทำ ความดี
- 3) วัฒนธรรมการประเมิน ให้ผลการดำเนินงานระดับโครงการย่อย/โครงการหลักรวม

7 ด้าน คือ

- (1) ประสิทธิภาพ
- (2) ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน
- (3) ความสำเร็จ
- (4) ความตรง
- (5) ความเป็นสากล
- (6) ความยั่งยืน
- (7) ความพอเพียงของผลการดำเนินงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และให้ผลใน

ภาพรวม 2 ด้าน คือ

1) ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมจากโครงการฯ กับคุณธรรมจริยธรรมที่ดำเนินการไปแล้ว

2) ผลกระทบจากการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อประเมินผลการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม ด้านวิธีการดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน
- 2) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว กับคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นจุดเริ่มต้นและเจตนารมณ์ร่วมกันของสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ
- 3) เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านความเชื่อมั่น แรงจูงใจ การร่วมมือร่วมพลัง และวัฒนธรรมการประเมิน รวมทั้งการศึกษาความเปลี่ยนแปลง/พลวัต ระหว่างการดำเนินงานตามกระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ
- 4) เพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดจากโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

แบบแผนการวิจัย

เนื่องจากโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม มีการดำเนินงานในหลายระดับโดยคนหลายกลุ่ม ประกอบกับศูนย์คุณธรรมกำหนดให้มีการประเมินตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ ผู้วิจัยจึงออกแบบการประเมิน เรียกว่าการประเมินแบบบูรณาการ (integrated evaluation) โดยผสมผสานการประเมินหลายรูปแบบเข้าด้วยกันดังนี้ การประเมินระหว่างการดำเนินการ (formative evaluation) การประเมินสรุปรวม (summative evaluation) การประเมินแบบมีส่วนร่วม (participatory evaluation) การประเมินแบบร่วมมือร่วมพลัง (collaborative evaluation) และการประเมินโดยใช้โมเดลตรรกะในกรอบแบบบูรณาการ (logic model as an integrative model) แนวคิดหลักในการประเมินมี 5 ประการ คือ

- (1) การประเมินใช้วิธีการหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของโครงการ
- (2) การประเมินเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (3) การประเมินสนับสนุนการร่วมมือร่วมพลังของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในโครงการ

- (4) การประเมินเน้นการส่งเสริมการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของโครงการ
- (5) การประเมินต้องเสริมสร้างวัฒนธรรมการประเมินสำหรับศูนย์คุณธรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรและโครงการต่อไป

กรอบการประเมิน

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการประเมินให้เป็นการประเมินที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม เป็นการประเมินที่ไม่เน้นการตัดสินชี้ถูกผิดแต่เน้นการประเมินเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืนต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมิน ใช้วิธีการที่หลากหลายจากผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดทุกกลุ่มทุกระดับ ตามวัตถุประสงค์การประเมิน 4 ข้อ คือ

- 1) การประเมินผลการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ด้านวิธีดำเนินการจัดการ และผลการดำเนินงาน ทั้งในระดับโครงการในภาพรวม ระดับโครงการย่อย และระดับบุคคล โดยใช้ประเด็นการประเมินหลัก 7 ประเด็น ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความสำเร็จ ความตรง ความเป็นสากล ความยั่งยืน และความพอเพียง

- 2) การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรมดำเนินการไปแล้ว กับคุณธรรมจริยธรรมที่ได้จากโครงการฯ

- 3) การประเมินความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านความเชื่อมั่น แรงจูงใจ การร่วมมือรวมพลัง และวัฒนธรรมการประเมิน

- 4) การประเมินผลกระทบจากการจัดโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มากับเกณฑ์การประเมินทั้งที่เป็นเกณฑ์สัมบูรณ์ (absolute criteria) และเกณฑ์สัมพัทธ์ (relative criteria) ตามกรอบการประเมินในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 กรอบการประเมิน (log frame)

ประเด็นการประเมิน ⁽¹⁾	เครื่องมือ	เกณฑ์ ⁽²⁾	แหล่งข้อมูล
วัตถุประสงค์การประเมินข้อที่ 1 เพื่อประเมินผลการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ในด้านวิธีดำเนินการจัดการและผลการดำเนินงาน ในระดับโครงการในภาพรวม ระดับโครงการย่อย และระดับบุคคล			
ก. ความสำเร็จ (ผลการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่)			
1.1 ร้อยละของจำนวนผู้เข้าร่วมงานที่เพิ่มขึ้นจากเป้าหมายที่กำหนด	แบบสอบถาม 1, 2, 3	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่ายฯ - ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
1.2 ระดับความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่ได้รับจากโครงการกับสิ่งที่ผู้เข้าร่วมโครงการคาดหวัง	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 2 ข้อที่ 4)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	
1.3 ความเหมาะสมของการประชาสัมพันธ์	ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการตรวจเยี่ยมพื้นที่	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/เห็นว่าการดำเนินการนั้นๆ เหมาะสม	
1.4 ความเหมาะสมในการจัดสถานที่กิจกรรมในงานสมัชชา			
1.5 การร่วมแสดงพลังพฤติกรรมคุณธรรม			
1.6 การทำงานต่อเนื่องหลังโครงการสิ้นสุด			
ข. ประสิทธิภาพ (การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพหรือไม่)			
1.7 อัตราส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายของกิจกรรมในโครงการแต่ละระดับต่อจำนวนผู้เข้าร่วม	แบบบันทึกข้อมูล	1:1	ศูนย์คุณธรรม
1.8 ระดับการร่วมมือรวมพลังระหว่างองค์กร	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 2 ข้อที่ 5)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่ายฯ - ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
1.9 ร้อยละขององค์กรที่เข้าร่วมโครงการ	แบบบันทึกข้อมูล	ร้อยละ 80	
1.10 ระดับของความต่อเนื่องในการดำเนินการและการประเมินการดำเนินการ	แบบสอบถาม 1, 2	$\bar{X} \geq 3$	
1.11 ระดับความเหมาะสมของการมอบหมายงานให้แก่บุคลากร	(ตอนที่ 3 ข้อที่ 7) แบบสอบถาม 1, 2, 3	$\%(3-5) \geq 80$ $\bar{X} \geq 3$	
1.12 การรับรู้ความเป็นมาของโครงการวัตถุประสงค์ของโครงการ และผู้ดำเนินโครงการ	(ตอนที่ 2 ข้อที่ 1) ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการตรวจเยี่ยมพื้นที่	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/เห็นว่าการดำเนินการนั้นๆ เหมาะสม	
1.13 ระยะเวลาเตรียมโครงการเหมาะสม			
1.14 ความคุ้มค่าทางการลงทุน			
1.15 ความร่วมมือในการเตรียมโครงการ			
ค. ประสิทธิภาพผล (การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพหรือไม่)			
1.16 ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 2 ข้อที่ 11)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่ายฯ - ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
1.17 ระดับวัฒนธรรมการประเมินในองค์กร	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 3 ข้อที่ 5)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	
1.18 ระดับความเข้มของกระแสการทำความดี	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 2 ข้อที่ 6)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	
1.19 ร้อยละของสมาชิกองค์กรคุณธรรมในเครือข่ายเดิม/จำนวนเครือข่ายใหม่	แบบบันทึกข้อมูล	ร้อยละ 50	ศูนย์คุณธรรม
1.20 ร้อยละของสมาชิกองค์กรคุณธรรมในเครือข่ายเดิม/จำนวนเครือข่ายใหม่	แบบบันทึกข้อมูล	ร้อยละ 50	ศูนย์คุณธรรม

ตารางที่ 3.1 กรอบการประเมิน (log frame) (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน ⁽¹⁾	เครื่องมือ	เกณฑ์ ⁽²⁾	แหล่งข้อมูล
ค. ประสิทธิภาพ (การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพหรือไม่) (ต่อ)			
1.21 ระดับความสอดคล้องระหว่างผลที่เกิดขึ้นและวัตถุประสงค์ของโครงการ	ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการตรวจเยี่ยมพื้นที่	กลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าการดำเนินการนั้นๆเหมาะสม และได้ผลตามที่คาดหวัง	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่ายฯ - ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
1.22 ความร่วมมือในการดำเนินโครงการ			
1.23 การได้ร่างเจตนารมณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด			
1.24 ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามเจตนารมณ์			
ง. ความตรง (ผลการดำเนินโครงการมีความตรง/สอดคล้องกับความต้องการของสังคมหรือไม่)			
1.25 ระดับความมุ่งมั่น/แรงจูงใจ/ความร่วมมือของผู้ร่วมดำเนินโครงการในการทำดี	แบบสอบถาม 1, 2 (ตอนที่ 3 ข้อที่ 2+3+6)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่ายฯ - ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
1.26 ระดับความมุ่งมั่น/แรงจูงใจ/ความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการในการทำความดี	แบบสอบถาม 3 (ตอนที่ 3 ข้อที่ 2+3+6)	$\bar{X} \geq 3$ $\bar{X} \geq 3$	
1.27 ความเหมาะสมของระยะเวลาจัดโครงการ	ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการตรวจเยี่ยมพื้นที่	กลุ่มตัวอย่าง รับรู้/เห็นว่าการดำเนินการในประเด็นนั้นๆเหมาะสมและตรง	
1.28 ความเหมาะสมของกิจกรรมในโครงการและผู้รับผิดชอบโครงการ			
1.29 ความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย/ผู้เข้าร่วมโครงการ			
1.30 การแสดงออกถึงความมุ่งมั่น/แรงจูงใจ/ความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการในการทำ ความดีและวัฒนธรรมการประเมิน			
จ. ความเป็นสากล (โครงการมีความเป็นสากลในด้านของศาสนาของผู้เข้าร่วมโครงการหรือไม่ กระแสคุณธรรมที่เกิดขึ้นมีความเป็นสากลหรือไม่)			
1.31 อัตราส่วนระหว่างผู้เข้าร่วมโครงการที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามและอื่นๆ	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 1)	94:4:1:1	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่ายฯ - ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
1.32 ระดับความสอดคล้องของกระแสคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับกระแสโลก	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 2 ข้อที่ 7)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	
1.33 ระดับความสอดคล้องระหว่างกระแสคุณธรรมจริยธรรมกับหลักศาสนา	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 2 ข้อที่ 8)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	
1.34 ความเป็นสากลของรูปแบบโครงการตามหลักการจัดสมัยชา	ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการตรวจเยี่ยมพื้นที่	กลุ่มตัวอย่าง รับรู้/เห็นว่าเป็นสากล	
1.35 ความเป็นสากลของคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้น			
1.36 ความเป็นตัวแทนของผู้เข้าร่วมโครงการ			
ฉ. ความยั่งยืน (การร่วมมือร่วมพลังในการดำเนินการมีความต่อเนื่องหรือไม่ องค์กรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินภายในองค์กรอย่างต่อเนื่องหรือไม่ กระแสคุณธรรมมีความต่อเนื่องยาวนานหรือไม่)			
1.37 ระดับความคงทนของการร่วมมือร่วมพลังในการดำเนินการ	แบบสอบถาม 1, 2 (ตอนที่ 3 ข้อที่ 6)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่ายฯ - ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
1.38 ระดับความคงทนของวัฒนธรรมการประเมินในองค์กร	แบบสอบถาม 1, 2 (ตอนที่ 3 ข้อที่ 7)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	

ตารางที่ 3.1 กรอบการประเมิน (log frame) (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน ⁽¹⁾	เครื่องมือ	เกณฑ์ ⁽²⁾	แหล่งข้อมูล
ฉ. ความยั่งยืน (การร่วมมือรวมพลังในการดำเนินการมีความต่อเนื่องหรือไม่ องค์กรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินภายในองค์กรอย่างต่อเนื่องหรือไม่ กระแสคุณธรรมมีความต่อเนื่องยาวนานหรือไม่) (ต่อ)			
1.39 ระดับความคงทนของกระแสคุณธรรม	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 3 ข้อที่ 2)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	
1.40 การขยายวัตถุประสงค์ของโครงการ	ประเด็นการสัมภาษณ์ เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการตรวจเยี่ยม พื้นที่	กลุ่มตัวอย่าง รับรู้/เห็นว่าการดำเนินการ ในประเด็นนั้นๆ เหมาะสม	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่าย - ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
1.41 การทำกิจกรรมเพิ่มขึ้นระหว่างเครือข่าย			
1.42 การดำเนินงานด้านคุณธรรมต่อเนื่อง			
1.43 การประสานงานอย่างต่อเนื่องขององค์กรรัฐและเอกชนในด้านคุณธรรมจริยธรรม			
1.44 ความสมบูรณ์ของเจตนารมณ์ร่วมกันอันเป็นผลจากสมาชิกฯ			
ช. ความพอเพียง (โครงการมีบุคลากร งบประมาณและทรัพยากรอื่นพอเพียงหรือไม่ กิจกรรมในโครงการมีความหลากหลายและเพียงพอต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการหรือไม่)			
1.45 อัตราส่วนงบประมาณต่อค่าใช้จ่าย	แบบบันทึกข้อมูล	1 : 1	ศูนย์คุณธรรม
1.46 อัตราส่วนจำนวนบุคลากร/เครือข่ายต่อจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ	แบบบันทึกข้อมูล	1 : 100	
1.47 ระดับความพอเพียงของกิจกรรมในโครงการ	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 2 ข้อที่ 9)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่าย - ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
1.48 ระดับความหลากหลายของกิจกรรมในโครงการ	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 2 ข้อที่ 10)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	- ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
1.49 ความพอเพียงด้านงบประมาณ	ประเด็นการสัมภาษณ์ เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการตรวจเยี่ยม พื้นที่	กลุ่มตัวอย่าง รับรู้/เห็นว่าการดำเนินการ นั้นๆเหมาะสม	
1.50 ความหลากหลายของโครงการเพียงพอต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมงาน			
1.51 ความเชื่อมโยงของกิจกรรมเพียงพอกับความต้องการของผู้ร่วมงาน			
วัตถุประสงค์การประเมินข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ได้จากโครงการฯ กับที่ศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว (โครงการมีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นงานของศูนย์คุณธรรมหรือไม่)			
2.1 ระดับความเชื่อมโยงระหว่างงานด้านคุณธรรมที่ทำอยู่กับงานในโครงการ	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 2 ข้อที่ 2)	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่าย - ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
2.2 ความเชื่อมโยงระหว่างเจตนารมณ์กับงานด้านคุณธรรม	การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและ การตรวจเยี่ยมพื้นที่	กลุ่มตัวอย่าง รับรู้/เห็นว่าการเชื่อมโยง	
วัตถุประสงค์การประเมินข้อที่ 3 เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านความเชื่อมั่น แรงจูงใจการร่วมมือรวมพลัง และวัฒนธรรมการประเมิน (ผู้เข้าร่วมโครงการมีพัฒนาการหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมตามกระแสคุณธรรมที่เกิดขึ้นในโครงการหรือไม่)			
3.1 ระดับพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงคุณธรรม	แบบสอบถาม 1, 2, 3 (ตอนที่ 3 ข้อที่ 2)	\bar{X} ของ Slope โมเดลโค้ง พัฒนาการ ≥ 1	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่าย - ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 3.1 กรอบการประเมิน (log frame) (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน ⁽¹⁾	เครื่องมือ	เกณฑ์ ⁽²⁾	แหล่งข้อมูล
วัตถุประสงค์การประเมินข้อที่ 3 เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านความเชื่อมั่น แรงจูงใจการร่วมมือร่วมพลัง และวัฒนธรรมการประเมิน (ผู้เข้าร่วมโครงการมีพัฒนาการหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมตามกระแสคุณธรรมที่เกิดขึ้นในโครงการหรือไม่) (ต่อ)			
3.2 ความเปลี่ยนแปลงด้านความคิด/พฤติกรรมเชิงคุณธรรม/ความคาดหวัง หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ	การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการตรวจเยี่ยมพื้นที่	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/เห็นว่าเปลี่ยนแปลง	และไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
วัตถุประสงค์การประเมินข้อที่ 4 เพื่อประเมินผลกระทบจากการจัดโครงการสภชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม (ประชาชนหรือองค์กรนอกกลุ่มเป้าหมายได้รับผลกระทบจากโครงการหรือไม่)			
4.1 ผลกระทบของโครงการฯ ในฐานะต้นแบบมีการนำไปขยายผล	การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการตรวจเยี่ยมพื้นที่	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/เห็นว่า	- บุคลากรศูนย์คุณธรรม - สมาชิกองค์กรเครือข่ายฯ
4.2 ผลกระทบของโครงการฯ ต่อประชาชนทั้งกลุ่มที่เป็นและไม่เป็นเป้าหมาย	การตรวจเยี่ยมพื้นที่และการประเมินตนเองของผู้วิจัย	มีผลกระทบทั้งด้านบวกและลบ	- ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการ - ผู้วิจัย
4.3 ผลกระทบของโครงการฯ ที่เกิดกับผู้วิจัยโดยเฉพาะในด้านการเรียนรู้ที่ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของโครงการฯ			

หมายเหตุ ⁽¹⁾ ประเด็นการประเมินที่พิมพ์ตัวตรงใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่พิมพ์ตัวเอียงใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

⁽²⁾ $\bar{X} \geq 3$ หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบสอบถามมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3 และ $\% (3-5) \geq 80$ หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ให้คะแนนหรือประเมินตามตัวบ่งชี้ต่างๆ ในระดับ 3 4 หรือ 5 (จากตัวเลือกในการประเมินทั้งหมด 5 ระดับ) คิดเป็นร้อยละ 80 ขึ้นไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้มี 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีจำนวนแตกต่างกัน ในกรณีที่กลุ่มประชากรมีขนาดเล็ก ผู้วิจัยศึกษากลุ่มประชากร ในกรณีที่กลุ่มประชากรมีขนาดใหญ่ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างมาศึกษา ดังรายละเอียดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ประชากรเอกสาร หมายถึงเอกสารที่เกี่ยวกับโครงการสภชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม อาทิ web site อย่างเป็นทางการของศูนย์คุณธรรม (www.moralcenter.or.th) แผนงานโครงการ รายงานการประชุมการดำเนินการ เอกสารประชาสัมพันธ์และเอกสารเผยแพร่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการโครงการฯ ผู้วิจัยนำเอกสารเหล่านี้มาใช้ในการวิเคราะห์โครงการ และนำเสนอผลการวิเคราะห์โครงการในรูปแบบของโมเดลเชิงตรรกะ (logic model) ไว้ท้ายบทที่ 4

2. ประชากรศูนย์คุณธรรมฯ ประกอบด้วยบุคลากรและหน่วยงานหลักทั้งหมด ที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนโครงการสภชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมในภาพรวม ได้แก่ บุคลากรศูนย์คุณธรรม บริษัท Plan Motif และบริษัท Major Plan Media Limited กลุ่ม

ตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบุคลากรจากศูนย์คุณธรรม บุคลากรของบริษัท Plan Motif จำนวน 26 คน และกลุ่มบุคลากรที่คัดเลือกมาจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มแรกเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม รองผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยและจัดการความรู้ของศูนย์คุณธรรม ผู้อำนวยการฝ่ายการเงิน บุคลากรจากฝ่ายตรวจสอบและผู้ดูแลการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 บุคลากรของบริษัท Plan Motif ได้แก่ ผู้อำนวยการประสานงานลูกค้าและผู้อำนวยการฝ่ายการจัดงาน และบุคลากรของบริษัท Major Plan Media Limited ได้แก่ ผู้อำนวยการฝ่ายโฆษณา

3. ประชากรองค์กรเครือข่ายคุณธรรม ประกอบด้วยบุคลากรและองค์กรเครือข่ายคุณธรรมที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 4 กลุ่ม

กลุ่มแรก ประกอบด้วยบุคลากรหรือสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม จำนวน 961 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

กลุ่มที่สอง ประกอบด้วยผู้บริหาร/ตัวแทนและบุคลากรผู้มีหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติงานจำนวน 1-2 คน จากองค์กรเครือข่ายภาคีคุณธรรม 5 เครือข่าย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจาก 25 เครือข่าย โดยมีเกณฑ์การเลือกให้ได้เครือข่ายที่มีการกระจายครบทุกลักษณะของเครือข่ายให้มากที่สุด ทั้งด้านจุดมุ่งหมาย ขนาด และความสำเร็จของเครือข่าย

กลุ่มที่สาม ประกอบด้วยสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม 5 องค์กร องค์กรละ 10 คน รวม 50 คน การเลือกองค์กรใช้การสุ่มจากรายชื่อองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม ได้ผลการสุ่มดังนี้ โครงการชุมชนเป็นสุขจังหวัดตราด มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สถาบันไอเดีย กลุ่มกสิกรรมไร้สารพิษ และกลุ่มมูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่ และการจัดสนทนากลุ่ม รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างเสนอในภาคผนวก ข.

กลุ่มที่สี่ ประกอบด้วยผู้บริหาร/บุคลากรที่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม จำนวน 31 คน และผู้บริหารองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่ จำนวน 5 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์

4. ประชากรทั่วไป ประกอบด้วยประชาชนทั่วไปทั้งที่เป็นและไม่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ ทั้งผู้ที่เข้าร่วมและผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ แต่คาดว่าจะได้รับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มแรก ประกอบด้วยประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 599 คน และประชาชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ แต่คาดว่าจะได้รับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากโครงการฯ จำนวน 375 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

กลุ่มที่สอง ประกอบด้วยผู้ที่ ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครู (ช่วงชั้นที่ 1-2) กลุ่มอาจารย์ (ช่วงชั้นที่ 3-4) กลุ่มนักศึกษา กลุ่มนักเรียน และกลุ่มผู้ค้าขาย/ผู้ใช้แรงงาน กลุ่มละ 10 คน รวม 50 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการจัดการสนทนากลุ่ม

กลุ่มที่สาม ประกอบด้วยผู้บริหาร/บุคลากรในองค์กรที่ไม่ได้เป็นองค์กรเครือข่ายของคุณ์คุณธรรม จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

เครื่องมือวิจัย

เนื่องจากการประเมินในครั้งนี้ มุ่งใช้วิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของโครงการฯ และเน้นการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของโครงการฯ ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้เครื่องมือวิจัยที่หลากหลายให้สอดคล้องกับข้อมูลและแหล่งข้อมูลในทุกระดับ ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ แบบประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรมตามความคาดหวัง ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นการจัดสนทนากลุ่ม ประเด็นสำหรับการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่ แบบบันทึกเอกสาร แบบบันทึกข้อมูล และแบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการฯ ดังสังเขปสาระต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม แบบสอบถามมี 3 ตอน ตอนแรก สอบถามภูมิหลังและการนับถือศาสนา ตอนที่สอง สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ด้านการดำเนินงานและผลที่เกิดขึ้นจากโครงการฯ ประกอบด้วยข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ ตอนที่สาม สอบถามผลการประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรมของตนเอง ว่าได้ทำหรือมีพฤติกรรมมากน้อยระดับใด มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 - 8 ข้อ โดยประเมินพฤติกรรม 3 ครั้งใน 3 ช่วงเวลา คือ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 (ในอดีตหรือก่อนมีโครงการ) เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 (ในปัจจุบันหรือระหว่างเข้าร่วมโครงการ) และเดือนมกราคม พ.ศ. 2549 (ในอนาคตหรือหลังจบโครงการ) ดังตัวอย่างแบบสอบถามที่เสนอในภาคผนวก ก.

ในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นิยามเชิงปฏิบัติการ สร้างตารางกำหนดมิติการวัด สร้างข้อคำถาม และจัดทำแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงตามสภาพ (face validity) โดยพิจารณาตรวจสอบภาษาที่ใช้ และนำไปทดลองใช้กับนิสิตภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา 2-3 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร.อรพรรณ พรสีมา รองผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม ช่วยพิจารณาเสนอแนะในการปรับปรุงแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อบกพร่องด้านภาษาและข้อเสนอแนะที่ได้รับไปแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้จริง การตรวจสอบคุณภาพข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการวัดค่าความเที่ยงแบบความคงเส้นคงวาภายใน (internal consistency) พบว่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ของ

แบบสอบถามแต่ละประเด็นการประเมินมีค่าอยู่ในช่วงพิสัย 0.763 ถึง 0.969 ดังรายละเอียด ตารางที่ 3.2 แสดงว่า ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมีความเที่ยงค่อนข้างสูงเป็นที่น่าพอใจ ข้อมูล มีความคงเส้นคงวา และมีความสอดคล้องภายในค่อนข้างสูงนั่นเอง

ตารางที่ 3.2 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามและแบบประเมินตนเอง

เครื่องมือวิจัย	ระดับโครงการใหญ่ ศูนย์คุณธรรมและ บริษัท Plan Motif	ระดับโครงการย่อย องค์กรเครือข่าย คุณธรรม	ระดับบุคคล	
			ผู้เข้าร่วม โครงการฯ	ผู้ที่ไม่ได้เข้า ร่วมโครงการฯ
1. แบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับโครงการ	0.763	0.893	0.913	-
2. แบบประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรมตามความคาดหวังใน 3 ช่วงเวลา				
2.1 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548	0.790	0.891	0.896	0.958
2.2 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548	0.937	0.903	0.902	0.960
2.3 เดือนมกราคม พ.ศ. 2549	0.935	0.912	0.907	0.888

2. ประเด็นการสัมภาษณ์และประเด็นการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่ ผู้วิจัย กำหนดประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่ม และ กำหนดประเด็นการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่ให้คล้ายคลึงกัน โดยยึดวัตถุประสงค์การประเมิน คำถามการประเมิน และกรอบการประเมินเป็นกรอบในการกำหนดประเด็น ผู้วิจัยยกร่าง ประเด็นที่จะใช้ก่อนจากนั้นจึงจัดประชุมคณะผู้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยคณาจารย์ นิสิตระดับปริญญาเอกและปริญญาโทของภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังรายชื่อในภาคผนวก จ. เพื่อร่วมกันพิจารณา แก้ไข ปรับปรุง ประเด็นที่กำหนด เมื่อได้ข้อสรุปแล้วจึงจัดพิมพ์ประเด็นสำหรับการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดสำหรับการเตรียมการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ประชุมคณะผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิง ลึก และแบบการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อซักซ้อมแนวทางการสัมภาษณ์ (การแนะนำตัว การตั้งคำถาม การให้ข้อมูลเสริมเมื่อมีผู้สงสัยหรือขอข้อมูลเพิ่มเติม การบันทึกเสียง การจดบันทึกย่อขณะ สัมภาษณ์ การสรุปสาระเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป การจ่ายค่าตอบแทนให้กลุ่มตัวอย่าง ฯลฯ) รวมทั้งการนัดหมาย และการสรุปข้อตกลงในการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลในการเก็บ รวบรวมข้อมูลแต่ละครั้ง

ประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์แบบจัดสนทนากลุ่ม และประเด็นสำหรับการ ประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่ แยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 ชุด ชุดแรกสำหรับผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม ที่เข้าร่วมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ประกอบด้วย ประเด็นหลัก 7 ประเด็น ได้แก่

- (1) บทบาทของผู้ให้ข้อมูลกับโครงการฯ
- (2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับศูนย์คุณธรรม
- (3) บทบาทของผู้ให้ข้อมูลกับสังคม
- (4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการโฆษณาประชาสัมพันธ์โครงการฯ
- (5) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงาน
- (6) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ และ
- (7) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จและประสิทธิผลของโครงการฯ

ชุดที่สองสำหรับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ ประกอบด้วยประเด็นหลัก 3 ประเด็น ได้แก่

- (1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ
- (2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จและประสิทธิผลของโครงการฯ และ
- (3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณธรรมจริยธรรมในสังคม

ส่วนประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับการสัมภาษณ์สมาชิกเครือข่ายศูนย์คุณธรรม และประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมโครงการฯ ประกอบด้วยประเด็นหลัก 4 ประเด็น ได้แก่

- (1) แนวคิดของการจัดโครงการฯ
- (2) ความเป็นไปได้และความคาดหวังผลของโครงการฯ
- (3) ความน่าสนใจของโครงการฯ และ
- (4) ความสำเร็จและประสิทธิภาพของโครงการฯ ดังรายละเอียดเสนอในภาคผนวก ก.

3. รายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการ (program evaluations meta-evaluation checklist) ผู้วิจัยเลือกใช้แบบรายการตรวจสอบที่พัฒนาโดย Daniel L. Stufflebeam ประกอบด้วยแบบรายการตรวจสอบมาตรฐานรวม 30 มาตรฐาน แต่ละมาตรฐานมีประเด็นตรวจสอบ (checkpoint) รวม 6 ประเด็น รวมจำนวนประเด็นสำหรับการตรวจสอบ 180 ประเด็น ดังรายละเอียดเสนอในภาคผนวก ก.

4. แบบบันทึกข้อมูล แบบบันทึกข้อมูลเป็นเครื่องมือสำหรับการบันทึกข้อมูลที่ได้จากเอกสาร จากการสัมภาษณ์และจากการถอดเทปการสัมภาษณ์ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบการจัดสนทนากลุ่ม จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการฯ และจากการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่ มีลักษณะเป็นแบบบันทึกปลายเปิด ประกอบด้วยรายละเอียดของแหล่งข้อมูล ระยะเวลาในการบันทึกพร้อมทั้งข้อมูลที่บันทึก

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้รวม 3 ระยะ โดยใช้กำหนดการจัดงานการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 เป็นหลักในการแบ่งระยะการรวบรวมข้อมูล คือ

- 1) ระยะก่อนการประชุม
- 2) ระยะระหว่างการประชุม และ
- 3) ระยะหลังการประชุม ดังต่อไปนี้

1. ระยะก่อนการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมการประชุมเตรียมการจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ซึ่งจัดให้มีก่อนการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม จำนวน 6 ครั้ง เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการ และรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินการโดยการสังเกต การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารการประชุม ดังรายละเอียดตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 กำหนดเวลาและการรวบรวมข้อมูลระยะก่อนการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

วัน-เวลา	การประชุม	การรวบรวมข้อมูล
23 ก.ย. 2548 13.00-17.00 น.	การประชุม “การจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1” โดยบริษัท Plan Motif และบริษัท Major Plan Media Limited นำเสนอรูปแบบการจัดงาน	การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การรวบรวมเอกสารการประชุม
28 ก.ย. 2548 9.00-17.00 น.	การประชุม “จุดประกายปัญญา สู่สมัชชาคุณธรรม” โดยรวบรวมความคิดหลักจากบุคคล 9 กลุ่ม จำนวน 120 คน	การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การรวบรวมเอกสารการประชุม
29 ก.ย. 2548 9.00-17.00 น.	การประชุม “ระดมปัญญา สู่ตลาดคุณธรรม” โดยรวบรวมความคิดตัวแทนเครือข่ายคุณธรรม ทั้ง 25 แห่ง	การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การรวบรวมเอกสารการประชุม
4 ต.ค. 2548 9.00-17.00 น.	การประชุมที่มิชชาการเพื่อสังเคราะห์ประเด็นการประชุมสมัชชาคุณธรรม	การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การรวบรวมเอกสารการประชุม
17 ต.ค. 2548 17.00-21.00 น.	การประชุมซักซ้อมความเข้าใจการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1	การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การรวบรวมเอกสารการประชุม
20 ต.ค. 2548 18.00-20.30 น.	การประชุมแถลงข่าวการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1	การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การรวบรวมเอกสารการประชุม

2. ระยะระหว่างการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ระหว่างวันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 รวมจำนวน 3 วัน โดยจัดคณะผู้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเข้าร่วมประชุมแต่ละห้องย่อย ทั้ง 9 ห้อง ในวันที่ 28 ตุลาคม 2548 และจัดคณะผู้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1) บุคลากรจากศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif จำนวน 26 ชุด
- 2) ผู้เข้าร่วมงานทั้งที่เป็นและไม่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม จำนวน 961 ชุด และ
- 3) ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้เข้าร่วมงานและไม่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม จำนวน 974 ชุด รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,961 ชุด ดังรายละเอียดจำนวนแบบสอบถามที่แจก แบบสอบถามที่ได้รับคืน และร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับคืน ในตารางที่ 3.4

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 จำนวน 6 กลุ่ม คือ

- 1) ผู้บริหารศูนย์คุณธรรม จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม รองผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม เจ้าหน้าที่ระดับอาวุโสฝ่ายวิจัยและจัดการความรู้ ศูนย์คุณธรรม และผู้รับผิดชอบโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1
- 2) ผู้บริหารบริษัท Plan Motif จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการฝ่ายการประสานงานลูกค้า และผู้อำนวยการฝ่ายการจัดงาน บริษัท Plan Motif
- 3) ผู้บริหารบริษัท Major Plan Media limited จำนวน 1 คน คือ ผู้อำนวยการฝ่ายโฆษณาของบริษัท Major Plan Media limited
- 4) ผู้บริหารองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมที่ผู้วิจัยได้เข้าไปตรวจเยี่ยมพื้นที่ จำนวน 5 คน
- 5) ผู้เข้าร่วมงานที่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม จำนวน 31 คน และ
- 6) ผู้เข้าร่วมงานที่ไม่ได้เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม จำนวน 30 คน ดังรายละเอียดในตาราง 3.4

ตารางที่ 3.4 จำนวนผู้ให้ข้อมูล/แบบบันทึกระยะระหว่างการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

เครื่องมือวิจัย	ศูนย์ คุณธรรม	Plan Motif	Major Plan Media	เครือข่าย คุณธรรม	ผู้เข้าร่วม โครงการฯ	ผู้ที่ไม่ได้เข้า ร่วมโครงการฯ
1.แบบสอบถามที่แจก แบบสอบถามที่รับคืน (ร้อยละแบบสอบถามที่รับคืน)		26 26 (100.00)		1,500 961 (64.07)	1,000 599 (39.93)	500 375 (25.00)
2.ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก	4	2	1	5	31	30
3.ประเด็นการสนทนากลุ่ม	-	-	-	5 กลุ่ม (72 คน)	-	5 กลุ่ม (96 คน)
4.ประเด็นการสนทนากลุ่ม ระหว่างการตรวจเยี่ยมพื้นที่	-	-	-	5 กลุ่ม (78 คน)	-	-
5.แบบบันทึกเอกสาร	1 ชุด	1 ชุด	1 ชุด	1 ชุด	1 ชุด	1 ชุด

3. ระยะหลังการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

ในการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่ (evaluative site visit) องค์กรเครือข่ายของ ศูนย์คุณธรรม รวม 5 องค์กร ได้แก่ โครงการชุมชนเป็นสุขจังหวัดตราด กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สถาบันไอเดีย กลุ่มกสิกรรมไร้สารพิษและกลุ่มมูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่ม โดยได้จัดคณะผู้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลรวม 5 คณะ แต่ละคณะประกอบด้วย ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึกและอำนวยความสะดวก ดังรายชื่อในภาคผนวก จ. กำหนดการรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.5 และบรรยากาศในการรวบรวมข้อมูลดังภาพตัวอย่างการจัดสนทนากลุ่มภาพที่ 3.1

ตารางที่ 3.5 กำหนดการรวบรวมข้อมูลในการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่

วัน-เวลา	องค์กรเครือข่าย	การรวบรวมข้อมูล
24 ก.ย. 2548 08.00-16.00 น.	โครงการชุมชนเป็นสุขจังหวัดตราด	การตรวจเยี่ยมพื้นที่ การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก
25 ก.ย. 2548 08.00-16.00 น.	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม	การตรวจเยี่ยมพื้นที่ การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก
26 ก.ย. 2548 08.00-16.00 น.	สถาบันไอเดีย และกลุ่มกสิกรรมไร้สารพิษ	การตรวจเยี่ยมพื้นที่ การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก
28 ก.ย. 2548 08.00-16.00 น.	มูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ	การตรวจเยี่ยมพื้นที่ การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ โดยการสัมภาษณ์แบบจัดสนทนากลุ่ม ในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2548 จำนวน 5 กลุ่ม ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย กลุ่มอาจารย์ กลุ่มครู กลุ่มนักศึกษา กลุ่มนักเรียน และกลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน โดยได้จัดคณะผู้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลรวม 5 คณะ แต่ละคณะประกอบด้วย ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จดบันทึกและอำนวยความสะดวก บรรยากาศในการรวบรวมข้อมูลเป็นไปด้วยดีดังภาพตัวอย่างภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.1 ภาพตัวอย่างการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์แบบจัดกลุ่มสนทนา
ในการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่

กลุ่มอาจารย์

กลุ่มครู

กลุ่มนักศึกษา

กลุ่มนักเรียน

กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน

ภาพที่ 3.2 ภาพการสัมภาษณ์แบบจัดกลุ่มสนทนา กลุ่มผู้ไม่ได้เข้าร่วมงาน
และไม่เป็นเครือข่ายศูนย์คุณธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แยกเป็น 3 ส่วน คือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการฯ การเสนอสาระการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี ผู้วิจัยเสนอวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ส่วน และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่สาม คือผลการประเมินอภิमानงานประเมิน เพื่อให้เห็นคุณภาพของการประเมินในตอนนีด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ส่วน มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ได้จากแบบสอบถามเป็นหลัก การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของการลงรหัสข้อมูล ความสมบูรณ์ของข้อมูล และความเป็นไปได้ในการประมาณค่าข้อมูลที่สูญหาย แล้วจึงดำเนินการประมาณค่าข้อมูลที่สูญหาย (missing data replacement) โดยใช้ค่ามัธยฐาน

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ใช้สถิติบรรยาย (descriptive statistics) และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) เพื่อกำหนดวิธีการรวมคะแนน จากนั้นจึงนำคะแนนรวมมาวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรม และบริษัท Plan Motif สมาชิกองค์กรเครือข่าย และประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมโครงการฯ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA)

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรม ใช้สถิติบรรยาย (descriptive statistics) และนำเสนอข้อมูลด้วยกราฟ ทั้งรายกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มและในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แต่ละช่วงเวลา (ส.ค. 2548, พ.ย. 2548, ม.ค. 2549) จากนั้นวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อวิเคราะห์แนวโน้ม (trend analysis) การเปลี่ยนแปลง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (latent growth curve model) เพื่อศึกษารูปแบบของแนวโน้มพัฒนาการ เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างและระหว่างช่วงเวลา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม จัดทำเอกสารบันทึกบทสัมภาษณ์ (transcript) แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบการประเมินเป็นหลักในการวิเคราะห์ รวม 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่แรก อ่านบันทึกบทสัมภาษณ์ วิเคราะห์และจัดแยกประเภทข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด ขั้นตอนที่สอง วิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อมูลในประเด็นเดียวกัน แล้วบันทึกข้อสรุปเบื้องต้นหรือข้อสันนิษฐานสำหรับประเด็นนั้นๆ ขั้นตอนที่สาม สังเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างประเด็นทั้งหมด แล้วบันทึกสาเหตุและผลของแต่ละประเด็น รวมทั้งคัดลอกประโยคสำคัญเพื่อยกเป็นตัวอย่างประกอบข้อสรุป ขั้นตอนที่สี่ ตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้คำตอบสำหรับคำถามวิจัยที่ชัดเจน ถูกต้อง โดยใช้หลักการตรวจสอบสามเส้า (triangulation) 3 วิธี คือ

- 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งข้อมูลระดับโครงการใหญ่ ระดับโครงการย่อย และระดับบุคคล
- 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้รวบรวมข้อมูล (investigator triangulation) โดยตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล ที่ได้จากคณะผู้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ แต่ละคณะ
- 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีวิทยา (methodology triangulation) โดยตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้การรวบรวมข้อมูลที่ต่างกัน 3 วิธี คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์แบบการจัดสนทนากลุ่ม และการประเมินแบบตรวจเยี่ยมพื้นที่

แม้การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้จะดำเนินการแยกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามธรรมชาติของข้อมูล แต่ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองส่วนเข้าด้วยกันตามประเด็นในกรอบการประเมิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองส่วนอาจจะให้มุมมองที่เป็นการเสริม/สนับสนุน หรือมุมมองที่ขัดแย้งกันก็ได้

3. การประเมินอภิมานงานประเมินโครงการฯ

การประเมินอภิมานงานประเมินโครงการฯ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินคุณภาพของการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ว่ามีจุดเด่นในด้านใด มีจุดด้อยที่ควรปรับปรุงและพัฒนาอย่างไร วิธีการประเมินอภิมานครั้งนี้ ดำเนินการประเมินโดยใช้แบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการ (program evaluations meta-evaluation checklist) ซึ่งพัฒนาโดยนักประเมินชื่อ Daniel L. Stufflebeam (1999) โดยอิงมาตรฐาน The Joint Committee Program Evaluation Standards ประกอบด้วยแบบรายการตรวจสอบมาตรฐานรวม 30 มาตรฐาน แยกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านอรรถประโยชน์ (utility = U) 7 มาตรฐาน (U1-U7) ด้านความเป็นไปได้ (feasibility = F) 3 มาตรฐาน (F1-F3) ด้านความเหมาะสมชอบธรรม (propriety = P) 8 มาตรฐาน (P1-P8) และด้านความถูกต้อง (accuracy = A) 12 มาตรฐาน (A1-A12) แต่ละมาตรฐานมีประเด็นตรวจสอบ (checkpoint) รวม 6 ประเด็น รวมจำนวนประเด็นสำหรับการตรวจสอบ 180 ประเด็น ดังรายละเอียดประเด็นการใช้รายการตรวจสอบ การให้คะแนน และการแปลความหมาย ที่นำเสนอในภาคผนวก ก.

วิธีการประเมินอภิมานงานการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการดำเนินการร่วมกันของผู้วิจัยทั้งสามคน ซึ่งนับว่าเป็นการประเมินอภิมานภายใน (internal meta-evaluation) การประเมินเป็นการพิจารณาตัดสินตามประเด็นในแบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิมานโครงการ แต่ละมาตรฐานย่อย แล้วนำคะแนนผลการประเมินแต่ละมาตรฐานย่อยมาแปลความหมาย และนำมารวมคะแนนเป็นคะแนนผลการประเมินตามมาตรฐานหลักทั้ง 4 มาตรฐาน แล้วแปลความหมายผลการประเมินอภิมาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะส่วนผลการประเมินอภิมานงานประเมิน

เหตุผลในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เฉพาะส่วนการประเมินอภิมานงานประเมินไว้ในตอนนี้ เพราะผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าผลการประเมินอภิมานเป็นเรื่องที่ผู้มีส่วนได้เสียในการประเมินควรรับทราบก่อนที่จะได้อ่าน ได้รับทราบผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่เป็นผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 เพื่อนำผลการประเมินอภิมานงานประเมินไปใช้ประโยชน์ ในการพิจารณาคุณภาพและความน่าเชื่อถือของผลการประเมินในส่วนอื่น ๆ ต่อไป

ผลการประเมินอภิमानงานการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 เมื่อพิจารณามาตรฐานหลักทั้ง 4 มาตรฐาน พบว่า คุณภาพของการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ทั้ง 4 มาตรฐานหลัก มีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินอภิमानทั้งหมด โดยผลการประเมินมาตรฐานด้านความถูกต้อง ($accuracy = A$) มีระดับดีเยี่ยม มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ ($utility = U$) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ ($feasibility = F$) และมาตรฐานด้านความเหมาะสมชอบธรรม ($propriety = P$) มีระดับดีมาก ดังรายละเอียดในตาราง 3.6

ตาราง 3.6 ผลการตรวจสอบตามมาตรฐานการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการ

มาตรฐานการประเมิน (Evaluation Standards) 30 มาตรฐาน	จำนวนประเด็นที่ทำ					ผลประเมิน (ประเด็นที่ยังไม่ได้ทำ)
	6	5	4	2-3	0-1	
มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility) 7 มาตรฐาน						22 = ดีมาก
U1 การระบุผู้มีส่วนได้เสีย	✓					4 = ดีเยี่ยม
U2 ความเชื่อถือได้ของนักประเมิน	✓					4 = ดีเยี่ยม
U3 ขอบเขตและการเลือกสารสนเทศ			✓			2 = ดี (3, 5)
U4 การระบุคุณค่า		✓				3 = ดีมาก (5)
U5 ความชัดเจนของรายงาน		✓				3 = ดีมาก (2)
U6 การรายงานทันเวลาและการเผยแพร่รายงาน			✓			2 = ดี (5, 6)
U7 ผลกระทบของการประเมิน	✓					4 = ดีเยี่ยม
มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) 3 มาตรฐาน						9 = ดีมาก
F1 กระบวนการปฏิบัติ	✓					4 = ดีเยี่ยม
F2 ความคงอยู่รอดทางการเมือง				✓		1 = พอใช้ (1, 2, 6)
F3 ประสิทธิภาพต้นทุน	✓					4 = ดีเยี่ยม
มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety) 8 มาตรฐาน						28 = ดีมาก
P1 การเน้นความสำคัญด้านการบริการ		✓				3 = ดีมาก (6)
P2 การทำความเข้าใจอย่างเป็นทางการ	✓					4 = ดีเยี่ยม
P3 สิทธิทางมนุษยชนของผู้ให้ข้อมูล/หน่วยตัวอย่าง	✓					4 = ดีเยี่ยม
P4 ปฏิสัมพันธ์แบบมนุษยชน		✓				3 = ดีมาก (1)
P5 การประเมินที่ยุติธรรมและสมบูรณ์		✓				3 = ดีมาก (6)
P6 การเปิดเผยข้อค้นพบ	✓					4 = ดีเยี่ยม
P7 ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์	✓					4 = ดีเยี่ยม
P8 ความรับผิดชอบทางการเงิน		✓				3 = ดีมาก (6)
มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy) 12 มาตรฐาน						45 = ดีเยี่ยม
A1 การจัดระบบเอกสารของโครงการ	✓					4 = ดีเยี่ยม
A2 การวิเคราะห์บริบท	✓					4 = ดีเยี่ยม
A3 การบรรยายวัตถุประสงค์และกระบวนการ	✓					4 = ดีเยี่ยม
A4 แหล่งสารสนเทศที่รับรองได้	✓					4 = ดีเยี่ยม
A5 สารสนเทศที่มีความตรง	✓					4 = ดีเยี่ยม
A6 สารสนเทศที่มีความเที่ยง		✓				3 = ดีมาก (6)
A7 สารสนเทศที่มีระบบ	✓					4 = ดีเยี่ยม
A8 การวิเคราะห์สารสนเทศเชิงปริมาณ	✓					4 = ดีเยี่ยม
A9 การวิเคราะห์สารสนเทศเชิงคุณภาพ	✓					4 = ดีเยี่ยม
A10 การสรุปที่มีเหตุผลเหมาะสมถูกต้อง	✓					4 = ดีเยี่ยม
A11 การรายงานที่ไม่มีอคติ		✓				3 = ดีมาก (2)
A12 การประเมินอภิमान		✓				3 = ดีมาก (4)

เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานย่อย พบว่า มาตรฐานย่อยซึ่งมีผลการประเมินระดับดีเยี่ยม (4 คะแนน) มีจำนวน 18 มาตรฐาน (U1, U2, U7, F1, F3, P2, P3, P6, P7, A1-A5, A8-A10) นับเป็นจุดเด่นของการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งนี้ การประเมินมีการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นักประเมินมีความเชื่อถือได้ มีการรายงานผลกระทบของการประเมิน มีกระบวนการปฏิบัติชัดเจน มีการพิจารณาประสิทธิภาพต้นทุน มีการทำความเข้าใจอย่างเป็นทางการ เคารพสิทธิมนุษยชนของผู้ให้ข้อมูล/หน่วยตัวอย่าง มีการเปิดเผยผลการประเมิน มีการจัดการกรณีขัดแย้งผลประโยชน์ มีการจัดระบบเอกสารของโครงการ มีการวิเคราะห์บริบท มีการบรรยายวัตถุประสงค์และกระบวนการฯ มีแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่รับรองได้ ข้อมูลสารสนเทศมีความตรงและมีระบบ มีการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และการสรุปผลมีเหตุผลเหมาะสมถูกต้อง ดังรายละเอียดในตาราง 3.6

สำหรับมาตรฐานย่อยซึ่งมีผลการประเมินระดับดีมาก (3 คะแนน) มีจำนวน 9 มาตรฐาน (U4, U5, P1, P4, P5, P8, A6, A11, A12) ผลการประเมินระดับดี (2 คะแนน) มีจำนวน 2 มาตรฐาน (U3, U6) และผลการประเมินระดับพอใช้ (1 คะแนน) มีจำนวน 1 มาตรฐาน (F2)

เมื่อพิจารณารายละเอียดในมาตรฐานย่อยที่มีผลการประเมินระดับดี และระดับพอใช้ พบว่ายังมีประเด็นที่ควรปรับปรุงในการประเมินแต่ละมาตรฐานย่อยจำนวน 2 และ 3 ประเด็น ตามลำดับ ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นที่ควรปรับปรุง แม้ว่าประเด็นส่วนใหญ่เป็นประเด็นที่ไม่ตรงหรือใช้ไม่ได้ (not applicable) กับการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้ ดังต่อไปนี้ ในมาตรฐานย่อย U3 ควรปรับปรุงการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ เพียงพอที่จะตอบคำถามประเมินที่สำคัญที่สุดของผู้มีส่วนได้เสียได้ถูกต้อง และควรรวบรวมข้อมูลสารสนเทศให้เพียงพอที่จะประเมินความคุ้มค่าของโครงการ ในมาตรฐานย่อย U6 ผู้ประเมินควรปรับปรุงการให้ข่าวแก่สื่อมวลชนตามความเหมาะสม และควรปรับปรุงการเผยแพร่ผลการประเมินผ่านทางสื่อสาธารณะเช่น อินเทอร์เน็ต ตามความเหมาะสม ในมาตรฐานย่อย F2 ควรปรับปรุงเรื่องการคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับตำแหน่งที่แตกต่างกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย และควรมีความรอบคอบ ตอบโต้อย่างระมัดระวัง เมื่อมีแรงกดดัน/การกระทำที่มุ่งล้มเลิกการประเมิน และพิจารณายกเลิกการประเมินกรณีที่มีความพยายามดิดิ้นบน

โดยสรุป ผลการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่ากระบวนการประเมินมีคุณภาพสูงมากด้านความถูกต้อง และมีคุณภาพสูงด้านอัตตประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และความเหมาะสม

4 การบรรยายและการวิเคราะห์ โครงการที่มุ่งประเมิน

โดยที่โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 เป็นการจัดงานสมัชชาครั้งแรกของศูนย์คุณธรรม ประกอบกับลักษณะเฉพาะของสมัชชาเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายขั้นต้นที่การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก เพื่อประโยชน์ของการพัฒนาสังคมเป็นเป้าหมายสุดท้าย จึงมีผลทำให้โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 เป็นโครงการที่ไม่นิ่ง เปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน ดังนั้น การบรรยายโครงการที่มุ่งประเมินในบทนี้ จึงมีลักษณะแตกต่างจากการบรรยายโครงการที่มุ่งประเมินทั่วไป คือ ผู้วิจัยต้องบรรยายโครงการฯ ให้เห็นพลวัตหรือความเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินงานโครงการฯ ทุกขั้นตอน การนำเสนอสาระในบทนี้ แยกเป็น 2 ตอน ตอนแรก เป็นการบรรยายโครงการฯ ให้เห็นภาพวิธีการดำเนินงาน ผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนที่นำไปสู่การดำเนินงานขั้นตอนต่อไป และให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของโครงการฯ ตอนที่สอง เป็นการวิเคราะห์โครงการฯ เพื่อสร้างโมเดลเชิงตรรกะสำหรับการประเมินโครงการฯ ในการวิจัยครั้งนี้

ตอนที่ 1 โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

การบรรยายโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ที่มุ่งประเมินในการวิจัยครั้งนี้ แยกเป็น 4 หัวข้อ คือ

- 1) ความเป็นมาของสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ
- 2) กระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ
- 3) ผลการดำเนินงานตามกระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ
- 4) ผลการดำเนินงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

ดังสาระสรุปต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

ศูนย์คุณธรรมพิจารณาเห็นว่า การขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมให้ได้ผลนั้น จำเป็นต้องมีการประสานข้อมูลและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้รับรู้สภาพปัญหาและสถานการณ์ที่ทำให้เกิดปัญหาร่วมกัน อันจะนำไปสู่การร่วมมือร่วมพลังในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และพิจารณาเห็นว่าสมัชชาเป็นกระบวนการที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการระดมความคิด ความร่วมมือร่วมพลังจากทุกภาคส่วนของสังคม

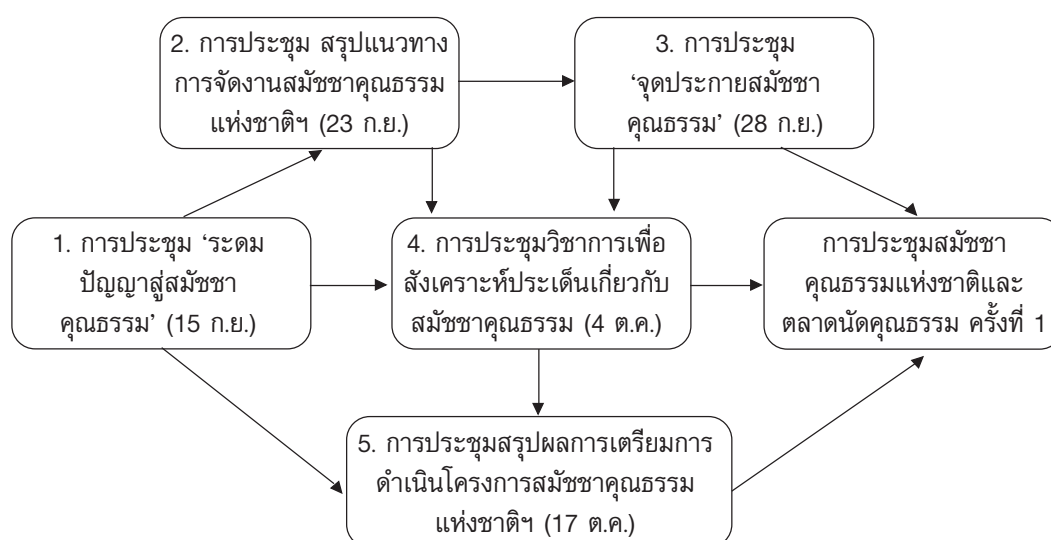
อันนำไปสู่ข้อตกลงร่วมกันในการขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมอย่างได้ผล จึงดำริให้มีการจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติเป็นครั้งแรก ในขั้นต้นมีแนวคิดในการจัดงานให้เป็นกิจกรรมหนึ่งในการจัดงานวันวิสาขบูชา แต่ด้วยเหตุปัจจัยด้านนโยบาย และด้วยข้อจำกัดด้านเวลา ศูนย์คุณธรรมพิจารณาเห็นสมควรให้จัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติเป็นโครงการเฉพาะ โดยตั้งชื่อว่า 'โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1' และดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม 2548

2. กระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

กระบวนการสมัชชา (assembly process) ที่ศูนย์คุณธรรมใช้ในการดำเนินการโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรมคือ

- 1) การประชุม 'ระดมปัญญาสู่สมัชชาคุณธรรม'
- 2) การประชุมสรุปแนวทางการจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ
- 3) การประชุมวิชาการเพื่อสังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับสมัชชาคุณธรรม
- 4) การประชุม 'จุดประกายสู่สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ' และ
- 5) การประชุมเตรียมการดำเนินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

กิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม มีความเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ ซึ่งนำไปสู่การประชุมใหญ่ในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ในการดำเนินการจริงมีการสลับกิจกรรม 3) การประชุมวิชาการเพื่อสังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับสมัชชาคุณธรรม ไปจัดหลังกิจกรรม 4) การประชุม 'จุดประกายสู่สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ' กระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติจึงมีลักษณะดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 กระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

3. ผลการดำเนินงานตามกระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

การเสนอผลการดำเนินงานตามกระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติในตอนนี้ ผู้วิจัย แยกเสนอสาระตามกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม ในกระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ โดยนำเสนอวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานของกิจกรรม ดังนี้

3.1 การประชุม ‘ระดมปัญญาสู่สมัชชาคุณธรรม’

ตามหลักการจัดสมัชชาใหญ่ ต้องมีการประชุมตกลงเรื่องแนวทางการดำเนินงาน สมัชชาใหญ่ และจัดทำเอกสารโครงการสมัชชาใหญ่ และเอกสารคู่มือสำหรับผู้ปฏิบัติงานและผู้ร่วมงาน เอกสารดังกล่าวจัดว่าเป็นเอกสารที่มีความสำคัญ ซึ่งฝ่ายเลขาธิการสมัชชาใหญ่ ต้องแจกจ่ายให้ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้ร่วมงานได้รับรู้รับทราบทั่วกัน (United Nations General Assembly (UNGA), 2006; Inter-Parliament Union (IPU), 2006; United Evaluation Group (UNEG), 2005) สำหรับ ‘โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและ ตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1’ มีการประชุมตกลงเรื่องแนวทางการดำเนินงาน และจัดทำเอกสารโครงการแจกจ่ายผู้ร่วมงาน ดังจะเห็นได้จากผลการดำเนินงานการประชุม ‘ระดมปัญญาสู่สมัชชาคุณธรรม’ ดังนี้

ใน ‘โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1’ นี้ ศูนย์คุณธรรมมอบหมายให้ บริษัท Plan Motif เป็นฝ่ายเลขาธิการรับผิดชอบดำเนินงาน โดยประสานงานกับศูนย์คุณธรรม และเครือข่ายองค์การภาคีคุณธรรมอย่างใกล้ชิด บริษัท Plan Motif ได้ดำเนินการจัดให้มีการประชุม ‘ระดมปัญญาสู่สมัชชาคุณธรรม’ โดยเชิญบุคลากรของศูนย์คุณธรรม ผู้นำ/ตัวแทนเครือข่ายองค์การภาคีคุณธรรม และผู้นำทางสังคมที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จำนวน 40 คน เข้าร่วมประชุม ในวันที่ 15 กันยายน 2548 ณ โรงแรมเอสซีพาร์ค ปรากฏว่ามีผู้เข้าร่วมประชุม 25 คน วัตถุประสงค์สำคัญของการประชุม คือ การระดมความคิดเพื่อหาแนวทางการจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และเพื่อระดมความคิดเรื่อง ‘คุณธรรม’ แนวทางการพัฒนาคุณธรรม และองค์ประกอบในการพัฒนาคุณธรรม

ผลการประชุม ‘ระดมปัญญาสู่สมัชชาคุณธรรม’

ก) การระดมความคิดเพื่อหาแนวทางการจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ สรุปได้ว่า งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ

- 1) เพื่อสร้างกระแสในวงกว้าง กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว และมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค
- 2) เพื่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการแสดงผลทางคุณธรรม และร่วมแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน
- 3) เพื่อตอกย้ำถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม รูปแบบการจัด

งานมีกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมสมัชชาคุณธรรม กิจกรรมนิทรรศการ และกิจกรรมลานอาสาทำความดี ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาปรับปรุงโครงการ โดยให้เพิ่มเรื่องตลาดนัดคุณธรรม และเปลี่ยนชื่อโครงการเป็น ‘งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1’ ปรับกิจกรรมการจัดโซนนิทรรศการ เป็นโซนตลาดนัดคุณธรรม เพื่อให้ผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าผลงานการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม พบกัน และมอบหมายให้ บริษัท Plan Motif จัดทำเอกสารโครงการฯ ต่อไป

ข) การระดมความคิดเรื่อง ‘คุณธรรม’ แนวทางการพัฒนาคุณธรรม และองค์ประกอบในการพัฒนาคุณธรรม สรุปได้ว่า

1) คุณธรรม คือ องค์ประกอบสำคัญของการอยู่เย็นเป็นสุขในสังคม เป็นสิ่งที่มีอยู่ในใจของมนุษย์ทุกคน คุณธรรมเกิดจากการปฏิบัติซึ่งต้องเริ่มที่ตนเองก่อน ทุกคนมีหน้าที่ร่วมกันในการพัฒนาคุณธรรม โดยอาศัย “ความรัก” และ “การให้” เป็นพื้นฐานสำคัญ คุณธรรมเป็นเรื่องของความเป็นองค์รวม ถ้าสมาชิกองค์กรมีคุณธรรม องค์กรในภาพรวมมีคุณธรรมด้วย

2) การพัฒนาคุณธรรม ทำได้ทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน องค์กร และสังคม มีแนวทางการพัฒนาแบ่งเป็น 2 ระดับ การพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคล อาจปรับใช้สาร “คุณธรรม 4 ประการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” สื่อถึงประชาชนให้ร่วมกัน “ทำดี” การมีจิตอาสา การพัฒนาจิต ความสุจริต ความซื่อสัตย์ การรักษาสัจจะ ความสมถะรู้จักพอเพียง การมีความรักมีการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การมีสันติภาพมีความปรองดอง การลดอบายมุข การรู้เท่าทันตนเอง การพัฒนาคุณธรรมระดับครอบครัว และสังคม ต้องเริ่มจากการที่สมาชิกมีคุณธรรม การสนับสนุนให้ครอบครัวและสังคมเข้มแข็งด้านคุณธรรม เช่น ความกตัญญู และการถนอมรักษาสีงแวดล้อม เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนาโลกทางสังคมสนับสนุนควบคู่กันไปด้วย เช่น มีการสร้างค่านิยม การใช้กฎหมายกำหนดในหลักสูตรการศึกษา การสร้างดัชนีวัดระดับคุณธรรมของคนในชาติ การสร้างช่องทางการสื่อสารที่มั่นคง การสนับสนุนจากภาคการเมือง การปกครองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น

3) องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมระดับสังคมมี 9 องค์ประกอบ คือ จิตอาสา ครอบครัว สื่อ เครือข่ายชุมชน การเมือง ราชการและการปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษา ศาสนา ธุรกิจเพื่อสังคม และกลไกทางสังคม

3.2 การประชุมสรุปแนวทางการจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

การประชุมสรุปแนวทางการจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ จัดขึ้นในวันที่ 23 กันยายน 2548 ณ ศูนย์คุณธรรม บ้านพิษณุโลก ผู้ร่วมประชุมประกอบด้วยที่ปรึกษาและคณะกรรมการจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมของศูนย์คุณธรรม ผู้บริหารหรือตัวแทนองค์กรภาคีคุณธรรม และบุคลากรบริษัท Plan Motif รวมจำนวน 40 คน มีผู้เข้า

ร่วมประชุมจริง 19 คน การประชุมมีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปแนวทางการจัดงานสภามหาวิทยาลัยคุณธรรมแห่งชาติ บริษัท Plan Motif (2548) รายงานว่าได้ปรับรูปแบบการจัดงานสภามหาวิทยาลัยคุณธรรมแห่งชาติ โดยผนวกการจัดงานตลาดนัดคุณธรรม ตามมติที่ประชุม และนำเสนอเอกสาร ‘งานสภามหาวิทยาลัยคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่1’ เป็นเอกสารหนา 52 หน้า ต่อที่ประชุม ดังสาระสรุปต่อไปนี้

3.2.1 หลักการและเหตุผล

“เมืองไทยแข็งแรง” ถือเป็นวาระแห่งชาติ และเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของรัฐบาล ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนสังคมไทยทั้งในมิติของกาย จิตใจ สังคม และปัญญา (จิตวิญญาณ) โดยเฉพาะในมิติทางปัญญา (จิตวิญญาณ) ซึ่งนับเป็นเป้าหมายด้านยุทธศาสตร์ที่สำคัญของศูนย์คุณธรรม ดังจะเห็นได้จากบทบาทหลักของศูนย์คุณธรรมในการประสาน และสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อรักษาคุณภาพในการพัฒนาสังคมไทย

ศูนย์คุณธรรมตระหนักว่าการขับเคลื่อนกระแสคุณธรรมจริยธรรมให้มีพลังต่อเนื่อง และได้ผลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเชื่อมประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในประเทศ ต้องสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมขององค์กรที่เป็นแกนหลักของสังคมไทยทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม ทั้งกลุ่มสื่อมวลชนที่ผลิตสื่อสร้างสรรค์ ทั้งภาคเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ตลอดจนประชาชนทั่วไป เพื่อให้ได้ทราบถึงสภาพปัญหาอย่างรอบด้าน และเท่าทันสถานการณ์ อีกทั้งนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาย่างมีพลังและสร้างสรรค์ วิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด คือการเปิดพื้นที่สาธารณะเป็นเวทีให้เครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม ทุกภาคส่วนในสังคมไทยมาร่วมพบปะพูดคุย แสดงความคิดเห็นและทัศนะเพื่อนำสู่เวทีหลัก คือเวทีสภามหาวิทยาลัยคุณธรรม อันจะก่อให้เกิดเป็นพลังของเจตนารมณ์ร่วมกันในการนำคุณธรรมมาสร้างสรรค์สังคมไทยให้เข้มแข็งขึ้น

3.2.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างกระแสในวงกว้าง กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวและมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค
- 2) เพื่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการแสดงพลังทางคุณธรรมและร่วมแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน
- 3) เพื่อตอกย้ำถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม

3.2.3 รูปแบบการดำเนินงานและผู้ร่วมงาน

โครงการสภามหาวิทยาลัยคุณธรรมแห่งชาติ เป็นเวทีเพื่อแสดงพลังของกระบวนการขับเคลื่อนเชิงคุณธรรมของเครือข่ายทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต่อประเด็น “คุณธรรมนำไทยแข็งแรง” ซึ่งจะนำสู่การประกาศเจตนารมณ์ร่วมกัน และ

เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้องค์ความรู้เชิงคุณธรรมต่าง ๆ ระหว่างกัน และแสดงผลงานอันหลากหลายของเครือข่ายและภาคี เป็นเวทีของการสร้างภาคีพันธมิตรใหม่ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการประสานเกื้อหนุนกันในอนาคต กิจกรรมในโครงการแบ่งเป็น 3 โชน คือ โชนสมัชชาคุณธรรม โชนตลาดนัดคุณธรรม และโชนลานกิจกรรมไฟทำความดี

โชนสมัชชาคุณธรรม มีผู้เข้าร่วมเวทีสมัชชาเครือข่ายและภาคี ประกอบด้วยเครือข่ายจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในกลุ่มต่างๆ รวม 9 กลุ่ม ดังนี้คือ

- 1) กลุ่มศาสนาและสันติภาพ
- 2) หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม
- 3) กลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ
- 4) กลุ่มชุมชน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรธรรมชาติ กลุ่มพัฒนาชุมชนตามแผนแม่บทชุมชน

- 5) กลุ่มอาสาสมัคร
 - 6) กลุ่มสื่อมวลชน และสื่อศิลปวัฒนธรรมภาคประชาสังคม
 - 7) กลุ่มนักธุรกิจเพื่อสังคม
 - 8) กลุ่มนักวิชาการและคณะนักวิชาการ
 - 9) กลุ่มนักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- สำหรับประเด็นการประชุมสมัชชาคุณธรรม คือ

- 1) การใช้พลังคุณธรรมสร้างครอบครัวให้อบอุ่น
- 2) การสร้างชุมชนเป็นสุขและเข้มแข็งด้วยพลังคุณธรรม
- 3) การเมืองไทยใสสะอาด
- 4) สื่อสีขาวเพื่อการสื่อสารความดี
- 5) การมีสัมมาชีพ และการสร้างธรรมาภิบาลในระบบเศรษฐกิจและองค์กรธุรกิจ

- 6) การสร้างจิตอาสาสู่สังคมสันติธรรม
 - 7) การเข้าถึงความดีและพัฒนาจิตให้เป็นวิถีชีวิตด้วยศาสนาและการศึกษา
- หลังการประชุมเป็นการสรุปประเด็นประกาศเป็นเจตนารมณ์ และยื่นข้อเสนอ 'คุณธรรมแห่งชาติ 2548' เป็นวาระแห่งชาติ

โชนตลาดนัดคุณธรรม ประกอบด้วย นิทรรศการแนะนำและเสนอผลงานเด่นของศูนย์คุณธรรม นิทรรศการของเครือข่ายองค์กรภาคีของศูนย์คุณธรรมรวม 25 เครือข่าย นิทรรศการแนะนำศูนย์คุณธรรม นำเสนอแผนยุทธศาสตร์หลัก ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการขับเคลื่อนเชิงคุณธรรมในระดับประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่

- 1) ยุทธศาสตร์การประสานความร่วมมือและสนับสนุนเครือข่ายองค์กรภาคี

2) ยุทธศาสตร์การวิจัยและการจัดการความรู้
3) ยุทธศาสตร์การสื่อสารและการสร้างกระแสสังคม นิทรรศการเสนอผลงานเด่นของศูนย์คุณธรรม นำเสนอผลงานเด่น 3 ด้าน ได้แก่

1) งานเชื่อมโยงคนดีเข้าด้วยกันเป็นเครือข่าย
2) งานวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ และ
3) งานด้านสื่อและโครงการรณรงค์ต่างๆ เพื่อสร้างสื่อที่มีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่องหลากหลายเปี่ยมด้วยประสิทธิผลในการสร้างการรับรู้และมีส่วนร่วมของคนในสังคม ส่วนนิทรรศการของเครือข่ายองค์กรภาคี เป็นการแสดงผลของกระบวนการขับเคลื่อนเชิงคุณธรรมและผลงานของเครือข่ายองค์กรภาคีรวม 25 เครือข่าย ที่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์คุณธรรม เพื่อสร้างสรรค์สังคมสันติธรรม ลักษณะของนิทรรศการเป็นแบบมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม (Interactive exhibition) โดยการใช้สื่อผสมผสานทั้งภาพ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และกิจกรรมเพื่อดึงดูดความสนใจ และเปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมกับนิทรรศการ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจเนื้อหา สารที่ต้องการนำเสนอ

โซนลานกิจกรรมไม่ทำความดี ให้ความสำคัญต่อการบูรณาการคุณธรรมกับกิจกรรมที่ผู้เข้าชมงานสามารถร่วมทำได้ และเป็นกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ เช่น ครอบครัวยุวรักษ์ ดนตรีหยดน้ำเย็น ขบวนการตาหลับประรด สนุกกับโยคะ กิจกรรมลานอาสา (volunteer zone) เป็นการอาสาสมัครใจอาสาสมัครในกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ตามความถนัดและความสนใจ เช่น กิจกรรมของกลุ่มฉือจี้ กิจกรรม Gifts for Hope เพื่อมอบให้เป็นของขวัญปีใหม่แก่เด็กๆ กิจกรรมแบ่งปันความดี (Give and Take)

3.2.4 กลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ

กลุ่มเป้าหมายของโครงการสัปดาห์คุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มี 4 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมฯ ทั้งองค์กรภาคประชาชน เอกชนและราชการ
2) กลุ่มสื่อมวลชนสร้างสรรค์
3) กลุ่มเยาวชน นิสิต นักศึกษา
4) กลุ่มประชาชน

3.2.5 วิธีการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินงาน ดำเนินงานโดยบริษัท Plan Motif ซึ่งแบ่งงานเป็น 4 หมวด คือ

1) **งานออกแบบและจัดทำเนื้อหากิจกรรม** เป็นโครงการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางการจัดทำนิทรรศการโดยเครือข่ายองค์กรภาคีของศูนย์คุณธรรม

2) งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ แสดงกระบวนการจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ประกอบด้วยกิจกรรมการประชุม ‘ระดมปัญญาสู่สมัชชาคุณธรรม’ การประชุม ‘จุดประกายสมัชชาคุณธรรม’ การสังเคราะห์ประเด็นการประชุมสมัชชาคุณธรรม และการสัมมนา ‘เวทีสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ’

3) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นโครงการประชาสัมพันธ์ ในวงเงินงบประมาณ 3,000,000 บาท ดำเนินการโดยบริษัท Plan Motif และ Major Plan Media (MPM) ใช้สื่อโฆษณา press ad., poster, direct mail, banner, PP. board โดยแบ่งการโฆษณา เป็น 3 ช่วง คือ ช่วงการจัดเวทีสาธารณะและการสำรวจก่อนการจัดงาน (1-13 ตุลาคม) ช่วงเชิญชวนมาร่วมงาน (17-27 ตุลาคม) และช่วงการสรุปผลสำเร็จของงานและกิจกรรมต่อเนื่อง (31 ตุลาคม-14 พฤศจิกายน) โดยจัดทำสื่อให้ตรงตามความสนใจผู้รับสื่อแต่ละกลุ่ม

4) งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 เป็นการให้รายละเอียดแผนผังการจัดงาน เป็น 3 โซน คือ โซนสมัชชาคุณธรรม โซนตลาดนัดคุณธรรม และโซนลานกิจกรรมไฟทำความดี พร้อมทั้งกำหนดการจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 รวม 3 วัน **วันแรก (28 ตุลาคม)** ช่วงเช้า 9.30-10.00 น. เป็นพิธีเปิด ต่อจากนั้นมีกิจกรรมคู่ขนาน 3 ส่วน คือ ส่วนงานสมัชชาเป็นการประชุมกลุ่มย่อยตามประเด็นที่กำหนด 5 กลุ่ม ส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม เป็นการประชุมแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคุณธรรม 10 ประการ และการชมนิทรรศการ และส่วนการแสดงบนเวทีกลาง เป็นการแสดงดนตรี การนำเสนอผลการวิจัย การแสดงละครประวัติศาสตร์จากพระคัมภีร์อัลกุรอาน และการแสดงอื่นๆ ในวันที่ **วันที่สอง (29 ตุลาคม)** มีกิจกรรมคู่ขนาน คือ ส่วนงานสมัชชาเป็นการประชุมเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อยในช่วงเช้า ช่วงบ่ายเป็นพิธีมอบ ‘ข้อเสนอคุณธรรมแห่งชาติ 2548’ และปาฐกถาพิเศษของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม เป็นการประชุมแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคุณธรรม 10 ประการ และการชมนิทรรศการ และส่วนการแสดงบนเวทีกลาง เป็นการแสดงดนตรี ละคร และการแสดงอื่นๆ **วันที่สาม (30 ตุลาคม)** มีกิจกรรมคู่ขนานเฉพาะช่วงเช้า คือ ส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม เป็นการประชุมแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคุณธรรม 10 ประการ และการชมนิทรรศการ และส่วนการแสดงบนเวทีกลาง เป็นการแสดงดนตรี ละคร และการแสดงอื่นๆ จากนั้นเป็นพิธีปิด

3.2.6 แผนการดำเนินงานต่อไป

บริษัท Plan Motif รายงานว่า การดำเนินงานอยู่ในขั้นการติดต่อเชิญเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม มาร่วมจัดนิทรรศการในตลาดนัดคุณธรรม และจัดการแสดงบนเวทีกลาง รวมทั้งการติดต่อประสานงานเชิญประธานในพิธีเปิด และแขกเกียรติยศ สำหรับแผนการดำเนินงานช่วงต่อไป คือ การเตรียมการประชุม ‘จุดประกายสมัชชาคุณธรรม’ กำหนดจัดการประชุมวันที่ 28-29 กันยายน

มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลจากการประชุม ‘ระดมปัญญาสู่สมัชชacunธรรม’ สู่การประชุมกลุ่ม เครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้องประมาณ 120 คน ร่วมสรุปประเด็นacunธรรมให้ชัดเจน และการเตรียมการประชุมที่วิชาการเพื่อสังเคราะห์ผลจากการประชุม ‘ระดมปัญญาสู่สมัชชacunธรรม’ และการประชุม ‘จุดประกายสู่สมัชชacunธรรม’ ประกอบกับผลการศึกษาค้นคว้า เอกสารเชิงวิชาการและวิจัยเกี่ยวกับacunธรรม กำหนดจัดการประชุมวันที่ 4 ตุลาคม มี วัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์และกำหนดหัวข้อสำหรับการประชุมส่วนงานสมัชชacunธรรม

ผลการประชุมสรุปแนวทางการจัดงานสมัชชacunธรรมแห่งชาติ

ผลการประชุมสรุปได้ว่า ที่ประชุมเห็นชอบในหลักการจัดงานสมัชชacunธรรมแห่งชาติและตลาดนัดacunธรรม ครั้งที่ 1 และให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดทำเอกสาร และการโฆษณาประชาสัมพันธ์รวม 4 ประเด็น คือ

1) กำหนดการจัดงานสมัชชacunธรรมแห่งชาติและตลาดนัดacunธรรม ยังขาดรายละเอียด รายการนิทรรศการและการแสดงหลายรายการยังไม่ได้รับการยืนยัน จึงมอบหมายให้บริษัท Plan Motif เร่งดำเนินการ และปรับปรุงเอกสาร โดยจัดทำเป็นเอกสาร ‘ร่วมแรงแข่งขัน ร่วมกันทำดี: สมัชชacunธรรมแห่งชาติและตลาดนัดacunธรรม ครั้งที่ 1’ สำหรับผู้ปฏิบัติงาน และผู้เข้าร่วมประชุมต่อไป

2) ตัวอย่างข้อความที่จะลงในสปอตวิทยุที่เสนอโดยบริษัท Major Plan Media (MPM) ไม่เป็นไปตาม concept ที่บริษัท Plan Motif เสนอไว้ จึงได้มอบหมายให้ทั้ง 2 บริษัทได้เร่งปรึกษากันด่วนในเรื่องดังกล่าว

3) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ต้องโฆษณาทุกช่อง และเน้นช่วงเวลาที่มี rating สูง เช่น ช่วงข่าว และ

4) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุ อาจจะทำผ่านทางรายการนายกฤษฎากับประชาชน ซึ่งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และมีคนรับฟังมาก

3.3 การประชุม ‘จุดประกายสู่สมัชชacunธรรมแห่งชาติ’

กิจกรรมการประชุม ‘จุดประกายสู่สมัชชacunธรรม’ จัดในวันที่ 28 กันยายน 2548 ณ โรงแรมเอสซีพาร์ค มีวัตถุประสงค์เพื่อการระดมความคิด การร่วมให้ข้อมูลและให้ความคิดเห็นในเรื่อง “ประเด็นการประชุมสมัชชacunธรรมแห่งชาติ” ผู้ร่วมประชุมประกอบด้วยที่ปรึกษาและคณะกรรมการจัดงานสมัชชacunธรรมแห่งชาติและตลาดนัดacunธรรม ของศูนย์acunธรรม และบุคลากรผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาacunธรรมจากทั่วประเทศ จำนวน 126 คน กิจกรรมการประชุมจัดเป็นการประชุมกลุ่มย่อย รวม 9 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีชื่อกลุ่ม และจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละกลุ่มดังเสนอไว้ในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 การแบ่งกลุ่มย่อยและจำนวนผู้เข้าร่วมการประชุม

กลุ่ม	จำนวน	กลุ่ม	จำนวน
1. จิตอาสา	16	6. การศึกษา	26
2. เด็ก เยาวชน และครอบครัว	15	7. ศาสนา	18*
3. สื่อ	12	8. ธุรกิจเพื่อสังคม	7
4. เครือข่ายชุมชน	18	9. กลไกทางสังคม	11
5. นักการเมือง และการปกครองท้องถิ่น	3**	รวม	126

หมายเหตุ * กลุ่มศาสนา จำนวน 18 คน เป็นพระสงฆ์จำนวน 3 รูป และคน 15 คน

** กลุ่มนักการเมืองและการปกครองท้องถิ่น มีจำนวนน้อย จึงยุบรวมกับกลุ่มที่ 1

ผลการประชุม ‘จุดประกายสู่สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ’

วาระการประชุมเริ่มต้นด้วยการบรรยายวัตถุประสงค์การประชุม และการกำหนดประเด็นการประชุมกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มรวม 3 ประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง องค์กร/เครือข่ายของท่านกำลังทำ “สิ่งดีๆ” อะไรบ้าง? และดำเนินการอย่างไร? ประเด็นที่สอง ท่านได้พบบุคคลดีๆ หรือเรื่องราวดีๆ อยู่ที่ไหนบ้าง? และเขาเหล่านั้นทำได้อย่างไร? และประเด็นที่สาม องค์กร/เครือข่ายที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ สามารถร่วมกันทำ “สิ่งดีๆ” อะไรบ้าง? และจะมีแนวทางทำอย่างไร? จากนั้นเป็นการประชุมกลุ่มย่อยและการเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งมี 8 กลุ่ม (มีการยุบรวมกลุ่มนักการเมืองและการปกครองท้องถิ่นไปรวมกับกลุ่มกลไกทางสังคม) สรุปสาระได้ดังนี้

1) กลุ่มจิตอาสา ผู้เข้าร่วมประชุมมาจากกลุ่มมูลนิธิปอเต็กตึ๊ง มูลนิธิร่วมกตัญญู อาสารักษารธรรมชาติ นิวแฮมเซีย และองค์กรพัฒนาสิ่งแวดล้อม ผลการประชุมสรุปว่าองค์กรที่ทำงานด้วยจิตอาสา/แบบอาสาสมัครมีมานานแล้ว มีหลายแบบ มีการรวมตัวทำประโยชน์เพื่อสังคม แนวทางการพัฒนา คือ

1) ควรมีหน่วยงานภาครัฐ/เอกชนร่วมดำเนินการเป็นอาสาสมัครดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และอาสาสมัครช่วยเหลือสังคม

2) ควรพิจารณาจัดทำคู่มือ และจัดสวัสดิการให้อาสาสมัคร

3) รณรงค์นโยบายให้คนรุ่นใหม่ร่วมกันทำความดี และใส่ใจสังคมสิ่งแวดล้อม

4) ควรสร้างและพัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายและระบบการสื่อสารให้ประสานงานได้

จริง

5) การพัฒนาองค์ความรู้เตรียมรับสถานการณ์

2) กลุ่มเด็ก เยาวชน และครอบครัว ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นสมาชิกครอบครัว เด็ก เยาวชน และชุมชน ที่ประชุมมีแนวคิดหลักคือ คุณธรรมคู่ครอบครัว ความรักและความรู้คู่ครอบครัว คุณธรรม แนวทางการพัฒนา คือ

- 1) ควรปลูกจิตสำนึกให้ ความรู้ ความเข้าใจ ความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว
- 2) ควรร่วมสร้างแบบอย่างครอบครัวที่ดี
- 3) ควรส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันโดยครอบครัว
- 4) ควรรื้อฟื้น ส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมในสังคมไทย
- 5) ร่วมรณรงค์ให้เกิดคุณธรรมของครอบครัว
- 6) กำหนดวันสำคัญทางศาสนาเป็นวันสำคัญของครอบครัว
- 7) รูปแบบที่จะจุดประกายสัมผัสคุณธรรมคือ การเปิดเวทีสาธารณะให้กลุ่มเยาวชน เช่น เปิดเวทีไม่ใส่สายเดี่ยวก็สวยได้ เวทีครอบครัว เพื่อสนับสนุนให้ครอบครัวได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3) กลุ่มสื่อ ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นกลุ่มคนที่มาจากสื่อธุรกิจโฆษณา วิทยุ multimedia ผลการประชุมสรุปว่าสื่อเพื่อพัฒนาคุณธรรมมีหลายประเภท เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ สื่อการแสดง สื่อการเรียนการสอน แนวทางการพัฒนา คือ

- 1) ควรสร้างเครือข่ายสื่อเพื่อพัฒนาคุณธรรมทุกรูปแบบเน้นสื่อโทรทัศน์หนังสือพิมพ์ วิทยุ และอาสาสมัคร
- 2) สร้างแนวทางการพัฒนาสื่อคุณธรรม ทั้งสื่อเสียง สิ่งพิมพ์ ภาพ พร้อมทั้งจะให้นำไปเผยแพร่ได้
- 3) การพัฒนาสื่อมีเทคนิคสร้างสรรค์ (creative) เผยแพร่ให้ผู้รับสื่อเข้าถึงคุณธรรมได้
- 4) จัดตั้งกองทุนสนับสนุนสื่อโทรทัศน์ที่มีคุณภาพ
- 5) สร้างกิจกรรมรณรงค์ผ่านสื่อเพื่อเผยแพร่คุณธรรม และสร้างคุณธรรมในคนรุ่นเยาว์
- 6) สร้างธนาคารสื่อพัฒนาคุณธรรม

4) กลุ่มเครือข่ายชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมมาจากชุมชนท้องถิ่นต่างๆ เช่น กลุ่มสังฆะ ออมทรัพย์ ผลการประชุมสรุปได้ว่า มีหลายชุมชนที่สมาชิกรวมตัวกันเป็นเครือข่ายมุ่งพัฒนาคุณธรรม แนวทางการพัฒนา คือ

- 1) การค้นหาต้นแบบด้านความดีในสังคม นำคนดีมารวมกลุ่มเป็นองค์กรต่างๆ ให้คนดีได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นการสร้างผู้นำต้นแบบที่สามารถเรียนรู้การจัดตั้งกลุ่มและรวมกลุ่มโดยเน้นความรู้ที่หลากหลายจากพื้นฐานชีวิต
- 2) การขยายเครือข่ายเชื่อมโยงทุกภาคส่วนร่วมกัน จากทุกเรื่อง ทุกชุมชน ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและสังคม และ

3) การผลักดันนโยบายรัฐให้แก่ปัญหาชุมชน ด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อรูปแบบต่างๆ และการนำเสนอเป็นวาระแห่งชาติ

5) กลุ่มการศึกษา ผู้เข้าร่วมประชุมได้แก่บุคลากรจากสถานศึกษา ผลการประชุมสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมทำได้ทั้งในการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แนวทางการพัฒนา คือ

1) ควรนำเรื่องศาสนาพยานเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและการเรียนการสอนของเด็กในโรงเรียน

2) ควรมีการจัดตั้งธนาคารความดี ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนให้เกิดสิ่งดีในสถานศึกษา

3) ในศึกษานอกระบบ ควรมีการอบรมให้นักเรียนถือศีลเป็นวิถีชีวิต

4) ควรสนับสนุนการเรียนการสอนผ่านดนตรี ศิลปะเพื่อให้จิตใจอ่อนโยนเข้าสู่คุณธรรมได้ง่าย

5) ควรพัฒนาสื่อ การเรียนการสอนที่มีการนำคุณธรรมสู่หลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกระดับอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

6) กลุ่มศาสนา ผู้เข้าร่วมประชุมมีทั้งพระ และฆราวาส ผลการประชุมสรุปว่า สถาบันศาสนาเป็นสถาบันที่มีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาคุณธรรม แนวทางการพัฒนา คือ

1) ไม่ควรมีการแบ่งแยกศาสนา แต่ควรสนับสนุนการรวมเป็นองค์กรเครือข่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาสังคม

2) ควรมีการจัดค่ายส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ในวงการการศึกษาการเมือง

3) ควรสนับสนุนให้คนมีการเตรียมชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายโดยไม่ประมาท

7) กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม ผู้เข้าร่วมประชุมได้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคม ผลการประชุมสรุปได้ว่าผู้บริหารธุรกิจสามารถสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมของพนักงานได้ง่าย โดยเปิดโอกาสให้พนักงานพัฒนาจิต และบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม แนวทางการพัฒนา คือ

1) ควรกำหนดเป้าหมายการทำธุรกิจมุ่งสู่ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ของสังคม

2) พัฒนากระบวนการดำเนินการธุรกิจโดยรับผิดชอบสังคม (Corporate Social Responsibility = CSR) ที่ใช้อยู่ให้เข้มแข็ง และได้มาตรฐาน

3) เน้นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสังคมเพื่อจริยธรรม โดยกำหนดกติกาธุรกิจเพื่อส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade Not Free Trade) ในกลุ่มธุรกิจต่างๆ

4) การสร้างสมัชชาและเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิธีการ/ข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่ม ทั้งระดับชาติ นานาชาติ จัดให้มีเวทีจิตวิวัฒน์ คือรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

8) กลุ่มกลไกทางสังคม ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นผู้มีประสบการณ์ในการพัฒนากลไกทางสังคมเพื่อพัฒนาคุณธรรม ผลการประชุมสรุปได้ว่า กลไกทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรสร้าง

เสริมให้เกิดพลังในการทำความดี แนวทางการพัฒนาที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย คือ การทำ
สมุดความดี มีการมอบรางวัลกระตุ้นให้แก่เด็กทำความดีเพิ่มขึ้น การจัดกิจกรรมการรณรงค์
ทางสังคมต่อเนื่องกับการรณรงค์ก่อนหน้านี้ เช่น รณรงค์เรื่อง ‘ร่วมแรงแข่งขัน ร่วมกันทำดี’
ต่อเนื่องจากการรณรงค์เรื่อง ‘ทำดีได้ไม่ต้องเดี๋ยว’ แนวทางการพัฒนา คือ

- 1) ทำกับประชาชนทุกกลุ่ม โดยให้เด็กและเยาวชนคือกลุ่มเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์
- 2) กำหนดเป้าหมายการทำความดีที่เป็นรูปธรรม โดยนำเสนอเป็นหลายระดับ
- 3) เปิดเวทีให้คนทำความดีได้ตลอด
- 4) ใ้รางวัลคนทำความดี
- 5) ประชาสัมพันธ์บรรยากาศศูนย์คุณธรรมให้ปรากฏแก่สังคม แต่ระวังไม่ให้ก้าว
ล้ำเครือข่ายที่แสดงความเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว

3.4 การประชุมวิชาการเพื่อสังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับสมัชชาคุณธรรม

การประชุมวิชาการเพื่อสังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับสมัชชาคุณธรรม เป็น
กิจกรรมการประชุมระหว่างศูนย์คุณธรรม กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่บริษัท Plan Motif จัดเมื่อวันที่
4 ตุลาคม 2548 ณ โรงแรมเอสซีปาร์ค ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ที่ปรึกษา ผู้อำนวยการ
รองผู้อำนวยการ และเจ้าหน้าที่ศูนย์คุณธรรม ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่บริษัท Plan Motif และ
ทีมวิชาการประจำห้องย่อย รวมจำนวน 30 คน การประชุมมีวัตถุประสงค์เพื่อการสังเคราะห์
สาระจากการประชุม ‘จุดประกายสมัชชาคุณธรรม’ และสาระจากการศึกษาสังเคราะห์
เอกสารวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม ให้ได้ประเด็นการประชุมสำหรับสมัชชาคุณธรรม
แห่งชาติ

วาระการประชุมมี 4 วาระ คือ

- 1) การเสนอรายงานผลการประชุม ‘จุดประกายสมัชชาคุณธรรม’
- 2) การเสนอผลการศึกษาสังเคราะห์เอกสารวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม
- 3) การพิจารณาสังเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการประชุมสองวาระแรก
- 4) การนำเสนอ (ร่าง) กำหนดการโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและ
ตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1

ผลการประชุมวิชาการเพื่อสังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับสมัชชาคุณธรรม

วาระที่ 1 การเสนอผลการประชุม ‘จุดประกายสมัชชาคุณธรรม’ บริษัท Plan Motif
นำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย จากการประชุม ‘จุดประกายสมัชชาคุณธรรม’ ทั้ง 8 กลุ่ม ตาม
สาระสังเขปที่ได้นำเสนอในหัวข้อ 3.3 ที่นำเสนอข้างต้น

วาระที่ 2 การเสนอผลการศึกษาสังเคราะห์เอกสารวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม

บริษัท Plan Motif เสนอผลการศึกษาเอกสารวิชาการเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมาย/บทบาท และ แนวทางการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม รวม 9 ประเด็น ดังนี้

1) จิตอาสา จิตอาสา หมายถึงจิตที่พร้อมจะสละเวลา ทรัพย์สินสมบัติ แรงกาย สติ ปัญญาเพื่อส่วนรวม โดยสมัครใจ ไม่มุ่งหวังอามิสสินจ้างรางวัล งานอาสาสมัครแพร่หลายใน ต่างประเทศ จนสหประชาชาติประกาศให้ปี ค.ศ. 2001 เป็นปีอาสาสมัครสากล (International Year of Volunteer 2001) อาสาสมัครมี 3 ลักษณะ คือ อาสาสมัครด้านความคิด อาสาสมัครด้านแรงงาน และอาสาสมัครด้านทรัพยากร สำหรับแนวทางการพัฒนาจิตอาสาในเชิงรุก คือ

- 1) สร้างกลไกทางสังคมที่สนับสนุนงานอาสาสมัคร
- 2) ร่วมกันผลักดันนโยบาย และระเบียบปฏิบัติในการจัดสวัสดิการแก่อาสาสมัคร
- 3) การสนับสนุนให้เยาวชนมีประสบการณ์ตรงด้านงานอาสาสมัคร

2) ครอบครัว ครอบครัวมีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมรวม 6 ด้าน

- 1) ความอบอุ่นที่เป็นรากฐานการพัฒนาคุณธรรม
- 2) การสั่งสอนฝึกรอบรม
- 3) การเป็นต้นแบบให้เด็กทำตาม
- 4) การส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจ
- 5) การว่ากล่าวตักเตือน
- 6) การแก้ไขปัญหาคุณธรรม

สำหรับแนวทางการดำเนินการให้ครอบครัวมีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม คือ การ แสวงหาช่องทางและจัดกิจกรรมสนับสนุนให้ครอบครัวเป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชน ให้สมาชิกครอบครัวใช้เวลาอยู่ร่วมกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกันมากขึ้น

3) สื่อ สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรมของเด็กและเยาวชนสูงมาก สื่อที่สำคัญ คือ สื่อโทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอินเทอร์เน็ต เกมคอมพิวเตอร์ สื่อ สิ่งพิมพ์ทุกชนิด สื่อเหล่านี้มีบทบาททั้งในทางสร้างสรรค์เมื่อมีสื่อที่ดีมีคุณภาพ และสร้าง ปัญหาเมื่อสื่อขาดการควบคุม สำหรับแนวทางการใช้ประโยชน์สื่อในทางเพื่อพัฒนาคุณธรรม คือ

- 1) การเรียกร้องให้ผู้ผลิตสื่อรับผิดชอบในการผลิตสื่อที่มีคุณภาพ และให้ผู้ เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนพัฒนามาตรการคัดกรองสื่อที่ไม่เหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้เด็ก และเยาวชนถูกมอมเมาในทางที่ไม่ถูกต้อง
- 2) ร่วมกันค้นหาและพัฒนาช่องทางในการเฟ้าระวังสื่อมวลชน ให้ปลอดจาก กระแสการครอบงำสื่อโดยภาคธุรกิจการเมือง
- 3) พัฒนาให้สื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และสมาชิกทุกกลุ่ม สังคมได้

4) แสวงหาวิธีการบริหารจัดการเครือข่ายสื่อคุณภาพดีให้ยั่งยืน

4) เครือข่ายชุมชน เครือข่ายชุมชนเป็นผลจากการรวมตัวของสมาชิกชุมชน เพื่อร่วมกันทำความดี พัฒนาคุณธรรมของชุมชน ให้เป็นชุมชนสันติสุข ปัจจุบันมีเครือข่ายชุมชนเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ ทั้งเครือข่ายที่เกิดขึ้นเอง เครือข่ายที่ตั้งตามข้อกำหนด และเครือข่ายที่ตั้งโดยการสนับสนุนจากองค์การภายนอก สำหรับแนวทางการดำเนินการให้เครือข่ายชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม คือ

- 1) ร่วมกันสร้างหรือตั้งเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาคุณธรรมให้ทั่วแผ่นดิน
- 2) เผยแพร่เครื่องมือ/ต้นแบบวิธีการที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ที่ผ่านการพิสูจน์แล้วว่า มีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาคุณธรรมในชุมชนให้เข้มแข็ง
- 3) การสนับสนุนการขยายความสัมพันธ์ระดับล่าง เช่น ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ จนสามารถขยายผลความร่วมมือจนเป็นเครือข่ายที่ยั่งยืน

5) การเมือง ราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาคุณธรรมในระบบการเมือง ระบบการปกครอง และระบบราชการ มีการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้ใช้ ‘ธรรมาภิบาล’ ซึ่งมีคุณธรรมเป็นหลักหนึ่งในหกข้อ ในการบริหารกิจการของรัฐ สำหรับแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมของกลุ่มการเมือง ข้าราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ

- 1) ติดตามกำกับดูแลความก้าวหน้าในการใช้หลักธรรมาภิบาล และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง
- 2) หยิบยกประเด็นการพัฒนาสันติวิธี ในมิติการเมืองการปกครองประเทศ/สังคม มาอภิปราย เพื่อหาแนวทางการสนับสนุนให้เกิดสันติวิธีได้ในระยะยาว

6) การศึกษา โรงเรียนของไทยเป็นสถาบันซึ่งมีที่มาจากวังและวัด มีหน้าที่รับผิดชอบปลูกฝังความรู้คุณธรรมให้เด็กและเยาวชน การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมผ่านการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นประจำ ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีองค์กรสาธารณประโยชน์ร่วมให้การสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมมาโดยตลอด สำหรับแนวทางในการปรับบทบาทของระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรม คือ

- 1) กำหนดนโยบาย เป้าหมายการศึกษาทุกระดับ เพื่อพัฒนาความดีคู่ความเก่ง ให้มีความสำคัญกับการสร้าง ‘คนเก่ง’ เป็นลำดับรองจากการสร้าง ‘คนดี’
- 2) จัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ในการจัดการศึกษาทุกประเภทตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา

7) ศาสนา รัฐบาลปัจจุบัน มีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมให้สถาบันศาสนามีความเข้มแข็งมากขึ้น ส่งเสริมศาสนศึกษา ศาสนทายาท เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรม พัฒนาศาสนสถานให้เป็นที่ปฏิบัติธรรม ส่งเสริมให้ศาสนิกชนต่างศาสนาร่วมกิจกรรมศาสนธรรม เพื่อความสมานฉันท์ และสันติธรรมในสังคม แผนการศึกษาศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 กำหนดแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอันพึงประสงค์ ผ่านบทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันทางการศึกษา สถาบันทางศาสนา สถาบันทางสังคม สื่อมวลชน รวมทั้งประชาชน

8) ธุรกิจเพื่อสังคม ในต่างประเทศเริ่มมีการใช้หลักการทำธุรกิจอย่างมีสำนึกเพื่อสังคม (corporation social responsibilities = CSR) มากกว่าสามทศวรรษ หลักการนี้มีหลายแบบ เช่น บรรษัทธรรมภิบาล (corporate governance) การประกันคุณภาพระบบ ISO 14001 ซึ่งกำหนดมาตรฐานการบริหารจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น สำหรับประเทศไทย องค์กรภาคธุรกิจหลายองค์กรเริ่มทำธุรกิจที่มีการคืนกำไรสู่สังคม ช่วยยกระดับคุณภาพสังคม สำหรับแนวทางการดำเนินการให้กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม มีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมมากขึ้น คือ การสร้างความตระหนักเรื่องการทำธุรกิจอย่างมีสำนึกเพื่อสังคม และสนับสนุนให้ภาคธุรกิจเอกชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐบาลในการพัฒนาสังคมให้มากขึ้น

9) กลไกทางสังคม กฎหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์ ที่รัฐกำหนดขึ้น นับเป็นกลไกทางสังคมที่สำคัญและมีพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรม แนวทางการพัฒนาให้เกิดกลไกทางสังคมให้มากขึ้น คือ การสำรวจกลไกทางสังคมที่มีอยู่ และที่ต้องการเพื่อให้เป็นพลังพัฒนาคุณธรรม ตัวอย่างกลไกทางสังคมที่มีอยู่แล้ว เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเน้นการกำกับดูแลคุณธรรมในการเมือง พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติซึ่งเน้นความสำคัญของสมดุลระหว่างมนุษยธรรม และคุณธรรม กับผลประโยชน์ทางธุรกิจ กลไกทางสังคมที่ต้องมีการสร้างเพิ่ม เช่น นโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการของอาสาสมัคร

วาระที่ 3 การพิจารณาสังเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการประชุมสองวาระแรก ที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาสาระจากการประชุมวาระที่ 1 และ 2 แล้วอภิปรายเพื่อสังเคราะห์สรุปประเด็นการประชุมเป็นข้อมูลสำหรับนำเข้าสู่การประชุมกลุ่มย่อยในสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ บริษัท Plan Motif ได้จัดทำรายงานในรูปรายงานการวิจัยสังเคราะห์ประเด็นการประชุม ‘ระดมปัญญาสู่สมัชชาคุณธรรม’ และ ‘จุดประกายสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ’ เป็นเอกสารความหนา 56 หน้า (บริษัท Plan Motif, 2548) มีสาระสรุปแยกเป็น 2 ตอน ดังนี้

สาระสรุปตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์ประเด็น เป็นข้อมูลนำเข้าสู่การประชุมกลุ่มย่อย

คุณธรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของสังคมที่เข้มแข็งและมีสันติสุข เป็นสิ่งที่แทรกอยู่ในทุกมิติของชีวิตและสังคม เป็นสิ่งที่สมาชิกทุกคน ทุกองค์กร ทุกสถาบันในสังคมต้องปฏิบัติ ดังนั้น การพัฒนาคุณธรรมจึงมีเงื่อนไขสำคัญ คือ ทุกภาคส่วนของสังคมต้อง

มีความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม และร่วมมือรวมพลังขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมเป็นองค์รวม โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือรวมพลังที่เข้มแข็งยั่งยืน การสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และการสื่อสารระหว่างเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาคุณธรรมมีองค์ประกอบสำคัญ 9 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบมีประเด็นการประชุมกลุ่มย่อยดังนี้

1) จิตอาสา ประเด็นการประชุม คือ การสร้างวัฒนธรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคมสู่คุณภาพ โดยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) การทบทวนค่านิยมในสังคมปัจจุบัน ‘การเป็นคนดีเพียงแต่ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน’ เป็นคนดีพอแล้วหรือ?

2) การต่อยอดจากเหตุการณ์สึนามิ ผ่านการสร้าง critical mass

3) การสร้างเครือข่ายองค์กรที่ทำงานด้านจิตอาสา ให้มีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

4) กำหนดวาระ เช่น 27 ธันวาคม เป็นวันจิตอาสา หรือให้เดือนกุมภาพันธ์เป็นเดือนแห่งจิตอาสา

5) การพัฒนามาตรการ นโยบาย และกลไกต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้คนไทยเกิดค่านิยมทำงานอาสาสมัครเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต

2) ครอบครัว ประเด็นการประชุม คือ การสร้างความรักและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อ ‘ครอบครัวคุณธรรม’ โดยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) การค้นหาช่องทางในการสนับสนุนให้ครอบครัวเป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชน

2) การกำหนดวาระให้ทุกวันอาทิตย์เป็น ‘วันครอบครัว’ โดยสมาชิกทุกวัยมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ

3) การเผยแพร่เครื่องมือสร้างคุณธรรมที่ได้ในครอบครัว เช่น การทำบัญชีรับจ่าย การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

3) สื่อ ประเด็นการประชุม คือ เครือข่ายการเฝ้าระวังสื่อ: เครื่องมือเพื่อสังคมสันติสุข โดยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) ร่วมกันค้นหาและพัฒนาช่องทางในการเฝ้าระวังสื่อมวลชน ให้ปลอดจากกระแสการครอบงำสื่อภาคธุรกิจ การเมือง และการนำเสนอเนื้อหาที่ล่อแหลมด้านคุณธรรม เพื่อให้เกิดหลักประกันว่าสื่อที่จะนำเสนอเนื้อหาการพัฒนาคุณธรรมมากพอที่จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และคนทุกกลุ่มสังคมได้

2) แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายให้เกิดความยั่งยืน

3) การเผยแพร่ตัวอย่างที่ดีของการเฝ้าระวังสื่อ

4) เครือข่ายชุมชน ประเด็นการประชุม คือ การสร้างเครือข่ายชุมชนที่พัฒนาบนหลักคุณธรรมให้ทั่วแผ่นดิน โดยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) การนำเสนอเครื่องมือ/ต้นแบบวิธีการที่เป็นนวัตกรรมใหม่ หรือผ่านการพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งบนหลักคุณธรรม

2) การนำเสนอเครื่องมือ และแนวทางการขยายผลจากความสัมพันธ์พื้นฐานให้เกิดพลังความร่วมมือจนเป็นเครือข่าย และมีความยั่งยืน

5) การเมือง ราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเด็นการประชุม คือ การสานต่อเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญให้เกิด ‘ธรรมาภิบาล’ จริง โดยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) การติดตามความก้าวหน้าในการแปรเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ธรรมาภิบาล) และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อันเป็นความพยายามสร้างคุณธรรมในการบริหารของรัฐในระดับชาติ ว่ามีความก้าวหน้าในทางปฏิบัติอย่างไร ควรได้รับการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างไร

2) การหยิบยกประเด็นการพัฒนาสันติวิธีในมิติการเมืองการปกครองประเทศ/สังคมมาอภิปราย เพื่อหาแนวทางสนับสนุนให้เกิดขึ้นในระยะยาว

6) ศาสนา ประเด็นการประชุม คือ ‘ความดีคู่ความเก่ง’ จะสร้างได้อย่างไร โดยมีประเด็นอภิปราย ดังนี้ การนำเสนอแนวคิด เครื่องมือ กิจกรรม นวัตกรรม ในการพัฒนาคุณธรรมสู่ผู้เรียนทุกระดับ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ในบริบทที่ระบบการศึกษามุ่งสร้าง ‘คนเก่ง’

7) ศาสนา ประเด็นการประชุม คือ ‘การเผยแผ่คุณธรรมให้น่าสมัย’ เป็นโจทย์ท้าทายสถาบันศาสนา โดยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) การค้นหาแนวทางในการปรับตัวเพื่อเผยแผ่คุณธรรมขององค์กรศาสนาในบริบทสังคม วัฒนธรรมปัจจุบัน ที่เน้นวัตถุ ความบันเทิง ทุนิยม

2) การนำเสนอแนวคิด เครื่องมือ กิจกรรม นวัตกรรม ในการพัฒนาคุณธรรมสู่สังคม โดยเลือกสรรจากกรณีตัวอย่างทั่วประเทศ

8) ธุรกิจเพื่อสังคม ประเด็นการประชุม คือ ‘ธุรกิจแบบรับผิดชอบต่อสังคม หรือมีสำนึกเพื่อสังคม (corporation social responsibilities = CSR)’ เป็นพลังขับเคลื่อนสู่สันติสุข โดยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) การจุดประกายความคิดเพื่อทบทวนเป้าหมายการทำธุรกิจกับคุณธรรม ว่าจุดพอดีควรอยู่ที่ตรงไหน

2) การผลักดันและขยายแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศไทย โดยร่วมกันค้นหาเครื่องมือและกลไก ทั้งมิติการเผยแพร่นโยบายสู่ผู้บริหารองค์กรธุรกิจ และมีมิติการสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติที่สอดคล้องกับการพัฒนาองค์กร

3) การนำเสนอกรณีตัวอย่างที่ดี เพื่อให้เห็นการปฏิบัติจริง และเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นจริงต่อองค์กรและสังคม

9) กลุ่มกลไกทางสังคม ประเด็นการประชุม คือ การค้นหากลไกที่ให้สังคมหนุนสร้างและคนไทยสร้าง ‘คนดี’ โดยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) การออกกฎหมาย มาตรการ ที่ให้สิทธิพิเศษ หรือให้รางวัลเชิงบวกแก่การปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในมิติต่างๆ เพื่อตอกย้ำ และกระตุ้นให้ค่านิยม ‘การทำดี มีคุณธรรม’ ได้รับการปฏิบัติ และยืนยันให้เห็นว่าการทำดีเป็นคุณค่าที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง

2) การจัดทำดัชนีชี้วัดระดับคุณธรรมในชาติ ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องชี้วัดการพัฒนาสังคมในรอบปี

3) การนำเสนอตัวอย่างที่ดีจากนานาประเทศในการสร้างกลไกในบริบทสังคมสมัยใหม่ เพื่อการพัฒนาคุณธรรมของพลเมือง

4) การร่วมหาทางผลักดันให้กลไกดังกล่าวเป็นจริง

สรุปสาระตอนที่ 2 (ร่าง) เจตนารมณ์สภชาคุณธรรมแห่งชาติของกลุ่มย่อย

กลุ่มจิตอาสา: เราจะร่วมกันผลักดันให้เกิดวัฒนธรรม ‘จิตอาสา’ ขึ้นในสังคมไทย โดย

1) รณรงค์ทางสังคมให้คนชวนกันมาทำความดี
2) สร้างกลไกทางสังคมที่สนับสนุนให้คนไทยทุกกลุ่ม ทุกวัย มีค่านิยมการทำงานอาสาสมัครจนตลอดชีวิต

3) พัฒนาระบบเชื่อมโยงเครือข่ายงานอาสาสมัครให้เกิดการเชื่อมประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ

4) ผลักดันให้เกิด ‘วันอาสาสมัคร’ หรือ ‘เดือนอาสาสมัคร’ ประจำปี เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

กลุ่มครอบครัว: เราจะร่วมกันรณรงค์เผยแพร่แนวคิด ‘ความรักและกระบวนกรเรียนรู้คู่ครอบครัวคุณธรรม’ ให้เกิดขึ้นในสังคม โดย

1) ภาคีทุกฝ่ายร่วมเปิดพื้นที่จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนกรปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมในครอบครัว

2) สร้างเครือข่ายการทำงานพัฒนาคุณธรรมในระดับครอบครัว โดยเชื่อมโยงสู่ทุกภาคส่วนที่มีบทบาท และมีศักยภาพในการดำเนินงาน

3) รณรงค์ให้วันอาทิตย์เป็น ‘วันครอบครัว’ ที่สมาชิกใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณภาพ นำตัวอย่างที่ดีเผยแพร่สู่สังคมในวงกว้าง

กลุ่มสื่อ: เราจะร่วมกันพัฒนาให้เกิดการเฝ้าระวังสื่อทุกรูปแบบ ให้มีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมต่อสังคม โดย

- 1) ให้มี 'คลื่นคุณธรรม' เป็นช่องทางเสนอสื่อที่มีสาระและประโยชน์ในสัดส่วนที่มากเพียงพอ
- 2) สนับสนุนให้มีช่องทางการสื่อสารทางเลือก ที่สามารถดำเนินการได้อย่างอิสระ และอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน
- 3) มีระบบการคัดกรองเนื้อหาที่ล่อแหลมต่อคุณธรรม และสนับสนุนการพัฒนารูปแบบวิธีการนำเสนอคุณธรรมที่สร้างสรรค์ ทันสมัย

กลุ่มเครือข่ายชุมชน: เราจะร่วมสนับสนุนให้เกิดการขยายเครือข่ายชุมชน ที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม บนหลักคุณธรรม โดย

- 1) พัฒนาต้นแบบและเครื่องมือดำเนินงาน ที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม บนหลักคุณธรรม รวมทั้งขยายผลต้นแบบและเครื่องมือสู่สังคมในวงกว้าง
- 2) เชื่อมร้อยเครือข่ายเพื่อหนุนเสริมให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่อง และสร้างองค์ความรู้เพื่อนำสู่การต่อยอด
- 3) สร้างช่องทางการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน และผลักดันให้รัฐมนตรีนโยบายที่ชัดเจนในด้านการพัฒนาคุณธรรมระดับชุมชน เน้นการดำเนินงานแนวราบ

กลุ่มการเมือง ราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: เราจะร่วมกันพัฒนาให้เกิดระบบการเมือง ระบบราชการ ที่ดำเนินการบนหลักของคุณธรรม โดย

- 1) เริ่มจากมีคุณธรรมในตนเอง
- 2) พัฒนาระบบ โครงสร้างการทำงาน จรรยาบรรณของหน่วยงานที่ยึดหลักคุณธรรมเป็นสำคัญ
- 3) สนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติตามระบบ โครงสร้าง และจรรยาบรรณ จนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร
- 4) พัฒนาตัวชี้วัดผลการทำงาน ที่นำเรื่องคุณธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดความสำเร็จ และนำข้อค้นพบมาเป็นข้อมูลสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาระบบงานอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มการศึกษา: เราจะร่วมสนับสนุนให้เกิดกระบวนการสร้างการเรียนรู้ ที่ปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนที่ส่งผลยั่งยืน ทั้งในระดับคุณธรรมภายในตนเอง และคุณธรรมเพื่อพัฒนาสังคม โดย

- 1) ทุกสถาบันเริ่มต้นจากตนเอง
- 2) ผลักดันให้เกิดนโยบายการศึกษาของชาติที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างคุณธรรมควบคู่กับความเก่ง
- 3) จัดกระบวนการพัฒนาคุณธรรมให้ต่อเนื่องสู่การศึกษาทุกระดับ

4) พัฒนาเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ วิธีปฏิบัติ ประสบการณ์ และพัฒนางานร่วมกัน

กลุ่มศาสนา: เราจะร่วมพัฒนาให้เกิดการเผยแพร่คุณธรรมสู่ทุกกลุ่มในสังคม โดย

1) จัดตั้งสมาพันธ์การสร้างคุณธรรมในสังคมไทย อันเป็นการรวบรวมเครือข่ายต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ เพื่อร่วมขับเคลื่อนนโยบายสำคัญในวาระต่างๆ

2) กระตุ้นและสนับสนุนให้รัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม ปฏิบัติตามนโยบายที่วางไว้

3) ร่วมสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมจิตอาสา ให้เกิดในวงกว้าง

4) หลอมรวมพลังจากทุกศาสนา และบทบาทของสตรีในการร่วมพัฒนาคุณธรรมสู่สังคม

กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม: เราจะร่วมกันสนับสนุนให้แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (CSR) ได้รับการยอมรับและปฏิบัติอย่างกว้างขวางในสังคม โดย

1) เชื่อมโยงภาคธุรกิจเข้ากับภาคส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม

2) พัฒนาองค์ความรู้และเทคนิคในเชิงปฏิบัติตามแนวธุรกิจเพื่อสังคม

3) นำเสนอตัวอย่างที่ดีสู่สังคมและแวดวงธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

4) สร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดการรวมตัวในระดับชาติและนานาชาติ

กลุ่มกลไกทางสังคม: เราจะร่วมกันพัฒนากลไกทางสังคมให้เกิดระบบ โครงสร้างทางสังคมที่สนับสนุนค่านิยมการทำดีมีคุณธรรม ให้ได้รับการปฏิบัติในสังคมวงกว้าง โดย

1) สร้างกลไกสนับสนุนให้เกิดความซื่อสัตย์สุจริต

2) สร้างกลไกควบคุมกติกากฎธุรกิจให้ดำเนินการบนหลักคุณธรรมต่อสังคมส่วนรวม

3) สร้างกลไกที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ปัญหาสังคมอย่างรอบด้าน แก่ประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อเป็นพื้นฐานในการร่วมพัฒนาสังคม

4) สร้างกลไกสนับสนุนให้คนไทยเกิดวัฒนธรรมจิตอาสา

5) สร้างกลไกสนับสนุนให้ช่องทางการสื่อสารเพื่อคุณธรรม มีความมั่นคง ไม่ถูกรวบงำหรือบิดเบือนวัตถุประสงค์

วาระที่ 4 การนำเสนอ (ร่าง) กำหนดการโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 บริษัท Plan Motif นำเสนอ (ร่าง) กำหนดการงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมในวันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 โดยงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติจะจัดจำนวน 2 วันคือในวันที่ 28-29 ตุลาคม 2548 ส่วนงานตลาดนัดคุณธรรมจะจัดทั้ง 3 วันคือ ในวันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 นอกจากนี้ ทางบริษัท Plan Motif ได้กำหนดเป้าหมายของผู้เข้าร่วมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ประมาณ 600 คนในแต่ละวัน จำนวน 2 วัน รวม 1,200 คน ส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม ได้กำหนดเป้าหมายของผู้เข้าร่วมงานตลาดนัดคุณธรรมประมาณวันละ 3,000 คนในแต่ละวัน จำนวน 3 วัน รวม 9,000 คน

ที่ประชุมมีความเห็นว่าการจัดประชุมกลุ่มย่อย 9 กลุ่ม เพื่อยกร่างเจตนารมณ์สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติของกลุ่มย่อย และการสังเคราะห์เจตนารมณ์จากกลุ่มย่อยเป็นเจตนารมณ์ของสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ เพื่อส่งมอบให้แก่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีนั้น และกิจกรรมวันปิดงานสมัชชายังขาดรายละเอียด และมอบหมายให้บริษัท Plan Motif ดำเนินการต่อเนื่องดังนี้

1) ควรแจ้งให้ทางที่ปรึกษาและคณะกรรมการศูนย์คุณธรรม ได้ทราบถึงรายชื่อของทีมของผู้จัดการประชุม ผู้จัดการการสังเคราะห์ และผู้จัดการที่ทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายคุณธรรมให้เป็นรูปธรรมในการประชุมกลุ่มย่อยทั้ง 9 กลุ่ม

2) เพิ่มเติมรายละเอียดการประชุมกลุ่มย่อย ประเด็นคำถามมีการจัดเตรียมไว้หรือไม่อย่างไรบ้าง

3) แจ้งรายละเอียดกระบวนการสังเคราะห์เจตนารมณ์ การประกาศเจตนารมณ์ และการมอบเจตนารมณ์ ว่ามีการดำเนินการอย่างไร

4) ในเรื่องการแสดงควรระบุให้ชัดเจนว่าจะมีการแสดงอะไร ของใคร เมื่อไร

5) แจ้งรายละเอียดกิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินงานในวันปิดงานสมัชชาคุณธรรมในวันที่ 29 ตุลาคม จากนั้นที่ประชุมนัดหมายกำหนดการประชุมครั้งสุดท้ายเพื่อสรุปผลการเตรียมการดำเนินงาน

3.5 การประชุมสรุปผลการเตรียมการดำเนินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม

การประชุมสรุปผลการจัดเตรียมการดำเนินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม เป็นกิจกรรมการประชุมระหว่างศูนย์คุณธรรม กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่บริษัท Plan Motif มีวัตถุประสงค์เพื่อซักซ้อมความเข้าใจ และสรุปผลการเตรียมการดำเนินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ที่ปรึกษาผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และเจ้าหน้าที่ศูนย์คุณธรรม ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่บริษัท Plan Motif รวมจำนวน 20 คน ดำเนินการประชุมวันที่ 17 ตุลาคม 2548 ณ อาคาร 9 บ้านพิษณุโลก

ผลการประชุมสรุปผลการเตรียมการดำเนินงานโครงการฯ

บริษัท Plan Motif นำเสนอสรุปผลในการเตรียมการดำเนินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ในส่วนของงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ทางบริษัท Plan Motif นำเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ในการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติในวันที่ 28-29 ตุลาคม 2548 ดังนี้คือ

1) นำเสนอรายชื่อผู้ที่จะมาทำหน้าที่พิธีกรในงาน และทำหน้าที่ผู้ดำเนินรายการในแต่ละห้องการประชุมกลุ่มย่อย และนำเสนอทีมงานวิชาการประจำห้องซึ่งทำหน้าที่ยกร่างเจตนารมณ์สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติในช่วงเย็นของวันที่ 28 ตุลาคม 2548 ร่วมกับบุคลากร

จากศูนย์คุณธรรม และบุคลากรของบริษัท Plan Motif เพื่อนำเสนอต่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีในวันที่ 29 ตุลาคม 2548

2) นำเสนอผังงานทั้งหมดทั้งในส่วนของงานสับเซกชันคุณธรรมแห่งชาติ ซึ่งจัดที่ห้องบอลรูม ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ และส่วนของตลาดนัดคุณธรรม ซึ่งมีกิจกรรมหลัก 3 ส่วน ดังนี้คือ

1) นิทรรศการ ประกอบด้วยนิทรรศการ 2 ส่วนคือ

1.1) นิทรรศการแนะนำศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม เป็นการนำเสนอพันธกิจ เป้าหมาย และผลงานในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาของศูนย์คุณธรรม ใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ งานเชื่อมโยงคนดีเข้าด้วยกันเป็นเครือข่าย งานวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ และงานด้านสื่อและโครงการรณรงค์ต่างๆ เพื่อสร้างสื่อที่มีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่อง หลากหลาย เปี่ยมด้วยประสิทธิผลในการสร้างการรับรู้และมีส่วนร่วมของคนในสังคม และ

1.2) นิทรรศการของเครือข่าย เป็นการแสดงผลของกระบวนการขับเคลื่อนเชิงคุณธรรมและผลงานของเครือข่ายหลากหลายภาคี นำเสนอเรื่องราวของ 25 เครือข่ายที่ได้รับสนับสนุนจากศูนย์คุณธรรม

2) ลานกิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรม 2 ส่วนคือ

2.1) ลานกิจกรรมรวม นำเสนอกิจกรรมที่น่าสนใจ อาทิ สอนวาดการ์ตูนกับ “ครอบครัวตัวการ์ตูน” หัดเป็นนักข่าวกับ นักข่าวคุณธรรม โดย “ขบวนการตาสับปะรด” เรียนรู้วิธีปลูกผักไร้สารพิษ และสอนการปรุงอาหารกับกิจกรรม “แปลงผักรักษ์ดิน” กิจกรรมสนุก ๆ แบบมีสาระของกลุ่มเยาวชน IDEA

2.2) ลานกิจกรรมไฟทำดี “ลานอาสา” (Volunteer Zone) นำเสนอกิจกรรมหลากหลายเพื่อสาธารณประโยชน์ตามความถนัดและความสนใจ เช่น กิจกรรม “Gifts for Hope” เพื่อมอบให้เป็นของขวัญปีใหม่แก่เด็กๆ (โดยจะขึ้นรายการของ “ผู้รับ” ไว้หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องการเจตนารมณ์ของ “ผู้ให้” กิจกรรมแบ่งปันความดี (Give & Take)

3) เวทีการแสดงและเสวนา ประกอบด้วย เวทีหลัก 3 เวที ได้แก่

1) เวทีวิจัย เป็นเวทีสำหรับเครือข่ายคุณธรรมได้นำเสนองานวิจัยเด่น ๆ ที่มีผลอย่างชัดเจนต่อสังคม

2) เวทีเสวนาและกิจกรรมพัฒนาจิต สำหรับการจัดกิจกรรมเชิงความคิดและกิจกรรมที่ต้องการบรรยากาศมีส่วนร่วมสนทนาแลกเปลี่ยน โดยส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมของเครือข่าย อาทิ ศานติโกชนา สาธิตการปรุงอาหารธรรมชาติที่ดีต่อสุขภาพกายและใจ รวมพลคนเขียนธรรมะอ่านสนุก โดย ว.วชิรเมธี ผู้เขียนธรรมะติดปีกและตั้งตฤณ ผู้เขียนเสียดายคนตายไม่ได้อ่านฯลฯ โยคะเพื่อพัฒนากายและจิต ปุจฉา-วิสัชนา กับท่านจันทร์แก้วปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวันด้วยหลักธรรม ฯลฯ

3) เวทีกลางในลานกิจกรรม เป็นเวทีสำหรับกิจกรรมการแสดงหลากหลายรูปแบบ เพื่อสร้างสีสันดึงดูดความสนใจของประชาชนที่เข้ามาเยี่ยมชมงาน อาทิ กิจกรรม “ดนตรีสี่ริระ” ละครเด็กเรื่อง “ฟูฟุ้งกรไฟ” จากกลุ่มนิทานกระดานหก ดนตรีโปงลาง จากอุบลราชธานี การแสดงชุดกระต๊อแห่งเสื่อ ของเด็กๆ จากชุมชนวัดสังข์กระจาย เครือข่ายชุมชน กทม. ฯลฯ

ที่ประชุมได้พิจารณารายงานเสนอสรุปผลการเตรียมงาน และ (ร่าง) กำหนดการโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม หลังการอภิปราย ที่ประชุมมีมติดังนี้

1. กำหนดตัวบุคลากรศูนย์คุณธรรมที่รับผิดชอบในหน้าที่ต่างๆ ระหว่างดำเนินการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรมระหว่างวันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 ให้มีการประสานกับบุคลากรจากบริษัท Plan Motif

2. กำหนดวิธีการและแนวทางการประสานบุคลากรของศูนย์คุณธรรม และบุคลากรจากบริษัท Plan Motif ในช่วงวันที่จัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม โดยให้ติดต่อกันผ่านทางโทรศัพท์มือถือและวิทยุสื่อสาร กำหนดศูนย์กลางของการประชาสัมพันธ์บริเวณหน้างานในกรณีที่มีปัญหาในระหว่างที่จัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม ให้ติดต่อกับคุณสมชาย มนตรีศรีศักดิ์ ที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการของศูนย์คุณธรรม

3. ที่ประชุมให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกิจกรรมในวันงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม โดยให้มีการเตรียมรายชื่อพิธีกรมาให้ทางบุคลากรของศูนย์คุณธรรม คัดสรร สำหรับกิจกรรมที่ยังไม่ได้มีการตอบรับมาให้บริษัท Plan Motif รีบดำเนินการโดยด่วน

4. ที่ประชุมให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดเอกสารในกระเป๋าเอกสารที่ใช้สำหรับแจกในวันจัดโครงการ และหนังสือที่ทางศูนย์คุณธรรมแจกในวันงาน รวม 3 เล่ม ได้แก่ รายงานวิจัยเรื่องสังจะอธิษฐาน: ปณิธานทำความดีร่วมกัน รายงานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศได้หวั่น และรายงานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศอินเดีย โดยให้ทางบริษัท Plan Motif แจกในวันจัดโครงการเมื่อผู้มาร่วมงานนำแบบสอบถามที่ตอบกลับมาแล้วของผู้วิจัยที่ใส่ไว้ในกระเป๋าเอกสารมาคืน

5. ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรมซักถามเรื่องการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ผ่านสื่อ ในช่วงสัปดาห์สุดท้าย ว่ามีแผนดำเนินการไปอย่างไร มีรายละเอียดอย่างไรบ้าง ให้ส่งมาให้ทางศูนย์คุณธรรมพิจารณาก่อนที่จะประชาสัมพันธ์จริง

6. มีการเปลี่ยนแปลงกำหนดการจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม โดยในวันที่ 28 ตุลาคม 2548 เวลา 09.50 - 09.51 น. หลังจากที ศ.น.พ.เสม พริ้งพวงแก้ว กล่าวเปิดงานและนำผู้ร่วมประชุมเจริญภาวนาร่วมกัน 1 นาที โดยในร่าง

กำหนดการเดิม ให้เปลี่ยนแปลงจากเจริญสติร่วมกันเป็นเจริญภาวนาร่วมกัน และให้ยกเลิกเวลาในช่วงที่เบรคอาหารว่างออก โดยให้แจกอาหารว่างตั้งแต่ตอนลงทะเบียนเป็นเช้างาน เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลาและวุ่นวายในการประชุมสัปดาห์คุณธรรมแห่งชาติ ในวันที่ 29 ตุลาคม 2548 ให้ปรับรายการเวลา 14.35 น. เป็นให้พิธีกรเรียนเชิญคุณไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม กล่าวต้อนรับฯลฯ นายกรัฐมนตรี และเวลา 14.35 - 14.45 น. ให้คุณไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ประธานกรรมการศูนย์คุณธรรมกล่าวสรุปกระบวนการสัปดาห์ฯและที่มาของคำประกาศ ส่วนเวลา 15.30 - 15.45 น. ฯลฯ นายกรัฐมนตรี ร่วมแสดงความเห็นโดยการ ‘ต่อภาพความดี’ โดยให้ใช้คำว่า ต่อภาพความดี แทนคำว่าต่อจิ๊กซอว์

ก่อนกำหนดวันประชุมใหญ่สัปดาห์คุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีการปรับเปลี่ยนกำหนดการอีก คือ เปลี่ยนการแสดงจากเครือข่ายคุณธรรม ในเรื่อง “ร่วมกันทำดี” เป็น พิธีจุดเทียนคุณธรรมและการอ่านบทกวี ช่วง 10.00-10.10 น. วันแรก เปลี่ยนเวลาการชมวีดิทัศน์ของประธานในพิธีนานขึ้นจนถึง 11.00 น.หลังจากการปรับแก้กำหนดการ ตามที่มีการเปลี่ยนแปลงรายการแล้ว บริษัท Plan Motif ได้จัดทำกำหนดการจัดงานสัปดาห์คุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรมใหม่ อีกครั้งหนึ่ง

กำหนดการจัดงานสัปดาห์คุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีดังต่อไปนี้คือ

วัน และเวลา	กิจกรรม
ศุกร์ 28 ตุลาคม 2548	
08.30 - 09.30 น.	- ผู้ร่วมงานลงทะเบียน (จุดลงทะเบียนที่ทางขึ้นห้อง Ballroom) รับเอกสารสัปดาห์ฯ - ผู้เข้าร่วมสัปดาห์ฯรับการต้อนรับจากกลุ่มเด็กๆ ที่มีอบ “ดอกไม้” ให้กัลลวไว้ที่ปกเสื้อ
09.00 - 09.30 น.	ชมวีดิทัศน์แนะนำศูนย์คุณธรรม
09.30 - 11.00 น.	พิธีเปิดสัปดาห์คุณธรรมแห่งชาติ
09.30 - 09.35 น.	ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ประธานในพิธีเปิดสัปดาห์คุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 พ.ศ.2548 เดินทางมาถึง
09.35 - 09.40 น.	คุณไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรมนำประธานสู่ห้อง Ballroom
09.40 น.	พิธีกรกล่าวเรียนเชิญ ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว กล่าวเปิดงาน
09.40 - 09.50 น.	ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว กล่าวเปิดงานและนำผู้ร่วมประชุมเจริญสติร่วมกัน 1 นาที
09.51 - 10.00 น.	ชมวีดิทัศน์ “ร่วมแรงแข่งขัน ร่วมกันทำดี” เป็นวีดิทัศน์การสัมภาษณ์ผู้นำ 3 ศาสนา และผู้นำความคิดในสังคมไทย
10.00 - 10.10 น.	พิธีจุดเทียนคุณธรรมและการอ่านบทกวี
10.10 น.	พิธีกรเรียนเชิญ ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี กล่าวปาฐกถาพิเศษ
10.10 - 10.30 น.	ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย ปาฐกถาพิเศษในหัวข้อ “พลังคุณธรรม...พลังแผ่นดิน”

วัน และเวลา	กิจกรรม
10.30 น.	พิธีกรเรียนเชิญ คุณไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม กล่าวสรุปกระบวนการสมัชชาฯ
10.30 - 10.40 น.	คุณไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม กล่าวสรุปกระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และการประชุมกลุ่มย่อยฯ รวมถึงผลที่คาดว่าจะได้รับ
10.40 น.	พิธีกรเรียนเชิญประธานในพิธีและองค์ปาฐกเยี่ยมชมนิทรรศการและกิจกรรม
10.40 - 11.00 น.	ประธานในพิธีและองค์ปาฐก ร่วมแสดงความเห็น “ต่อภาพความดี” ชมนิทรรศการ และกิจกรรมในงาน “ตลาดนัดคุณธรรม”
11.00 น.	ประธานในพิธีและองค์ปาฐกเดินทางกลับ
	ส่วนงานสมัชชา
10.45 - 11.10 น.	ผู้อำนวยการประชุมสรุปกระบวนการประชุมกลุ่มย่อย และผู้เข้าร่วมประชุมแยกเข้าห้องประชุมกลุ่มย่อย
11.10 - 12.00 น.	เริ่มประชุมสมัชชาคุณธรรมเฉพาะ 9 กลุ่ม และผู้อำนวยการประชุมเปิดประเด็นประชุม
12.00 - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 - 16.00 น.	การประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ (เฉพาะ 9 กลุ่ม) (ต่อ)
16.00 - 16.30 น.	สรุปประเด็นการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ จากผลการประชุม 9 กลุ่ม
17.30 - 19.30 น.	ทีมวิชาการ-ตัวแทนกลุ่มสังเคราะห์ประเด็นและร่างเจตนารมณเพื่อเสนอที่ประชุมใหญ่
	ส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม
08.00-18.00 น.	ร่วมแสดงความเห็นประเด็นคุณธรรม 10 ประการ ชมนิทรรศการ ร่วมฐานกิจกรรมคุณธรรมสร้างไทย ชมนิทรรศการ/การสาธิตของกลุ่มเครือข่าย ชมการแสดงบนเวที
	เสาร์ 29 ตุลาคม 2548
08.30 - 09.00 น.	ลงทะเบียน และชมวีดิทัศน์แนะนำศูนย์คุณธรรม
09.00 น.	ผู้อำนวยการประชุมชี้แจงกระบวนการงาน (ทีมงานแจกเอกสาร)
09.00 - 10.45 น.	ตัวแทนกลุ่มฯ นำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย (กลุ่มละไม่เกิน 10 นาที)
11.00 - 11.05 น.	ตัวแทนการประชุมกลุ่มย่อย นำเสนอ คำประกาศเจตนารมณสมัชชาคุณธรรม
10.30 - 12.30 น.	เสวนา “จากเจตนารมณสู่การปฏิบัติจริง” (อภิปรายได้คนละ 2 นาที)
12.30 - 13.30 น.	พักรับประทานอาหารกลางวันและร่วมงานตลาดนัดคุณธรรม
14.00 - 14.30 น.	ผู้ร่วมประชุมทั้งหมดเข้าห้องประชุม
	พิธีมอบคำประกาศ “เจตนารมณสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ”
14.30 - 14.35 น.	ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ประธานในพิธี มาถึงงาน คณะกรรมการจัดงานฯ ต้อนรับ
14.35 น.	พิธีกรเรียนเชิญคุณไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม กล่าวต้อนรับ และกล่าวรายงาน
14.35 - 14.45 น.	คุณไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ประธานกรรมการศูนย์คุณธรรม กล่าวสรุปกระบวนการสมัชชาฯ และที่มาของคำประกาศ “เจตนารมณสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ”
14.45 - 14.50 น.	การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน “ดนตรีสี่ภาค” จากเครือข่ายประกอบพิธีมอบคำประกาศเจตนารมณภาคประชาชน
14.50 - 15.00 น.	ตัวแทนสมัชชาอ่านคำประกาศและมอบคำประกาศ “เจตนารมณสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ” ให้แก่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

วัน และเวลา	กิจกรรม
15.00 น.	พิธีกรเรียนเชิญ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ปาฐกถาพิเศษ และกล่าวปิดงาน
15.00 - 15.30 น.	ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ปาฐกถาพิเศษ “คุณธรรมนำไทยแข็งแรง” และกล่าวปิดงาน
15.30 น.	พิธีกรเรียนเชิญ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ร่วมชมนิทรรศการและกิจกรรมสัมผัสชา
15.30 - 15.45 น.	ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ร่วมแสดงความเห็นโดยการ “ภาพต่อความดี” ร่วมชมนิทรรศการ และร่วมกิจกรรมในฐานกิจกรรม
15.45 น.	ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี เดินทางกลับ
ส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม	
08.00 - 18.00 น.	ร่วมแสดงความเห็นประเด็นคุณธรรม 10 ประการ ชมนิทรรศการ ร่วมฐานกิจกรรม คุณธรรมสร้างไทย ชมนิทรรศการ/การสาธิตของกลุ่มเครือข่าย ชมการแสดงบนเวที
ส่วนเวทีการแสดง	
10.00 - 11.00 น.	กิจกรรม “ดนตรีสี่ริระ”
11.00 - 12.00 น.	การเสนอผลการวิจัย “การศึกษาแนวทางปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชนใน 10 ประเทศ” โดยศูนย์คุณธรรม และให้ข้อคิดเห็นโดย ดร.เสวี พงศ์พิศ
12.00 - 14.00 น.	หมอลำซิ่งเด็ก อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ละคร “ฟุฟมั่งกรไฟ” กลุ่มนิทานกระดานหก
14.00 - 15.00 น.	เปิดใจคนรุ่นใหม่ไฟธรรมะ “กระต่ายใต้เงาจันทร์” “ต้นกล้าอันดามัน” คนหนุ่มสาว ผู้สร้างเว็บไซต์ Budpage.com (พุทธ) wamy.com (อิสลาม) และ bible.com (คริสต์) ดำเนินรายการโดย คุณนิรมล เมธีสุกุล
16.00 - 17.00 น.	การแสดงจากเยาวชนโรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์
17.00 - 19.00 น.	กิจกรรม “ดนตรีสี่ริระ” และวงดนตรี Dhamma Jass โดยคนรุ่นใหม่ วง “ปิ่นโต”
อาทิตย์ 30 ตุลาคม 2549	
ส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม	
08.00 - 19.00 น.	ร่วมแสดงความเห็นประเด็นคุณธรรม 10 ประการ ชมนิทรรศการ ร่วมฐานกิจกรรม คุณธรรมสร้างไทย ชมนิทรรศการ/การสาธิตของกลุ่มเครือข่าย ชมการแสดงบนเวที
ส่วนการแสดงบนเวทีกลาง	
10.00 - 11.00 น.	กิจกรรม “ดนตรีสี่ริระ”
11.00 - 12.00 น.	รวมพลคนเขียนธรรมะอ่านสนุก โดย ว. วชิรเมธี ผู้เขียน ธรรมะติดปีก “ตั้งตฤณ” ผู้เขียน เสียตายคนตายไม่ได้อ่าน ตัวแทนจากบริษัทสกายบุ๊กส์ ผู้เขียนหนังสือ “พุทธประวัติ” ดำเนินรายการโดย ช่อพกา วิริยานนท์
12.00 - 13.00 น.	วงดนตรีรองเง็ง “อัลลีมาลา”
13.00 - 14.00 น.	ละคร “กระทะทองแดง” จากนักเรียนโรงเรียนรุ่งอรุณ
16.00 - 17.00 น.	การแสดงผลงานของเยาวชนที่เข้าร่วมค่าย “เยาวชนคนสร้างชาติ”
18.00 - 19.00 น.	วงดนตรีธรรมะคนรุ่นใหม่ วงใหม่ ประชันวง Playground

4. ผลการดำเนินงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

การดำเนินงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 เสร็จสิ้นด้วยความเรียบร้อย สื่อมวลชนทุกรูปแบบลงข่าวงานสมัชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรมอย่างละเอียด จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ 693 คน แยกเป็น 9 กลุ่ม ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2 จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมนี้สูงกว่าจำนวนที่ศูนย์คุณธรรมโดยบริษัท Plan Motif ได้ประมาณการไว้ว่ามีจำนวนประมาณ 600 คน ส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม มีผู้เข้าร่วมงานทั้งสองวันใกล้เคียงกับเป้าหมายที่ศูนย์คุณธรรมโดยบริษัท Plan Motif ได้ประมาณการไว้ว่ามีจำนวนวันละ 3,000 คน โดยในวันที่ 29 ตุลาคม 2549 มีจำนวนผู้เข้าร่วมงานสูงสุด

ตารางที่ 4.2 จำนวนผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 1

กลุ่ม	จำนวน	กลุ่ม	จำนวน
1. จิตอาสา	64	6. การศึกษา	110
2. เด็ก เยาวชน และครอบครัว	85	7. ศาสนา	100
3. สื่อ	58	8. ธุรกิจเพื่อสังคม	43
4. เครือข่ายชุมชน	63	9. กลไกทางสังคม	35
5. นักการเมือง และการปกครองท้องถิ่น	53	รวม	611

หมายเหตุ ไม่รวมผู้เข้าร่วมประชุมที่ไม่ระบุกลุ่ม 82 คน

ในการประชุมครั้งนี้ ศูนย์คุณธรรม (2549) ได้จัดทำเอกสารแจกจ่ายให้ผู้ร่วมประชุม คือ เอกสาร ‘ร่วมแรงแข็งขัน ร่วมกันทำดี: สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 วันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 ณ ห้องบอลรูม ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์’ มีสาระเรื่องความเป็นมาและกระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ สรุปสาระสำคัญจากเวที ‘ระดมปัญญา สู่สมัชชาคุณธรรม’ และเวที ‘จุดประกาย สู่สมัชชาคุณธรรม’ สรุปสาระจากการทบทวนเอกสารวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งผลการสังเคราะห์ข้อมูลสำคัญนำสู่สมัชชาคุณธรรมครั้งที่ 1 และประเด็นสำคัญในการประชุมสมัชชาคุณธรรม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ใช้เป็นเอกสารประกอบการประชุม

ผลการดำเนินการที่สำคัญที่สุดที่บรรลุผลตามเป้าหมาย ของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 คือ คำประกาศเจตนารมณ์ของผู้ร่วมประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ อันเป็นเจตนารมณ์ร่วมระหว่างสมาชิกองค์กรเครือข่าย และผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติทั้ง 9 กลุ่ม ทั้งนี้หลังจากการประชุมกลุ่มย่อย มีการ

สังเคราะห์เจตนารมณ์ร่วม จากนั้นตัวแทนของกลุ่มสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติได้อ่านประกาศเจตนารมณ์ต่อสาธารณชน และส่งมอบคำประกาศแก่ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ภายในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2548 ความว่า

1. เราต้องการเห็นสังคมไทยเป็นสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน มีคุณธรรมความดีเป็นฐาน มีเครือข่ายความดีทั่วประเทศ เป็นพลังในการสร้างสุข สร้างชาติ
2. รัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมจิตอาสาสมัครอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม
3. โครงสร้างทางสังคมควรเอื้อต่อการทำความดีทุกรูปแบบเพื่อสันติสุขของชาติ
4. สังคมทุกภาคส่วนควรร่วมเป็นเจ้าของส่งเสริมการทำความดีโดยยกย่องเชิดชูคนดีให้เป็นแบบอย่าง และดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อการขยายผลให้เต็มแผ่นดิน
5. ผู้นำทุกระดับ ทุกภาคส่วนควรเป็นต้นแบบด้านคุณธรรมความดี
6. ระบบการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการปลูกฝังให้คนเป็นคนดีเป็นลำดับแรก โดยบูรณาการผ่านระบบการศึกษาทั้งในและนอกสถานศึกษา และผ่านสื่อเพื่อการเรียนรู้ทุกรูปแบบ
7. ครอบครัวควรเน้นย้ำการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยมีระบบยกย่องเสริมหนุนจูงใจให้มีครอบครัวตัวอย่างด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง
8. เราจะสนับสนุนให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร ระหว่างภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนและทุกฝ่ายในสังคม
9. เราจะพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณธรรมในระดับองค์กรและชุมชนของตนเอง และจะร่วมกันทำดัชนีชี้วัดคุณธรรมแห่งชาติเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ
10. เราจะส่งเสริมสนับสนุนให้ธรรมาภิบาลเป็นหัวใจสำคัญในระบบการเมืองการปกครองทุกระดับ

ต่อมาในเดือนเมษายน 2549 ศูนย์คุณธรรม (2549) ได้จัดทำเอกสารฉบับที่สอง คือ เอกสาร 'การประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 วันที่ 28-30 ตุลาคม 2548' เป็นเอกสารสรุปผลการดำเนินการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีสาระประกอบด้วย คำกล่าวรายงานเนื่องในพิธีเปิดและพิธีปิด ปาฐกถาพิเศษ คำประกาศเจตนารมณ์ต่อที่ประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ความเป็นมาและกระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ สรุปผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 เพื่อเผยแพร่กิจกรรมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติในวงกว้าง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

การนำเสนอสาระในตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม อันเป็นโครงการที่มุ่งประเมินในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อนำมาสร้างโมเดลตรรกะสำหรับการประเมินแบบบูรณาการต่อไป การเสนอผลการวิเคราะห์โครงการฯ แยกเสนอเป็น 4 ตอน คือ ความสมบูรณ์ในการจัดทำเอกสารตามหลักการดำเนินงานโครงการ ความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระในเอกสารโครงการฯ ลักษณะพิเศษอันเป็นเอกลักษณ์ของโครงการฯ และการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักในโครงการฯ ดังนี้

1. ความสมบูรณ์ในการจัดทำเอกสารตามหลักการดำเนินงานโครงการ

โดยที่โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม เป็นโครงการที่ดำเนินงานโดยบุคลากรหลายฝ่าย หลายระดับ จากหน่วยงานหลายหน่วยงาน ประกอบกับแนวคิดในการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาของการเตรียมงาน ตามหลักการจัดทำโครงการควรต้องมีการปรับปรุงเอกสารโครงการให้มีความทันสมัยเป็นปัจจุบันทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลง และต้องนำเสนอโครงการฉบับปรับปรุงต่อที่ประชุมทุกครั้ง แต่ในความเป็นจริงการดำเนินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้ มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งเป็นผลจากการปรึกษา/การพิจารณาในการประชุมเตรียมงาน หรือการเปลี่ยนแปลงโดยผู้บริหารศูนย์คุณธรรม แต่มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ทั่วถึงทุกฝ่ายเพียงครั้งเดียว ผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการไม่มีระบบเอกสารโครงการที่สมบูรณ์ที่เป็นปัจจุบันแจกจ่ายอย่างทั่วถึงทุกฝ่าย ทำให้ผู้เกี่ยวข้อง/ผู้มีส่วนได้เสียไม่มีโอกาสรับรู้รายละเอียดของการดำเนินงาน และไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดงานเท่าที่ควร

การวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของการจัดทำเอกสาร ตามหลักการดำเนินงานโครงการตามขั้นตอนการประเมินในระยะเริ่มต้นโครงการ ระยะเตรียมการดำเนินการโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และระยะสิ้นสุดโครงการ พบว่าส่วนใหญ่มีการจัดทำเอกสารทั้งในระยะเริ่มต้น ระยะเตรียมการดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และระยะสิ้นสุดโครงการ ยกเว้นในระยะเตรียมการดำเนินการโครงการที่ไม่ได้จัดทำเอกสารกำหนดตัวผู้รับผิดชอบโครงการ และเอกสารการรับรองรายงานการประชุม ซึ่งอาจทำให้ขาดประสิทธิภาพในการจัดการด้านบุคลากรในการทำงานโครงการ ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปยังการบริหารจัดการโครงการในภาพรวมได้ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของการจัดทำเอกสารตามหลักการดำเนินงานโครงการ

ขั้นตอนการประเมิน	เอกสารโครงการที่ต้องจัดทำ	ผลการวิเคราะห์		
		จัด/ไม่จัดทำ	แจกจ่าย	รับรอง
1. ระยะเริ่มต้นโครงการ	โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ	จัดทำ	✓	
2. ระยะเตรียมการ ดำเนินการโครงการ	เอกสารกำหนดตัวผู้รับผิดชอบโครงการ	ไม่จัดทำ		
	การรับรองรายงานการประชุม	ไม่จัดทำ		
	กำหนดการประชุม	จัดทำ	✓	✓
	ประเด็นในการประชุม	จัดทำ	✓	✓
	แผนผังการจัดโครงการ	จัดทำ	✓	✓
	แบบจำลองเวทีกิจกรรม/ลานกิจกรรม	จัดทำ	✓	✓
3. ระหว่างดำเนินโครงการ	สไลด์แสดงแผนผัง/เวที/ลานกิจกรรม	จัดทำ	✓	✓
	กระเป่าเอกสาร/กำหนดการประชุม	จัดทำ	✓	✓
4. ระยะสิ้นสุดโครงการ	หนังสือของโครงการ	จัดทำ	✓	✓
	หนังสือรายงานผลการประชุม	จัดทำ	✓	✓
	รายงานผลการประเมินโครงการฯ	จัดทำ	✓	✓

2. การวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระในเอกสารโครงการฯ

ผลการวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระในเอกสารโครงการฯ ตามหลักวิชา โดยพิจารณาองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ ชื่อโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมและผู้รับผิดชอบ ประมาณการค่าใช้จ่าย และระยะเวลา ในโครงการ สรุปได้ดังนี้

1) ชื่อโครงการ ชื่อโครงการ 'โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1' ถือว่ามีความเหมาะสม เนื่องจากสามารถบอกได้ถึงประเภท/ลักษณะโครงการ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และชื่อโครงการมีความชัดเจน เข้าใจง่าย

2) หลักการและเหตุผล หลักการและเหตุผล ของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรมมีความเหมาะสม เพราะทำให้ผู้อ่านเข้าใจหรือทราบพื้นฐานความเป็นมาของโครงการ เห็นที่มาของโครงการ

3) วัตถุประสงค์ของโครงการ วัตถุประสงค์หลักทั้ง 3 ข้อ คือ

1) เพื่อสร้างกระแสในวงกว้าง กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว และมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค

2) เพื่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการแสดงพลังทางคุณธรรม และร่วมแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน

3) เพื่อตอกย้ำถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม นับว่ามีความเหมาะสม และตรงตามลักษณะวัตถุประสงค์ที่ดี 5 ประการ คือ SMART ได้แก่ ความเฉพาะเจาะจง (Specific) วัดได้ (Measurable) ทำสำเร็จได้ (Attainable) สมเหตุสมผล (Reasonable) และมีกำหนดเวลา (Time)

4) กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ทั้ง 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมฯ ทั้งองค์กรภาคประชาชน เอกชนและราชการ กลุ่มสื่อมวลชนสร้างสรรค์ กลุ่มเยาวชน นิสิต นักศึกษา และ กลุ่มประชาชนทั่วไป นับว่ามีการกำหนดความชัดเจน สามารถระบุกลุ่ม ขนาด และระดับได้

5) กิจกรรมและผู้รับผิดชอบดำเนินการแต่ละกิจกรรม ในเอกสารโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีการระบุกิจกรรมหลัก และระบุให้บริษัท Plan Motif รับผิดชอบจัดกิจกรรมหลักไว้ชัดเจน ส่วนกิจกรรมย่อยมีการระบุค่อนข้างชัดเจน แต่ไม่มีการระบุผู้รับผิดชอบดำเนินการกิจกรรมย่อย จะเห็นได้จากการประชุมแต่ละครั้ง มีการเรียกร้องให้กำหนดตัวผู้รับผิดชอบงานแต่ละส่วน

6) การประมาณการค่าใช้จ่าย ในเอกสารโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ไม่มีการแสดงรายละเอียดของงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการฯ ไม่มีรายละเอียดค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมแต่ละด้าน ไม่มีการระบุแหล่งทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามหลักการเสนอโครงการควรมีการระบุวงเงินค่าใช้จ่ายตามประมาณการอย่างชัดเจน โดยจำแนกเป็นหมวดเงิน ได้แก่ หมวดค่าจ้างชั่วคราว หมวดค่าตอบแทน หมวดค่าใช้สอย หมวดค่าวัสดุครุภัณฑ์ และหมวดค่าใช้จ่ายอื่นๆ พร้อมแหล่งที่มา

7) ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ ในเอกสารโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีการระบุเวลาที่แน่นอนของกิจกรรมย่อยในการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ตั้งแต่เริ่มต้นพิธีเปิด จนถึงพิธีปิด แต่การจัดกิจกรรมการประชุมหลักที่จัดก่อนหน้าการประชุมสมัชชา ไม่มีการระบุเวลาล่วงหน้า ถือว่าโครงการนี้มีความชัดเจนในเรื่องระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระในเอกสารโครงการฯ ตามหลักวิชา พบว่าเอกสารโครงการฯ มีสาระเกี่ยวกับโครงการที่ค่อนข้างสมบูรณ์ องค์ประกอบของโครงการฯ ส่วนที่ขาดไป คือองค์ประกอบด้านประมาณการค่าใช้จ่าย ด้านผู้รับผิดชอบดำเนินการ ด้านการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมการประชุม และการกำหนดเวลาการดำเนินงานในภาพรวม หากทำได้จะมีผลทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถมีส่วนร่วมวางแผน เตรียมการดำเนินการได้ดี

3. ลักษณะพิเศษอันเป็นเอกลักษณ์ของโครงการ

การเสนอผลการวิเคราะห์โครงการในตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์ถึงลักษณะพิเศษอันเป็นเอกลักษณ์ของโครงการสหมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 โดยยึดหลักการจัดสหมัชชาเป็นกรอบ สหมัชชาเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ต้องมีการประชุมต่อเนื่องจากระดับพื้นที่ นำผลการประชุมมาสู่ระดับภูมิภาค และนำผลสู่การประชุมเวทีสหมัชชาในชั้นตอนสุดท้าย การดำเนินงานต้องมีเอกสารโครงการแต่ละกิจกรรมอย่างละเอียด และมีคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถทำหน้าที่ได้ครบสมบูรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สหมัชชาในโครงการสหมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 นี้ มีลักษณะแตกต่างไปจากสหมัชชาทั่วไป 3 ประการ ประการแรก โครงการฯ เป็นสหมัชชาครั้งแรกของศูนย์คุณธรรม ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับสหมัชชามาก่อน ประการที่สอง โครงการฯ เป็นสหมัชชาที่มีการประชุมและกิจกรรมต่อเนื่อง 5 กิจกรรม คือ การประชุมระดมปัญญาสู่สหมัชชาคุณธรรม การประชุมสรุปแนวทางการจัดงานสหมัชชาฯ การประชุมจุดประกายสู่สหมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ การสังเคราะห์ประเด็นวิชาการที่เกี่ยวข้อง และ การประชุมสรุปการเตรียมการดำเนินการโครงการฯ แต่ทุกกิจกรรมจัดโดยบริษัท Plan Motif เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ มิใช่เป็นการประชุมจากระดับพื้นที่ตามหลักการจัดสหมัชชา ทำให้องค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมส่วนใหญ่ไม่ได้รับรู้วิธีการและผลของการดำเนินงานตามกระบวนการ ประการที่สาม ในการดำเนินการโครงการฯ ไม่มีการจัดทำเอกสารโครงการและ/หรือคู่มือการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่คอยมั่นใจว่าจะต้องทำอะไร อย่างไร ต้องแก้ปัญหาโดยติดต่อสอบถามจากบริษัท Plan Motif แม้จะดูเหมือนว่าสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคในการจัดงาน แต่โครงการฯ กลับดำเนินไปด้วยดี เพราะบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ทุกฝ่ายล้วนเป็นผู้มีคุณธรรมรับผิดชอบทำหน้าที่เต็มกำลัง มีกำลังใจจะทำ และทำอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค จัดว่าเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นลักษณะพิเศษของโครงการฯ

4. การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักในโครงการ

การวิเคราะห์โครงการฯ ในตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักในโครงการฯ เพื่อสร้างโมเดลเชิงตรรกะตามหลักการประเมินแบบบูรณาการ อันเปรียบเสมือนแผนที่สำหรับการเรียนรู้ธรรมชาติของโครงการ โมเดลเชิงตรรกะขั้นพื้นฐานแบ่งองค์ประกอบของโครงการออกเป็น 4 ส่วน คือ แหล่ง กิจกรรม ผลผลิต และผลลัพธ์ ในแต่ละส่วนจะประกอบไปด้วยรายละเอียดขององค์ประกอบนั้นๆ เช่น บุคคลที่เกี่ยวข้อง วิธีการรวบรวมข้อมูลและเกณฑ์สำหรับการประเมิน (Agency's Technical Cooperation, 1997) ซึ่งช่วยให้นักประเมินสามารถกำหนดรูปแบบการประเมิน แหล่งข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินโครงการได้อย่างเหมาะสม

การสร้างโมเดลเชิงตรรกะ สำหรับการประเมินแบบบูรณาการโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนิตคุณธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ธรรมชาติของโครงการ และกำหนดประเด็นในการประเมิน รวมทั้งเครื่องมือและแหล่งข้อมูลที่ใช้ โดยพิจารณาโครงการใน 4 มิติ คือ ทรัพยากร (resource) กิจกรรม/การดำเนินงาน (activity) ผลผลิต (output) และผลลัพธ์ (outcome) เมื่อเชื่อมโยงกับประเด็นในการประเมินทั้ง 7 ประเด็น อันได้แก่ ประสิทธิภาพ (efficiency) ประสิทธิภาพ (effectiveness) ความสำเร็จ (success) ความตรง (relevance) ความเป็นสากล (universality) ความยั่งยืน (sustainability) และความพอเพียง (adequacy) ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดรายละเอียดของประเด็นการประเมิน รวมทั้งการกำหนดเครื่องมือ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมินมิติต่าง ๆ ในโครงการได้ รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 โมเดลเชิงตรรกะสำหรับการประเมินแบบบูรณาการโครงการสับเซกชันฯคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

องค์ประกอบ	ทรัพยากร	กิจกรรม/การดำเนินงาน	ผลผลิต	ผลลัพธ์
1. บุคคลหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	- บุคลากรในศูนย์คุณธรรม - ลักษณะเครือข่ายองค์กรคุณธรรม - งานวิจัยด้านคุณธรรมจริยธรรม - งบประมาณ	- การประชุมวางแผนโครงการ - การจัดตั้งสับเซกชันคุณธรรม - การจัดตลาดนัดคุณธรรม - การประชาสัมพันธ์ - การสำรวจเสียงสถานะ	- ความมุ่งมั่นและแรงจูงใจในการทำ - ความเต็มใจ - ความร่วมมือร่วมพลังในการทำ - ความดี - วัฒนธรรมการประเมิน - ความพึงพอใจในโครงการฯ	- กระแสของการเปลี่ยนแปลง คุณธรรมจริยธรรม - ความเข้มแข็งของเครือข่ายหรือเครือข่ายใหม่
2. ประเด็นในการประเมิน				
2.1 ประสิทธิภาพ (efficiency)	- ใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่า - ระดมทรัพยากรอื่นนอกเหนือจากงบประมาณมาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม	- การดำเนินการมีการวางแผนเป็นระบบ - มีการร่วมมือร่วมพลังระหว่างองค์กร - มีการประเมินการดำเนินงานเป็นระยะ - มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง		
2.2 ประสิทธิภาพ (effectiveness)			- ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทั้งในระดับบุคคลใหญ่ โครงการย่อยและระดับบุคคล - ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจ - เกิดวัฒนธรรมการประเมินในองค์กร	- เกิดกระแสการทำความดีตามทีโครงการตั้งเป้าหมายไว้ - มีสมาชิกองค์กรคุณธรรมในเครือข่ายเพิ่มขึ้นหรือเกิดเป็นเครือข่ายใหม่
2.3 ความสำเร็จ (success)			- ในระยะเวลา 3 วัน มีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการเพิ่มมากขึ้น 10-20% - สิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการสอดคล้อง/ตรงกับสิ่งที่ผู้เข้าร่วมโครงการได้คาดหวัง	

ตารางที่ 4.4 โมเดลเชิงตรรกะสำหรับการประเมินแบบบูรณาการโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม (ต่อ)

องค์ประกอบ	ทรัพยากร	กิจกรรม/การดำเนินงาน	ผลผลิต	ผลลัพธ์	
2. ประเด็นในการประเมิน (ต่อ) 2.4 ความตรง (relevance)	-บุคลากรมีความชำนาญในงานที่ได้รับมอบหมาย -มีความเชื่อมโยง/สอดคล้องระหว่างงานด้านคุณธรรมที่ทำอยู่ กับงานในโครงการ	-การดำเนินโครงการให้ความสำคัญกับ ความหลากหลายทางศาสนา/วัฒนธรรม -คุณธรรมที่นำเสนอในโครงการมีความ เป็นสากล	-ผู้เข้าร่วมโครงการเกิดความมุ่งมั่น/ แรงจูงใจ/ความร่วมมือในการทำ ความดีตามคุณธรรมที่โครงการ นำเสนอ	-กระแสคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้น มีความสอดคล้องกับกระแส โลกและสามารถเข้ากันได้กับหลัก คำสอนของทุกศาสนา	
2.5 ความเป็นสากล (universality)	-ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดโครงการ มีความหลากหลาย	-มีการร่วมมือรวมพลังในการดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง -เกิดวัฒนธรรมการประเมินในองค์กร	-ผู้เข้าร่วมโครงการทุกศาสนาเกิดความมุ่งมั่น/แรงจูงใจ/ความร่วมมือ ในการทำความดี	-ความยาวนานของกระแส คุณธรรม	
2.6 ความยั่งยืน (sustainability)	-มีงบประมาณเพียงพอ/ไม่มากเกินไป	-จำนวนกิจกรรมในโครงการมีความ เหมาะสม เพียงพอต่อความต้องการของ ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย			
2.7 ความพอเพียง (adequacy)	-มีบุคลากรและเครือข่ายเพียงพอ	-การจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ เชื่อมโยงกับงานของศูนย์คุณธรรม และ งานของเครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรม	-คำประกาศเจตนารมณ์ทั้ง 10 ข้อ เป็นกลไกการพัฒนาของศูนย์ คุณธรรม และเครือข่ายองค์กร ภาคีคุณธรรม		
2.8 ความเชื่อมโยงกับผลงาน เดิม			-ผู้เข้าร่วมโครงการมีการ เปลี่ยนแปลงความคิด/พฤติกรรม อย่างชัดเจน และมุ่งมั่นที่จะทำ ความดีมากขึ้น		
2.9 ความเป็นพลวัต (dynamics)					

